

პრსენალი

საქართველოს
არმიის
ინფორმაცია

№ 20 (63). 3 - 16 მარტი

„მეზღვრე“, სპეცდრო-ანალიტიკური ჟურნალი. ფასი 1,5 ლარი

1425
2008

ექსკლუზივი:
რუსეთ-საქართველოს
ომის დაუწყებულ
საშხადრო დანაკარგები

ამერიკული
კაპრსანინააღმდგომ
საშუალებები

გაზი ფლვის
ქვეყნების საზღვარ
შეიარაღების
თანაფარდობა

გორის გზაზე
ჩეჩენეთიდან
ჩამოსული
T-62-ები
იღვანე

12

რუსული
„ურაგანები“
ქვემოთ
ჩამოვარდნი
გვამოგვადნე

11

რუსეთ-
საქართველოს
ომის საბრძოლო
დანაკარგი

6

ამერიკელი
ჰაერსაენიანადგომო
საუზალებები

24

რუსული
ავიაციო და
კავკასიური
კონსოლიდაცია

50

გრიგანული
მსხვილკალთოზონი
სნაიპერული
AS50

54

სარჩევი

ქალაქი დოსმოვი

4 ახალი აბზეტი

ქასკალუზი

6 რუსეთ-საქართველოს ომის საბრძოლო დანაჯარგი

ოში

11 ქართულ სოფლებს რუსული „ურაგანები“ კასეტური რაკეტებით ბომბავდნენ

12 გორის გზაზე ჩეჩნეთიდან ჩამოსული T-62-ები იდგნენ

მენაღვა

14 „მენაღვს ერთი განსაკუთრებული თვისება უნდა ჰქონდეს - მყარი ფსიქიკა“

ფოტოგაზაფი

16 რაკეტამორეცმული, მაგრამ დამუხდარი რუსული მოიერიშეები

არსიზაღი

18 ყოფილ პავიენტებს ვერც ვცნობ და არც სახელი ვიცი. ისეთი ტემპით ვმუშაობდით, ვინაობას ვინ დაგიძღვდით...

აბრეშური

20 ყოდორის ოკუპაცია პუტინის გეგმის ერთ-ერთი პუნქტი იყო

იარაღი

24 ამერიკული ჰაერსაინანამდევო საშუალებები

წვრთნა

32 პრაქტიკული სროლა - ოსტატობის საიდუმლოებანი

საუხსამსახურები

36 ვინ და როგორ დაგვიგო „ცხინვალის ხაფანგი“ ✓

ფლოგი

40 შავი ზღვის ქვეყნების შემტევი საზღვაო შეიარაღების თანაფარდობა

ომაგის მსოფლიო ისტორია

44 ჯავაღერიის როლი შუა საუკუნეებში

იარაღის განვითარება

47 ცეცხლსასროლი იარაღისა და არტილერიის განვითარება ევროპასა და საქართველოში

აფიშია

50 რუსული ავიაცია და ჯავახიური ჯონფლიტებში

ქროსოვარი

53 არსენალგორდი

არსენალის იარაღის მაღაზია

54 ბრიტანული მსხვილკალიბრის სნაიპერული AS50

კვარსპალიტრა სპეზი

10 ოქტომბრამდე რუსმა აგრესორებმა უნდა დატოვონ ის უკანონო ბლოკადები, რომლებიც მათ კონფლიქტის ზონების გარეთ აქვთ განთავსებული.

რუსი ოკუპანტების ნაცვლად კონფლიქტის ზონების საზღვრებთან და თავად კონფლიქტის ზონებში გაეროს, ეუთოსა და ევროკავშირის 300-მდე სამხედრო დამკვირვებელი უნდა დადგეს. თუმცა სეპარატისტები და მოსკოვი არ აპირებენ საერთაშორისო დამკვირვებლების შემგებას მათ კონტროლირებად ტერიტორიებზე. თუკი ეს მართლაც ასე მოხდა, მაშინ მხოლოდ კონფლიქტის ზონების საზღვრებზე უცხოელი დამკვირვებლების დაყენება ფიქცია იქნება.

სწორედ ახლა გამოჩნდება, შეუძლია თუ არა დასავლეთს თავისი პოლიტიკური ძალა აწვეწოს და დამკვირვებლები კონფლიქტის იმ ზონებში შეიყვანოს, სადაც ქართული მოსახლეობის გენოციდი მიმდინარეობს.

ირაკლი ალადაშვილი
გიორგი ჟორჟოლიანი

ყურადღება!

გამოიწერეთ „არსენალი“
და მიიღეთ შინ,
თვეში ორჯერ!
ტელ: 42-43-40;
38-26-73

რედაქციის დაუკითხავად
მასალების გადაბეჭდვა
აკრძალულია

გადაცემულია დასაბეჭდად
29.09.2008

ქურნალ „არსენალის“
ძველი ნომრების შეძენა
შეგიძლიათ რედაქციაში

გაზეთ „კვირის პალიტრის“
დამატება ©

რედაქციის მისამართი:
თბილისი, იოსებძის ქ. №49.

ტელ: 38-37-47

email: arsenal@kvispalitra.com

ქურნალი გამოდის თვეში
ორჯერ

აშშ-ის არმიის მომავლის პაუზისა

აშშ-ის არმიამ დაიწყო თვითმავალი საარტილერიო დანადგარ NLOS-C-ს გამოცდა. პროცესი აშშ-ის შტატ არიზონაში, პოლიონ ოქმაზე მიმდინარეობს. მიმდინარე და მომავალ წელს P1 სულ 500 გასროლას გააკეთებს. 2008 წლის დეკემბერში საბაზო კონფიგურაციის სრულფუნქციური პროტოტიპების რიცხვი 5 ერთეულამდე გაიზარდა, 2009 წლის პირველ კვარტალში კი ოქმას პოლიონზე კიდევ სამი სრულფუნქციური ნიმუში გამოიცდება. პროგრამის ფარგლებში სულ 18 ერთეული NLOS-C ამოქმედდება. მომავლის პაუზისთვის საველე პირობებში კომპლექსური შემოწმება და საბრძოლო გამოცდების ტაქტიკის დამუშავება კონსტრუქტორებს საშუალებას მისცემს, აუცილებელი ცვლილებები შეიტანონ კონსტრუქციასში სერიული ნიმუშების წარმოების დაწყებამდე. პირველი პარტია

ჯარების შეიარაღებაში 2014 წელს შევა. NLOS-C-ს დანიშნულება თანამედროვე ომის ყველა ტიპში დაფარული პოზიციებიდან ზეზუსტი ცეცხლის გახსნა. მისი მოქმედების სიშორე 30 კმ-ს შეადგენს, საბრძოლო კომპლექტში შედის 1558მ კალიბრის 24 ტყუი. NLOS-C-ს მასის ერთ-ერთი მთავარი თავისებურებათაგანია პიბრიდული ძალური დანადგარი.

ახალი სატრანსპორტო თვითმფრინავი

კომპანია L-3 COMMUNICATIONS-მა, რომელიც აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალების შეიარაღებაში სამხედრო-სატრანსპორტო თვითმფრინავი JCA-ს მძღვების პროგრამის მთავარი მოიჯარებელია, ამა წლის 25 სექტემბერს აშშ-ის სარბიო ავიაციის პირველ C-27J SPARTAN-ი მიაწვდა. სულ აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალებს შეეკეთილი აქვთ 78 ერთეული სატრანსპორტო თვითმფრინავი, რომლებიც შეცვლიან C-23 SHERP-ებს ასევე შეეკიდებოდა თვითმფრინავი C-130 HERCULES-ების და შეეკიდებოდა CH-47 CHINOOK-ების დატვირთვა. 2007 წლის ოქტომბერში ხელმოწერილი კონტრაქტის ღირებულება 2 მლრდ დოლარზე მეტს შეადგენს. მსოფლიოში C-27J SPARTAN-ებზე მოთხოვნა ძალზე გაიზარდა. საგარეოლოდ, მოსალოდნელია მისი 200 ერთეულზე მეტის გამოშვება. სადღისოდ პენტაგონს უკვე მიღებული აქვს სხვადასხვა ქვეყნის 25 შეკვეთა. თვითმფრინავის საექსპლოატაციო გატანა 2010 წლისთვის იგეგმება. SPARTAN-ი უზრუნველყოფს 60 სამხედრო მოსამსახრის ან 11500კგ ტვირთის გადატანას. თვითმფრინავის მაქსიმალური სიჩქარე საათში 60კმ-ს აღწევს, ფრენის სიშორე 2400 კმ-ს. JCA-ს ვერსია აღჭურვილია უფრო მძლავრი ძრავებითა და საბორტე მოწყობილობებით. გარდა ამისა, აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალებს დაეგეგმილი აქვთ მის ბაზაზე დამტკიცებული თვითმფრინავების შექმნა, რომელთაც სატყალურ ოპერაციებში გამოიყენებენ.

ამერიკელთაგან ახალი რაკეტა გამოცდას

აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალებმა წარმატებით გამოცდას GPS-მიმდევრებისგან დაბრკოლებადგული ფრთიანი რაკეტა AGM-158 JASSM-ს მოღერნიზებული ვერსია. გამოცდა შტატ ნიუ-მექსიკოს უაიტ-სენდის პოლიგონზე ჩატარდა. თვითმფრინავ-მატარებლის ბორტიდან ჩამოვლის შემდეგ რაკეტამ სამტარო რეჟიმში შესარულა გაფრენა და მიზანი განადგურა. დამიზნება GPS-ის აქტიური ჩანსომის პირობებში ჩატარდა. ფრთოსანი რაკეტა AGM-158 JASSM-ი 1996 წელს დამუშავდა. ამჟამად დაახლოებით 800 რაკეტა გამოშვებული. სულ აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალები შეიარაღებაში

მიიღებენ გაზრდილი მოქმედების სიშორის 2400 ერთეულ JAS-MM-სა და 2500 JASMM-ER-ს. ამჟამად პირველი ტიპის რაკეტებით აღჭურვილია ბომბდამშენები B-1, B-2 და B-52, ასევე გამანადგურებლები F-16. პერსპექტივაში მათ დაემატება გამანადგურებლები F-15E, F/A-18 და F-35. ფრთოსანი რაკეტა AGM-158 JASSM-ის დანიშნულებაა სტაციონარული და მოძილური მიწისზედა მიზნების, მათ შორის საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსების, გამაგრებული ნაგებობების და ხიდების განადგურება დღე-ღამის ნებისმიერ მონაკვეთსა და ნებისმიერ მეტეოპირობებში. რაკეტის საბაზო ვერსიის მოქმედების სიშორე 360კმ-ს შეადგენს, JASSM-ER-ის – 800კმ-ზე მეტს, რაც უზრუნველყოფს მათ ეფექტიან გამოყენებას მტრის პარკსაწინააღმდეგო ზონის გარეთ.

A large, olive-green military truck with a white cylindrical tank mounted on its bed, parked on a dirt surface. The truck has a cab with a dark windshield and a large, dark, rectangular object mounted on the front. The tank is white and has some markings on it. The truck is parked on a dirt surface, and there is a small, dark, rectangular object on the ground in front of it.

რუსეთ-საქართველოს ომის საბრძოლო დანაკარგი

რუსეთის არმიამ ბრძოლის ველიდან სასწრაფოდ გაიტანა თავისი აფეთქებული ტექნიკა და ჩრდილო ქავკასიაში გადამატა

რამდენიმე დღის ომისთვის ის საბრძოლო დანაკარგი, რაც რუსეთსა და საქართველოს შეიარაღებულმა ძალებმა განიცადეს, მნიშვნელოვანი გასლდათ, რაც ბრძოლების ფართო მასშტაბზე მოუთხოვს და უახლოვდება საბრძოლო ღონის საბრძოლო ოპერაციას.

ამ სტატიაში მებრძოლი მხარეების მხოლოდ სახმელეთო ბრძოლების დანაკარგს შევეცებით, რადგან „არსენალი“ გასულ წლებში ამომწურავად გვეჩინდა განხილული ქართული სამხედრო-საზღვაო ძალებისა და საპირობო დაცვის დანაკარგი, ისევე როგორც რუსული ავიაციის დანაკლისი.

ერთი რამ თავიდანვე გასათვალისწინებელი: ომების შემდეგ, როგორც წესი, მოწინააღმდეგე მხარეები ცდილობენ, დამაღწი თვითნებ დანაკარგი და გაზარდონ მტრისა. ამიტომაც პრეტენზია იმაზე, რომ ასოლოტურად ზუსტ ციფრებს მოვიპოვებდით, „არსენალს“ არ ჰქონია, თუმცა ეს მონაცემები (განსაკუთრებით ქართული არმიისა) ძალზე ახლოსა სინამდვილესთან.

დავიწყეთ რუსი აგრესორების დანაკარგი. რუსეთის თავდაცვის სამინისტრო ოფიციალურად აცხადებს, რომ დაიღუპა რუსეთის შეიარაღებული ძალები

რუსული БМП-ი, რომელიც ქართული ტანკის მსხვერპლი გახდა

ის 64 მოსამსახურე და დაიჭრა 370 კაცი.

რუსულ მასშტაბში გამოქვეყნებული არაოფიციალური ინფორმაციით კი რუსეთის არმიამ დაკარგა 2 ტანკი, 10 ჯავშანმანქანა, 4 თვითმფრინავი, 5 შეველმფრინი, 2 საჰაერო დანადგარი, 12 ავტომობილი და 6 საარტილერიო დანადგარი.

ამის საპირისპიროდ ვრცელდება მეორე ინფორმაცია, რომლის თანახმადაც,

რუსეთის არმიის დანაკარგი შეადგენს 1789 კაცს, 105 ტანკს, 81 საბრძოლო მანქანას, 45 ჯავშანტანკსპორტიორს, 10 „გრადს“ და 5 „სმერტს“ (ეს ცნობა, სავარაუდოდ, ქართული საინფორმაციო საშუალებებითაა გავრცელებული და ამიტომაც შეიძლება ძალზე გასზავდებულია).

როგორც ზედათ, ორივე მონაცემი ერთმანეთისგან ისე განსხვავდება, როგორცა და დღემდე, სინამდვილე კი, ეტყობა, სადღაც შუაშია.

ერთ-ერთი ყველაზე დიდი დანაკარგი რუსმა ოკუპანტებმა ომის დასაწყისშივე ნახეს, როდესაც თითქმის განადგურდა გენერალ ხრულოვის სამტრიაო კოლონა, თავად დაჭრილი რუსი გენერალი კი კუდამოტეხილი ფეხით გაიქცა.

„არსენალის“ ინფორმაციით, ამ ბრძოლაში თავი გამოიჩინეს სენაკის მე-2 ქვეითი ბრიგადის ტანკისტებმა, რომელთა შეიარაღებაში იყო ებრაული სპეციალისტების მიერ თბილისის სატანკო ქარხანაში მოდერნიზებული T-72S1M1 ტიპის ტანკები. სენაკელი ტანკისტები საკმაოდ დიდ მანძილზე — 2500 მეტრის სიშორეზე ისროდნენ, რამაც მათი შედარებითი უსაფრთხოება გააპირობა მოწინააღმდეგის საპასუხო ცეცხლისგან.

ცხინვალის ერთ-ერთ განადგურებული ეს БМП-ც რუსებს ეპოვნინს

ცხინვალში რუსი ე.წ. სამშენიშობების ყაზარმასთან აფეთქებული რუსული T-72, რომელიც 58-ე არმიის მე-19 მოტომსროლელი დივიზიის 141-ე ცალკეული სატანკო ბატალიონის 1-ელ სატანკო ასეულს ეკუთვნოდა.

სენაკელი ტანკისტები 12588-იან მსხვერვალ-ფუგასურ ჭურვებს ესროდნენ გენერალ ხრულოვის სამტაბო კოლონას, რომელიც ღამით ძარის შემოვლითი გზით ცხინვალში ცდილობდა შეღწევას.

რუსმა სამხედროებმა კოლონაში მანქანების შეუჭრავები გამოიროეს და ეკონია, აიანელი დაიცავდა, მაგრამ სენაკელმა ტანკისტებმა გამოიყენეს მოდერნიზებული T-72SIM1-ების ტექნიკური უპირატესობა და თანამედროვე თბოვიზორების საშუალებით გააგრძელეს ზუსტი სროლა. როგორც ამბობენ, სენაკის სატანკო ბატალიონის ტანკები ერთადერთი იყვნენ, რომელთაც კავშირგაბმულობის პრობლემა არ უგრძნიათ და ბოლომდე ჭიჭინდნენ.

კავშირი შტაბთან. სავარაუდოდ, მათ რუსების ორი БМП და რამდენიმე БТР აფეთქეს (რუსულ ინტერნეტფორუმებში იწერება, რომ გენერალ ხრულოვის სამტაბო კოლონას 25-მდე ჯავშანტექნიკა გაუნადგურდა, რომლებიც სასწრაფოდ ჩრდილო კავკასიაში გაიტანეს).

თუკი სენაკის მე-3 ქვეითი ბრიგადის ტანკისტებსა და სხვა მებრძოლებს ამ ბრძოლის შესახებ ექნებოდა სურვილი ისაუბრონ, „არსენალი“ მათ თავის ფურცლებს დიდი საიმედოებით დაუთმობს.

სხვათა შორის, ისიც უნდა ითქვას, რომ უშუალოდ საბრძოლო მოქმედებების დროს სენაკელ ტანკისტებს ტანკები არ დაუკარგათ, ეს მოგვიანებით სენაკ-

ისა და გორის ბაზაზე მოხდა.

ის ფაქტი, რომ რუსი აგრესორები დღემდე რჩებიან საბრძოლო მოქმედების ზონაში, საშუალებას აძლევს მილიანად გაიტანონ რუსული აფეთქებული ტექნიკა, რაც ძალზე გაართულებს მათი დანაკარგის ზუსტ განსაზღვრას. თუმცა დროთა განმავლობაში ეს ინფორმაცია მეტ-ნაკლებად ნათელი გახდება.

უკვე ცნობილია, რომ მათ რამდენიმე თვითმავალი საარტილერიო დანადგარი დაკარგეს (სავარაუდოდ, ქართველი არტილერისტების ცეცხლის შედეგად).

ასევე შესაძლებელია, ერთმა რუსულმა სამხედრო-სატრანსპორტო შეკუმფურენმა Ми-8МТВ მაშინ განიცადა კატასტროფა, როდესაც რუსეთის გენშტაბის მთავარი სადზერჟო-სამმართველოს – ГРУ-ს სატერაზმი გადმოჰყავდა ჩვეს ზურგში.

საქართველოს შვიარლებულმა ძალებმა ამ რამდენიმედიან ომში დანაკლისი განიცადა როგორც საბრძოლო მოქმედებების რაიონებში, ისე სამხედრო ბაზებზე.

საქართველოს ხელისუფლების ოფიციალური წარმომადგენლის განცხადებით, თავდაცვის სამინისტროდან დაიღუპა 168, ხოლო შსს-დან 14 კაცი, აგრეთვე 188 მიქალაქე. საბედნიეროდ, არ გამოჩნდა ზოგერთი პანიკორის „მონაცემები“ – ისინი 2-3 ათას დაღუპულზე ლაპარაკობდნენ.

რაც შეეხება ქართული არმიის დანაკარგს სახმელეთო-საბრძოლო ტექნიკაში. სამწუხაროდ, სიმართლეს შეესაბამება რუსი ოკუპანტების გაუცეცხლებული ინფორმაცია 65 ქართული ტანკის დაკარგვაზე. მათგან 25 ცალი T-72

მართალია, მოსკოვი მალავს თავის საბრძოლო დანაკარგებს, მაგრამ სამხედრო ტექნიკის ეს სასაფლაო იმაზე მეტყველებს, რომ რუსეთის არმიის ზარალი არცთუ ისე მცირე იყო.

ეს მედეხანტეთა საბრძოლო
მანქანის, БМД-ს ნარჩენებია.
რაც უდავოდ მიანიშნებს მის
რუსულ წარმოშობაზე.
ვინაიდან ქართულ
არმიას ასეთი
ტექნიკა
შეიარაღებაში
არ აქვს.

რუსული БМП ჭურვმა
შუაზე გახლიჩა

აფეთქებული რუსული
 БТР-ებიდან რუსები
 გადარჩენილ მონწილეობებს
 სხვა ჯავშანმანქანებზე
 ტვირთავენ

ტიპის ტანკი ქართულმა არმიამ უშუალოდ ბრძოლების დროს დაკარგა, სხვები კი რუსმა ოკუპანტებმა ჩვენს სამხედრო ბაზებში ან მის გარეთ განადგურეს, თან წაიღო. მაგალითად, წაიღეს 20-მდე ქართული ტანკი, რომელთაგან ოთხი მოდერნიზებული T-72SIM1-ი ტიპისაა, ან მოდერნიზებული ტანკებიდან ამოღებულ ეტრავალი წარმოების რადიო-ელექტრონული აპარატურა მათ სპეციალურად მოწყობილ გამოყენებაზე აწვდის.

ყველაზე ცუდი კი ის არის, რომ ტანკების მხრივ ყველაზე დიდი დანაკლისი მე-4 ქვეთი ბრივადის სატანკო ბატალიონმა განიცადა. მიუხედავად ასეთი დანაკლისისა, დაღუპული ტანკისტების რიცხვი, საბედნიეროდ, მცირეა — ხუთ კაცამდე.

გულსატკენია, რომ გორის სატანკო
ბაზიდან რუსმა ოკუპანტებმა 15 ცალი

მოდერნიზებული ქვეითთა საბრძოლო მანქანა БМП-1 Шквал-ი გაიტანეს. ისინი უკრაინიდან ახალჩამოტანილი იყო და ბრძოლებში მონაწილეობა არც მიუღიათ, მიმდინარეობდა მათი ავტომატური ქვეტექნიკის დამზივნების სისტემის „ჭკუაზე მოყვანა“.

„უშუალოდ ბრძოლებში 3-4 ქვეითა საბრძოლო მანქანა თუ დაეკარგეთ (არც ერთი ჯავშანტანსპორტიორი), თუმცა ეკუთნებოდა 12-მდე БТР-80 გაყოფის ხელს. სულ დანაკისმა ჯავშანტანსპორტიორების, ჯავშანგამწვევების და ქვეითთა საბრძოლო მანქანების სახით 60 ერთულამდე შეადგინა (მოდერნიზებული „შკალაფან“ გარდა).“

ბრძოლების დროს საარტილერიო
ბრთვებას მხოლოდ ერთი 152მმ-იანი
ქვეშეხი 2A65 MCTA-B აუფეთქეს
რუსულმა მოიერიშეებმა, სხვა საარტილერ-
იო დანადგარები ან მომგებიან პოზიციე-
ზედ იყო განათრეული, ან მუდმივად
მომარბობდა. როდესაც მტერი ჰაერში

დასვენეთ BOMBARDIER - თან ერთად №1 ბრენდი დასვენებისთვის

საქართველოში
ბრენდის პარტნიორი

Ski-Doo® თოვლმავლები.
Sea-Doo® შიდროციკლები.
Evinrude® წყლის ძრავები.
Johnson® კატერები.
Rotax® ძრავები.
Can-Am™ კვადროციკლები.

Imagine, Discover, Ride

შპს "მ8-30-ს0" Bombardier Recreational Products ოფიციალური დისტრიბუტორი საქართველოში.

ტელ: +995 32 22 40 40

მობ: +995 99 29 09 92

სრულდადა გაბატონებული და მაინც ვერ ახერხებს შეგუწვევითნის ცეცხლი (მიუხედავად მუდმივი საპერო შეტევისა), ქართული არტილერიტების მაღალ პროფესიონალიზმზე მეტყველებს.

სამწუხაროდ, საარტილერიო ბრიგადისგან განსხვავებით ზოგიერთი ქვეითი ბრიგადის საარტილერიო დივიზიონის დანაკლისი მნიშვნელოვანია. რუსმა ოკუპანტებმა თან წაიღეს ან ბაზებშივე გაანადგურეს 100 ერთეულამდე საარტილერიო სისტემა (მარიალია, უმეტესად 60მმ კალბრის ნაღმსატყორცნი იყო, რაც ნაკლებმნიშვნელოვანია), მაგრამ დაკარგუ-

ქართული პოლიციის „კობრა“ საბორტო ნომრით 307 რუსებმა კუბინკის ექსპოზიციაზე გამოფინეს

ქართული ჯავშანტექნიკა, რომელიც რუსეთმა ნაღდაფარის სახით წაიღო. ნინა პლანზე მოდერნიზებული T-72 SIM1-ია გამოსახული

ერებში, რომლებითაც ქვეითი ბრიგადების პირადი შემადგენლობა სარგებლობდა. რუსმა ოკუპანტებმა ხელს გააყილეს 30-მდე კვადრიკლიც და თითო-ორი სხვადასხვა ტიპის სატვირთო ავტომობილი.

როგორც მითხველი მიხვდება, სახარბიელო ვითარება ნამდვილად არ არის, თუმცა საქმე არც კატასტროფულადაა, როგორც ზოგიერთს სურს წარმოსახოს. ისე კი გულისდასწვევითაა, რომ სამხედრო ტექნიკის უმეტესობა ქართულმა არმიამ საბრძოლო მოქმედების დროს კი არ დაკარგა, არამედ სამხედრო ბაზებიდან გაიტაცეს...

ირაკლი ალბაშვილი

ლად ითვლება სამ ათეულამდე D-30 ტიპის პაუიცი. აგრეთვე საარტილერიო ბრიგადის კუთხნილი ორი თვითმავალი საარტილერიო დანადგარი „დანა“. მათგან ერთ-ერთი რუსმა ოკუპანტებმა თავიანთ ჯავშანსატანკო მუხუშში გამოფინეს, როგორც ნაღდაფარი.

რუსმა აგრესორებმა აგრეთვე დაწვეს ხუთი გადამალული 203მმ კალბრის თვითმავალი საარტილერიო დანადგარი „პოინი“, თუმცა მანამდე სწორედ ამ „პოინებმა“ შვი დღე აგარეს რუს ოკუპანტებს და მათ 600-მდე 110კგ-იანი ჭურვი ესროლეს. თითო „პოინზე“ ასზე მეტი გასროლა მოვიდოდა, რამაც მათი რესურსი მნიშვნელოვნად შემცირა და აუცილებლად მოითხოვდნენ კაპიტალურ რემონტს.

დანაკლისის საავტომობილო ტექნიკაშიც 30-მდე „ტიოიტა-პაილუქსი“, სამწუხაროდ, ოკუპანტების ნაღდალი გახდა. ასევე შედარებით დიდი დანაკლისია სატვირთო „კრაზებსა“ და „ლენდროვ-

ცხინვალში აფეთქებული ქართული T-72

ქართულ სოფლებს რუსული „ურაგანები“ კასეტური რაკეტებით გომეზავდნენ

„არსენალი“ კვლავ უზრუნდება აზვისტოს ხუთდღიან
ოფში კასეტური იარაღის გამოყენების ფაქტებს

რუსული
„ურაგანი“
ცხინვალთან

ჩვენი ღონი: — 22088 კა-
ლიბრის რაკეტის 9M27K-ს სი-
გრძე 5,8მ-მდეა. ის 270კგ-ს იწო-
ნის, კასეტური საბრძოლო ქოზი-
ნის მასა დაახლოებით 90კგ-ია.
მასში 30 საბრძოლო ელემენტია
ჩატვირთული, თითოეული მათ-
განი 1,8კგ-ს იწონის და 300გ
ასაფეთქებელ ნივთიერებას შეი-
ცავს. თითოეული საბრძოლო
ელემენტის აფეთქება დაცემის
მომენტში კონტაქტური ამფეთქო-
უნდა მოხდეს. თუ არ აფეთქდა,
10წმ-ის შემდეგ თვითლიკვიდატორი
აფეთქებს (თუმც ნშირად სა-
ბრძოლო ელემენტები აუფეთქე-
ბელი რჩება). აფეთქებისას სა-
ბრძოლო ელემენტის კოზიუხი 370-
400 ერთეულმდე 2გ მასის ნამ-
სხვრევს წარმოქმნის, რომელიც მო-
მავკვინებელ ძალას რამდენიმე
ათეულ მეტრზე ინარჩუნებს.

„ურაგანის“ კასეტური რაკეტა
9M27K საბრძოლო ელემენტების
ჩამოყრის შემდეგ ქართულ
სოფელში ჩამოვარდა

ომის შემდეგ პირველ დღეებში ყურა-
დღება მიიპყრო სოფელ რუსისში
ჩამოყრულმა რუსულმა კასეტურმა სა-
ვიაჯო ბომბებმა PBK-250-ებმა, რომელ-
თა ნაწილი აფეთქდა და მშვედლიანი
მოსახლეობაც შეიწირა.

სოფელ შინდისშიც აღმოჩნდა კასე-
ტური საბრძოლო ელემენტები, რომელიც
თავიდან რუსულად მოინათლა, მაგრამ
შემდეგ გაირკვა, რომ მათ ინგლისური
მარკირება ჰქონდათ — M85 და ამ ტი-
პის კასეტური საბრძოლო ელემენტები
არ იყო საბჭოთა (რუსული) არტილე-
რიის შეიარაღებაში.

რამდენიმე დღეში საქართველოს თავ-
დაცვის სამინისტრომ გაავრცელა ოფი-

„ურაგანის“ რაკეტების
გადამუშავებელ-ჩამტვირთველი
მანქანა როკის გვირაბიდან
ჯავისკენ მიემართება

ციალური ინფორმაცია, რომლის თანახმად ქართველი არტილერიები ებრაული წარმოების LAR-160 ტიპის ზალბური ცეცხლის რეაქტიული სისტემებით ჯავისკენ, რუსული ჯავშანკოლონების გასანადგურებლად ისროდნენ რაკეტებს, რომელთა საბრძოლო ნაწილში M85 ტიპის კასეტური საბრძოლო ელემენტები იყო ჩაწყობილი.

საქართველოს ევო გამბედაობა, ელი-არბინა კასეტური იარაღის გამოყენების ფაქტი საშინელო მიზნების გასანადგურებლად, თუმცა სოფელ შინდისში აღმოჩენილი M85-ები ვერაფრით იქნებოდა კასეტული LAR-160-ების გასროლილი, რადგან ამ სისტემის სროლის მინიმალური მანძილი 16კმ-ია (მაქსიმალური 45კმ), ხოლო „ლარების“ საცეცხლე პოზიცი-დან შინდისამდე უფრო ნაკლები მანძილი იყო. უფრო საკარგულია, რომ რუსეთის საშინელო დაზვერვამ ჯავის რაიონში შეაგროვა აუცილებელი M85-ები და ისინი შინდისში ჩაატანა, რათა შემდეგ საერთაშორისო ორგანიზაციების წარმომადგენლებისთვის ეჩვენებინა.

საქართველოსგან განსხვავებით რუსე-თი დღემდე არ აღიარებენ კასეტური იარაღის გამოყენებას, არადა, გამოიყენა როგორც საავიაციო, ისე საარტილერიო კასეტური იარაღი.

იმის გამო, რომ რუს ოკუპანტებს გადაკეტილი ჰქონდათ (კარალუხა და ვარაიში) გზები, ძნელი იყო საბრძოლო მოქმედების რაიონში ან მას ახლოს ნიეთ-მტკიცებების მოგროვება. მოუხდავად ამისა, ქართველმა კრიმინალისტებმა მაინც მოახ-რეს კასეტური იარაღის გამოყენების დაზღაპტურებული ნიეთმტკიცებები, კერ-ძოდ კი რუსული ზალბული ცეცხლის რეაქტიული სისტემა „ურაკანი“ გას-როლილი რაკეტების ფრაგმენტები, რომელ-თა საბრძოლო ქობინი კასეტური იყო.

მიზანთან მიახლოებისას რაკეტის კორპუსის ისინება და იფარება კასე-ტური საბრძოლო ელემენტები. ისინი უფრო მეტ ფართობს აზიანებენ, ვიდრე

ჩვენი დონი: ზალბური ცეცხლის რეაქტიული სისტე-მა 9K57 Ураган-ი 20 ტონას იწონის და მასზე დამონტა-ჟებულია 220მმ კალიბრის უმართავი რაკეტების 16 გამშ-ვეები. რაკეტის ფრენის მინი-მალური მანძილი 8,5კმ-ია, მაქსიმალური — 35კმ.
რაკეტა 9M27 280კგ-ს იწონის, საიდანაც 99კგ მის მსხვრევად-ფუტასურ ქობინზე მოდის.

ამ რაკეტას სამი სახის კასეტური ქობინიც უყენდება. რაკეტა 9M27K-ს საბრძო-ლო ქობინი 89,5კგ-ს იწონის და მასში 30 მსხვრევად-ფუ-ტასური საბრძოლო ელემენტია მოთავსებული (თითოეული ელე-მენტის მასა 1,85კგ-ია). რაკე-ტა 9M27K2-ის კასეტურ ქობინ-ში 24 ტანკსანიანადმდეგო ნალშია ჩატვირთული.

რაკეტა 9M27K3-ის კასე-ტურ საბრძოლო ნაწილში კი განთავსებულია 312 ძველი-სანიანადმდეგო ნალში.

წყველებრივი მსხვრევად-ფუტასური ქო-ბინის მქონე რაკეტა.

საზოგადოდ, კასეტური იარაღი საერ-თაშორისო კონფლიქტით აკრძალული არ არის (მაგალითად, როგორც ქიმიური იარაღი). თუმცა მსოფლიოს 107-მა ქვე-ანამ უკვე მოაწერა ხელი ასეთი იარაღის აკრძალვაზე, მაგრამ ამ სიაში არ არიან არც რუსეთი, არც აშშ და არც საქართველო.

კასეტური იარაღი ეფექტიანია მოწი-ნადმდევის ციკხალი ძალის დასაზიანე-ბლად, მაგრამ მისი გამოყენება დაუკვე-ლი მშვიდობიანი მოსახლეობის წინააღმდეგ დღე მსხვერპლს იწვევს.

ირაკლი პლადავილი

გორის გზაზე ჩვენთიდან ჩამოსული T-62-ები იღვანე

იმ მიმე დღეებში, როდესაც რუს ოკუპანტებს გადაკეტილი ჰქონდათ ცენ-ტრალური გზა გორთან, ბევრმა მაქცია წერაღლება, რომ რუსების შეიარაღება საკმაოდ მოძველებული ჩანდა.

ამ ძველ საბრძოლო ტექნიკაში, БМП-1 ტიპის ქვეითთა საბრძოლო მანქანე-ბს კერძოდ, ნახევარი საუკუნის წინ გამოშვებული T-62 ტიპის ტანკებიც იყვნენ, რომლებიც რუსეთის არმიის შე-იარაღებიდან ყველას მოსწონილი ევონა.

ზოგიერთმა ისინი T-55 ტიპის ტანკებად აღიქვა და ამიტომაც ოს სეპ-არატისტებს მიაკუთვნა, მაგრამ სინამდ-ვილეში T-62 ტიპისა იყო და მარ-თლაც რუსეთის არმიას ეკუთვნოდა.

კერძოდ, T-62 ტიპის ტანკებს „არ-სენალმა“ ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქში, კერძოდ, 42-ე მოტომსროლელი დივიზიის შეიარაღებაში მიაკვლია.

ეს დივიზია ჩქინეთის მეორე ომის შემდეგ ხანკალში შეიქმნა. დივიზიის პირადი შემადგენლობა 16 ათასზე მეტ სამხედრო მოსამსახურეს ითვლის და მის შეიარაღებაში 121 თვითმავალი საარტილერიო დანადგარი, 150 ცალი ჯავშანმანქანის მსგავსი, 402 საბრძოლო ჯავშანმანქანა და 67 ტანკია.

67-ე ტანკი T-62 ტიპისაა. მთ-გან 32 ცალი T-62 შალიში დის-ლოცირებულ 70-ე მოტომსროლელ პოლკს ჰყავს, 11 ტანკი – 71-ეს, ამ-დენივე 72-ეს, ხოლო 13 ტანკი კი 291-ე მოტომსროლელი პოლკის შეიარაღე-ბაშია.

T-62 როგორც ტექნიკურად, ისე მორალურად საკმაოდ მოძველებულ

რუსული „ურაკანების“
საცეცხლე პოზიციაა უბანთან,
საიდანაც ისინი ეხვედრენ
რაკეტებს ქართულ სოფლებს
ესროდნენ

კრემლმა დამოუკიდებლობისთვის მებრძოლი ჩეჩნების დასახოცად გამოყენებული მოძველებული T-62 ტიპის ტანკები შემდეგ საქართველოს დასაპყრობად გამოაგზავნა

რუსმა ოკუპანტებმა ქართულ მიწაზე ის მოძველებული T-62-ები შემოიყვანეს ჩეჩნეთიდან, რომელთა კორპუსებზე რკინის ცხაურები იყო დადგმული ტანკსანიანადმებგო კუმულაციურქობინიანი რაკეტების მოსაგერიებლად

ტანკად ითვლება, რადგან მისი გამოშვება საბჭოთა კავშირში გასული საუკუნის 60-იანი წლების შუახანებში დაიწყო, მაგრამ მალევე, 1975 წელს შეწყვეტეს (არადა ამ დროს ჯერ კიდევ გრძელდებოდა უფრო ადრე შექმნილი T-55-ის მოდიფიკაციების წარმოება). სულ 20 ათას(!) T-62-ის გამოშვება მოესწრო (ჩეხოსლოვაკიაში 1978 წლამდე უშვებდნენ, ხოლო ჩრდილო კორეაში, ალბათ, 21-ე საუკუნის დასაწყისამდე).

T-62 იქცა მსოფლიოში პირველ ტანკად, რომლის კომპურაშიც ორ სიბრტყეში სტაბილიზებული 115მმ კალიბრის გლუვკუდიანი ქვეშეში დამონტაჟეს. ტანკის საბრძოლო მარაგში 40 უნიტარული ჭურვი ინახებოდა, რომელთა ხელით დატენვა მძიმე ფიზიკურ მუშაობას მოითხოვს. დატენვის დროს კომპურის მობრუნება შეუძლებელი იყო, რაც დიდ ნაკლად ითვლებოდა.

საბჭოთა კავშირის გარდა, T-62 ტიპის ტანკები შეიარაღებაში ჰყავდათ ალჟირს, ანგოლას, ბულგარეთს, კუბას, ჩეხოსლოვაკიას, ეთიოპიას, ერაყს, ლიბიას, სომალის, ვიეტნამს. 1967 და 1973 წლებში, ისრაელ-არაბეთის ომების დროს, ისრაელმა ალაჟად რამდენიმე ასეული T-62 ჩაიგდო ხელში.

ჩვენი დროი: 50 წლის წინ
გამოშვებული T-62 37,5 ტ-ს იწონის, ეკიპაჟი 4 კაციდან შედგება. შეიარაღებაში აქვს 115მმ კალიბრის ქვეშეში და მასთან შეწყვილებული 7,62მმ-იანი ტყვიამფრქვევი. დიზელის ძრავის სიმძლავრე 580 ცხ. ძალას უტოლდება. გზატკეცილზე სიარულის მაქსიმალური სიჩქარეა 50 კმ/სთ. საწვავის მარაგი 450 კმ-ის გავლას აკლავს.

ვიეტნამი – 70, ხოლო ალჟირს კი 300 T-62.

ქართულ არმიას T-62 ტიპის ტანკები შეიარაღებაში არ ჰყოლია. რუსეთმა ჩეჩნეთში მისი გამოყენება დაიწყო (ავღანეთის ომის შემდეგ), რადგან ადვილი მოსახმარი იყო და თანაც მოწინააღმდეგეს არ გააჩნდა ტანკები საერთოდ.

ჩეჩნეთიდან ჩამოყვანილი რუსული T-62-ები, ეტყობა, შეტევის მთავრე ემელონში იმყოფებოდნენ და სატანკო ბრძოლებში მონაწილეობა, ალბათ, არ მიუღიათ. მათ, ძირითადად, ბლოკოსტების გასამკრებლად იყენებდნენ. ის, რომ გორში და ცენტრალურ გზაზე რუსული მოძველებული T-62-ები გამოჩნდნენ, ნათლად მუთიითებს იმ უცნობელ ფაქტზე, რომ საქართველოში შემოსატრეად კრემლმა გამოიყვანა ჩეჩნეთში დისლიცირებული 42-ე მოტომსროლეული დივიზიის ნაწილები, რადგან T-62-ები მხოლოდ მათ შეიარაღებაშია.

ბოძოლაში რომ შეხვედროდა ქართული T-72 რუსების T-62-ს, შავ დღეს აყრიდა...

ირაკლი ალადაშვილი

გორისკენ მიმავალ ტრასაზე მდგარი ჩეჩნეთიდან შემოყვანილი რუსული T-62-ები

როგორ მუშაობენ ქართველი მენაღმეები

A group of soldiers in camouflage uniforms are working in a field of rubble and debris, likely a battlefield or a site of destruction. They are using tools like shovels and pickaxes to clear the area. In the background, there are hills and a large, bare tree.

მეტუნავი ბომბებიც გამოიყენეს...
— თუკი სპეციალისტმა ზედმიწევნით
იციოს თავისი საქმე, მისთვის მუშაობა

ნაკლებსაფრთხოა, მან იცის, რასთან აქვს საქმე. არის შემთხვევები, როცა განაღმება შეუძლებელია, მაგრამ მაინც მივდივართ რისკზე, რადგან საფრთხე მშვილობიან მოსახლეობას ექნება. ეს ის შემთხვევაა, როცა საეციალისტს დაუწერელია კანონი — ადამიანობა აიძულებს, ეს ნაბიჯი გადადგას. მან იცის, რომ სამხედროა და ვალდებულია, მშვიდობიანი მოსახლეობა დაიცვას თავისი სიცოცხლის ფასად.

ჩვენი საეციალისტები ამ საკმის 1992 წლიდან აკეთებენ. რუსული სამხედრო ბაზები რომ გავიდნენ, საქმოდ ბევრი ნაღური ევლი დაგვიტოვებს.

— **ნაღმების ნაკლებობა არც რუსეთ-საქართველოს ომის დროს იქნებოდა...**

— სამწუხაროდ, ასე იყო. გორში, პირველ ბაზმა 6 შენობა დანაღმეს, ნაღმები 8 საათის მექანიზმზე იყო შეერთებული. ასეთ დროს არავინ იცის, საათის მექანიზმი როდის აფეთქდება და საეციალისტი, პრაქტიკულად, საეციალზე მიდის. შეიძლება მექანიზმი ჩვენი მისვლისთანავე აფეთქებულიყო ან რამდენიმე წამის, თუნდაც საათის შემდეგ.

— **როცა სამუშაოდ მიდიხართ, ალბათ, არ ფიქრობთ იმაზე, როდის შეიძლება ის დანაღმებული მექანიზმი აფეთქდეს...**

— რა თქმა უნდა. ჩვენს ბიჭებს წარბი არ შეუხრიათ, ისე მიდიოდნენ ნაღმურ ეკლუბზე. გაოცებული ვიყავი მათი გამბედაობით. იმდენად კარგად იყვნენ გაჯერონილი, რომ მინიმალური დანაკარგი გვეჩინა, ისიც საომარი მოქმედებების დროს... ძალზე ძნელია კასეტური ნაღმებისა და ავიაციური ბომბების, რაკეტების გაუყენებლად... მხტუნავე ბომბების აფეთქება დროზე არ არის დამოკიდებული, უფრო შეხებით ფეთქდება. ამიტომაც ვაფრთხილებთ მოსახლეობას, თუ საეცხო საფრის იპოვიან, ნუ დაიწყებენ მისი წარმომადგომისა

და დანიშნულების დადგენას, თორემ ეველაფერი ცუდად დასრულდება. მოსახლეობამ საეცხო სავნებს ხელი არ უნდა ახლოს, უნდა შეგვკატობინოს და ამ პრობლემას ჩვენ მოგვგვარებთ.

— **გამოდის, თქვენითვის ომი არ დასრულებულა...**

— დიახ, ჩვენითვის ის დღემდე გრძელდება. მას შემდეგ, რაც რუსებმა ცეცხლი შეწყვიტა, საქართველოს ტერიტორიაზე 200-ზე მეტი ავიაბომბი გაგვუყენებლეთ. რუსული ავრესიის შეჩერების შემდეგ ამ საქმეზე 170-ზე მეტი საეციალისტი მუშაობდა, მერე ბომბების რაოდენობა თანდათან შემცირდა და ახლა მათ ძებნას 50-მდე კაცი განაგრძობს. ყველაზე მძიმე მდგომარეობა გორში იყო.

— **რამდენადაც ვიცო, თქვენ ასწავლით კიდევ როგორ ხდება ბომბებისა თუ ნაღმის გაუყენებლობა. როდელია ომის სწავლა? ამ საქმის შესწავლის მსურველს რამე გამოორ-**

ჩეული თვისება უნდა ჰქონდეს?

— აუცილებლად მჭარი ფსიქიკა უნდა ჰქონდეს. ნერვებსა არ უტყუროს.

— **ყოფილი ასეთი შემთხვევა?**

— ყოფილა, ოლნდ ჩემს მომზადებულ კადრებში — არა. ჩვენ დიდი სიფრთხილი ვარჩევთ პირად შემადგენლობას. მეტიც, ვიცი რამდენიმე მტრად, რომლებმაც ნახეს, როგორ აფეთქდა მის გვერდით მომუშავე, მაგრამ გადარჩენილს მუშაობა გაუგრძელდება, რადგან იცოდა, რომ მისი მგობრის საქმეც მას უნდა ეტვირთა, მეტი პასუხისმგებლობით უნდა ემუშავა. დამოუკიდებელი, რომ ამას „ჩვეულებრივი“ აღამაინ ვერ შეძლებს, თუკი ის ფსიქოლოგიურად არ არის მომზადებული. ძენაღმეს მხოლოდ ერთი მიზანი უნდა ჰქონდეს — გადაარჩინოს მშვიდობიანი მოსახლეობა.

— **მსგავსე ვითარებაში, ალბათ, თქვენც აღმოჩენილხართ...**

— დიახ, ეს იყო აფხაზეთში. ავესტოში, როცა ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ ორმხრივი ხელშეკრულება გაფორმდა, ახანდარში ნაღური ეკლუბის განაღმება დაიწყო. ერთი ჯარისკაცი ჩემ თვალწინ აფეთქდა. თვალთ მხოლოდ იმას შევასწარი, როგორ მოაწვივტა ნაღმმა ფეხი... პირველადი დახმარება გაუწეოთ, მაგრამ სამწუხაროდ, საავადმყოფოში გარდაიცვალა.

— **ახლა ბევრი საუბრობს, რომ მტერზე ბევრად ძლიერი არტილერია გვყავდა...**

— გადაჭარბების გარეშე შეიძლება ითქვას, რომ ძლიერი არტილერია გვყავდა და ძლიერი პარასაინაზამდელო სისტემებიც გვქონდა, მაგრამ მტერი იმდენად მრავალრიცხოვანი იყო, მისი მოკვრეობა შეუძლებელი შეიქნა.

ლალი პაპასირი

**ქართველ მენადმეებს სახიფათო სამუშაო
არც ომის დამთავრების შემდეგ შემოღწევია...**

რაკეტაგორბუღი, მაგრამ დამადარი რუსული გორბუღი

ებრაულმა „ბითონმა“ თავისი საქმე გააკეთა

ინტერნეტში სულ ახალ-ახალი ფაქტები ჩნდება იმის დამადასტურებელი, თუ როგორ აგდებდნენ ან აზიანებდნენ ქართველი მეზენიტები რუს საჰაერო აგრესორების თვითმფრინავებს.

ამჯერად სამი დაზიანებული რუსული Cy-25 მოიერიშის ფოტოსურათს გთავაზობთ, რომლებსაც საზენიტო რაკეტების მათ ახლოს აფეთქების მოუხდავად შეძლეს აეროდრომებზე დაბრუნება.

ამ რუსული მოიერიშის ფოტოსურათი (სურ. 2) წინა ნომერშიც გვექონდა, სადაც მიუთითოთ, რომ ის მოდერნიზებული Cy-25CM იყო. მოგვიანებით ჩვენ ამ დაზიანებული თვითმფრინავის მეორე ფოტოც მოვიპოვეთ, რომელზეც ჩანს, რომ მარცხენა ფრთის ქვეშ ხუთივე პილონი აქვს დაყენებული, რაც იმას ნიშნავს, რომ ის ჩვეულებრივი Cy-25-ია (გადატვირთვის გამო მოდერნიზებულ Cy-25CM-ებს ფრთების პილონი დაყენებული პილონები, რომლებზეც „ჰაერი-კაერი“ კლასის რაკეტებს ჰკიდებდნენ, დახსენეს).

6

7

გაკეთეს და სულ რამდენიმე რუსული თვითმფრინავი ჩამოაგდეს. რუს აერესორებს ისლა დარჩენილი, საზენიტო რაკეტების ნარჩენები (სურ 6 და 7) აგროვონ და მოსკოვში გამოფინონ...

ირაკლი ალადაშვილი

P.S. „არსენალის“ შემდეგ ნომერში შევეცდებით შემოვთავაზოთ ექსკლუზიური მასალა ავესტოს მოვლენების დროს საქართველოს სახელმწიფო ძალების პერსონალმაღვლო თავდაცვის მოქმედების დეტალებზე.

5

საქართველოს
პარლამენტი
ეროვნული
გირეობისა

3

4

– შემდეგ ორ ფოტოზე (სურ. 1 და 3) უკვე სხვა დაზიანებული Cy-25-ია გამოსახული. მის ახლოს აფეთქებული საზენიტო რაკეტის ნაშთებიცაა, ორივე ძრავას საქმენები დაუზიანა და ფიუზელაჟის უკანა ნაწილი გაგლიჯა.

– ამ ფოტოსურათზე (სურ. 5) გამოსახულია მესამე რუსული Cy-25, რომელსაც გამოგლევილი აქვს ფიუზელაჟის ქვედა ნაწილი ძრავებს შორის. თვითმფრინავის ქვეშ ქაფი ასხია, რაც იმას ნიშნავს, რომ ის აეროდრომზე დაჯდომისას იწვოდა და ცეცხლი ცეცხლმჭობებით ჩააქრეს.

– რუსულ Cy-25-ზე (რომელიც, სავარაუდოდ, ბუდიონოვსკის საავიაციო პოლკს ეკუთვნის) გამოსახულია (სურ. 4) ზახადაფრენილი მგელი. ეს მოიერიშე ბომბავდა ჩეჩნეთს, სულ ცოტა ხნის წინ კი საქართველოს...

ისრაელში ნაყიდი Spayder-იდან გამომდინარე სიბერე დაძინების საზენიტო რაკეტა Python 5-ებმა თავიცი საქმე

ყოფილ პაციენტებს ვერც ვხნოვ და არც სახელი ვიძი. ისეთი ბეპიით ვეუფაოვლით, ვინაოვას ვინ დაგიღვლით...

მართალია, თითოეულის სიცოცხლე ძვირფასია, მაგრამ, ასე თუ ისე, ამართლებ დანაჯარგს, როცა გამარჯვებული გამოდიხარ ბრძოლიდან. იცი, რომ ღირსება აღიდგინე და წლებს წინ დაჯარგული დაიბრუნე.

1245 დაჭრილი და 107 დაღუპული, — ეს ბოლო მონაცემია გორის სამხედრო ჰოსპიტლიდან, რომელიც ფრონტის ხაზიდან სულ რამდენიმე კილომეტრში იყო. ექიმებს უამრავი დაჭრილის მიღება და ურთულესი ოპერაციების ჩატარება უწევდათ. არახელსაყრელი ადგილმდებარეობის გამო ჰოსპიტალმა ძირითადი დანიშნულება — ჰოსპიტალური, სტაციონარული ფუნქცია კი არა, მიმღებ-გამანაწილებელი, სამედიცინო ბატალიონის ფუნქცია შეასრულა.

მოუხდავად ურთულესი ვითარებისა, მაღალკვალიფიკირმა პერსონალმა უამრავ მოქალაქეს შეუნარჩუნა სიცოცხლე. ყველა აკეთებდა იმას, რასაც ვითარება მოითხოვდა. ყველას გმირობას ვერ მოვხიზოთ, თქვენს პოპიტალში, რამდენიმე ექიმმა ვერ გაუძლო დენთის სუნნარვ სისხლის სუნს და წავიდნენ, მაგრამ ასეთები ერთეულები იყვნენ. სამედიცინო პერსონალის 95% ჩართული იყო

პროცესში. განსაკუთრებული დატვირთვა ქირურგიულ განყოფილებასა და რეანიმაციზე მოდიოდა. ჩვენი სწორედ ამ განყოფილებების ზელმძღვანელებთან, რეზერვის ოფიცერ, სამედიცინო სამსახურის მაიორ ვიკა კინწურაშვილსა და ასევე რეზერვის ოფიცერ, სამედიცინო სამსახურის უფროს ლიტენანტ ნიკა ჩალუნელთან გადავწყვეტიტ გასაუბრება.

ბრწა კინწურაშვილი — ერთ მშვენიერ დღიას დაიწყო ჩვენი სამუშაო დღე და რამდენიმე დღეს გაგრძელდა. სამუშაო რეჟიმი არ არსებობდა, ვიცოდით, რომ რამდენიც საჭმეს დასტერდებოდა, იმდენ ხანს უნდა ყვოფილიყვით ჰოსპიტალში. 11 აგვისტომდე აქედან არავინ წასულა, მაგრამ როდესაც ვითარება გაართულდა, მორივე 20-კაციანი ბრიგადები ჩამოყვალბით. თითო ბრიგადში ყველა სპეციალიზის თითო ექიმი შედიოდა, ყველაზე მეტად ქირურგიული განყოფილება იყო დატვირთული. სტრუქტურულ ქვედანაყოფში შედის არა მარტო ზოგადი ქირურგია, არამედ ტრავმატოლოგია, უროლოგია, სისხლმდარღვთა ქირურგია, ნეიროქირურგია, საოპერაციო ბლოკი და ანესთეზიოლოგიური სამსახური. აქედან გამომდინარე, ჩვენი განყოფილება, რა თქმა უნდა, რეანიმაციასთან ერთად, ყველაზე მეტად დაიტვირთა. მიმღები განყოფილება, შოკის დარბაზითურთ, დაჭრილთა მიღებას ვერ აუდიოდა.

603ა ჩადშემლი — 7 აგვისტოს ჰოსპიტალი დაცვალთ პაციენტებისაგან, რომ მათ საფრთხე არ შეტქმოდით, რადგან დიდი შანსი იყო ჰოსპიტლის დაბომბვისა. 8-ში კი ისევ დავიწყეთ დაჭრილების მიღება. შემოსულ პაციენტებს ვუწვედით პირველად დახმარებას, რაც გულისხმობს პარისავალი გზების პროთეზირებას, შემდეგ საჭმში ერთებოდნენ ქირურგები. მუშავდებოდა კრილილები, საჭიროების შემთხვევაში კი პაციენტებს საოპერაციოდ გამზადებდით.

— **სულ რამდენი დაჭრილი და მიცვალელები აღირიცხა ომის დღეებში ჰოსპიტალში?**

ბრწა კინწურაშვილი — 1245 პაციენტი და 107 მიცვალელები. ხშირად შეკითხებიან, მართალია, რომ სატვირთო მანქნებით მოჰყავდათ დაჭრილები, დაღუპულები? ყოფილა შემთხვევა, ერთდროულად 100 დაჭრილი მოუყვანიათ. როცა რამდენიმე დღეში 1200 კაცზე მეტს მიიღებ, ბუნებრივია, ბევრმა, მაგრამ იმ პირობებში, რომელშიც ჩვენს ჯარს მოუწია ბრძოლა და რა იარაღიც გამოიყენეს მათ წინააღმდეგ, კიდევ იოლად გადავრჩით.

— **ყველაზე მეტი დაჭრილი რომელ დღეს შემოვიდა?**

603ა ჩადშემლი — ეს საბრძოლო მოქმედებების ინტენსივობაზე იყო დამოკიდებული. ყველაზე მძიმე 8 აგვისტო იყო, როცა ავიაციით შემოვივრებთ. დაახლოებით 400 დაჭრილი მივიღეთ. ურთულესი იყო 9 აგვისტოც, როცა ავიაციამ სხვადასხვა პოზიციას დაარტყა და დაჭრილების რამდენიმე ტალღა წამოვიდა. ჯარისკაცები პირდაპირ საბრძოლო მანქნებით მოჰყავდათ. შოკის დარბაზში სამი მაგიდა გვქონდა, სამი პაციენტის მიღება შეგვეძლო ერთდროულად. პირველივე დღეს ცხადი გახდა, რომ სამი მაგიდა არ გვეყოფიდა და კიდევ სამი დაემატეთ. მერე საკაცებიც. იყო მომენტები, როცა ყველა მაგიდა დაკავებული იყო და პაციენტს ზოგიერთი გადაღებულ მანიპულაციით იატაკზე, საკაცებზე უტარდებოდა. თუ ავიაცია არ გვეტყვდა, დაჭრილთა თითქმის არ გვეყვდა.

— **როგორც ამბობენ, პა-**

ნიკა ჩადუნელი

გორა კინწურაშვილი

გორის სამხედრო პოსპიტალის პერსონალი

ციენტების სიმრავლის გამო
ამერაციები პირდაპირ პოსპიტ-
ლის ეზოში კეთდებოდა?

გორის პოსპიტალში: — საკმაოდ მომზადებული ვეყავით იმისათვის, რომ ეზოში ოპერაციების გაკეთება არ დაგვჭირდებოდა. იყო შემთხვევები, როცა პაციენტთა რაოდენობა აღემატებოდა დასაყვებს, ამიტომ ზოგიერთის დახმარებას საკაცზე ვუწვევდით, ეზოში კარავიც გვქონდა გაშლილი, მაგრამ როგორც დამატებითი მიმღები და არა საოპერაციო.

603პ ჩალშენილი: — თავდაპირველად, ყველა დაჭრილი პოსპიტალის ეზოში გროვდებოდა და შემდეგ იწყებოდა მათი გადანაწილება. საოპერაციო მოქმედებების დროს პოსპიტალში პაციენტებს არ ვაწვენდით. კრიტიკული პაციენტების დაყენება სულ ცოტა 2 საათი ხდებოდა, ყველაზე მეტი — 24 საათი. მსუბუქად დაჭრილები თბილისში მიჰყავდა.

— ოსი და რუსი ტყვეები
თუ მოხვდნენ პოსპიტალში?

603პ ჩალშენილი: — იყო რამდენიმე მხოლოდ ერთი — კაზახი დიდიუბა, დანარჩენები გადავარჩინეთ. დიდი სისწრაფით მიმაჯალ ტანკზე ზემოდან მუდარა და გადმოვარდინა. სიცოცხლისათვის არათავსებადი ჭრილობები და ქალაქების ტრაგემა ჰქონდა. იყო ერთი ოსიც, ძიგოვი, ნაღმტყორცნელი. პირველად სამედიცინო დახმარება აღმოუჩინეთ და თბილისში გადავიყვანეთ. იფერნ რუსი მფრინავები, რამდენიმე რუსი ჯარისკაცი. არც ვგეიფქრია, რომ ჩვენი მტრები იფერნ, თორემ, შესაძლოა, ასეთ დროს ხელი ვერ გაანძრია. ექიმის ვალ-

ია ყველაფერი გააკეთოს პაციენტის გადასარჩენად.

— შეგიძლიათ იმ ნაკლოვანებებზე გვესაუბროთ, რომლებზეც კრიტიკულ სიტუაციაში იჩინა თავი?

გორის პოსპიტალში: — თავდაცვის სამინისტროს პოსპიტალი იმისათვის აქვს, რომ აქ პაციენტმა მკურნალობის ბოლო ეტაპი გაიაროს, სპეციალიზებული სამედიცინო დახმარება მიიღოს, ანუ დახმარების ყველაზე მაღალი დონე. სიროულეს ის გვიქმნოდა, რომ ძალზე ახლოს ვეყავით ფრონტის ხაზთან. პოსპიტალსაც ემუქრებოდა დაბომბვის საფრთხე და ცვდილობით, თბილისში გადავკვეყვანა დაჭრილები.

პაციენტებს ორ ნაწილად ვყოფდით. ნაწილს სამედიცინო ბატალიონმა ადგილზე გაუწია სამედიცინო დახმარება. მორე ნაწილი კი პირდაპირ ბრძოლის ველთან მოჰყავდათ ჩვენთან. სამედიცინო თვალსაზრისით ისინი ნაკლებმოვლად იფერნ. პოსპიტალში ოპერაცია უკეთდებოდათ მხოლოდ იმ პაციენტებს, რომელთა სიცოცხლესაც საფრთხე ემუქრებოდა. მაგალითად, თუ შემაგალი ჭრილობა ჰქონდა, დაზიანებული იყო ქალატინი, გულმკერდი, მცდევის დრუ, მაგის ტრალური სისხლძარღვები. თუ ზედაპირული ჭრილობები იყო, ვუსხვევდით და ვგზავნიდით თბილისში. ასე რომ, ყველაზე მძიმე კონტინენტები ჩვენთან ჩაუტარდა ოპერაციები. როგორც ბატონმა ნიკამ თქვა, არც ერთი პაციენტი ერთ დღეზე მეტხანს პოსპიტალში არ დავიტოვებია.

გასინჯვის გარეშე არც ერთი მძიმე ენტი არ წასულა პოსპიტალიდან. ყველაზე უკეთდებოდა პირველადი, აუცილებელი პრაბარატები, უტარდებოდა ანტიპაქტერიული თერაპია.

— ძირითადად, რა სახის ჭრილობებით შემოდიოდნენ სამხედრო მოსამსახურეები და მოკლავდნენ?

გორის პოსპიტალში: — ერთიც და მეორე კატეგორიაც ძირითადად ნამსხვრევებით მიღებული ჭრილობებით შემოდიოდნენ.

603პ ჩალშენილი: — ძირითადად, პაციენტები ნალმფეუქებადი ტრავმებით შემოდიოდნენ. ტყვიით მიყენებული ჭრილობის ერთეულ შემთხვევებს თუ გაეხსენებთ. ნადიმთ მიყენებული ჭრილობა გაცილებით მძიმე, მრავლობითია, ძალზე აზიანებს ორგანიზმს, — შეიძლება ერთდროულად დაზიანდეს თავიც, გულმკერდიც, მუცელიც, კიდურებიც.

— თუ შეგიძლიათ ყველაზე მძიმე შემთხვევები გაიხსენოთ?

გორის პოსპიტალში: — პირველი დაჭრილი ჩვენი თანამშრომლების მუღლიდან, შეილებიც დევნეს. ეს ძალიან დიდ ფსიქოლოგიურ დაბრკოლებას გვიქმნიდა. ერთ დღეს პოსპიტალში ჩვენი თანამშრომლის სიძე მოიყვანეს, რომელიც უკვე მოაკვდევინა იყო. ისეთი ხასიათის ჭრილობა ჰქონდა, თავიდანვე ვიცოდით, ვერ გადავარჩინდით.

არასდროს დამავიწყდება ერთი უმძიმესი ჭრილობა. პაციენტს ქვედა ღრუენა ჰქონდა დაზიანებული. სრულიად არასტანდარტული ოპერაცია ჩატარდა, რომლის გაკეთება ფრანსიკოპოლზე ვითარებაში გადავწყვიტეთ. ასეთი 10 ავადმყოფიდან 9 იღუპება ხოლმე. ის კაცი კი დღეს ფეხზეა. უამრავი ყოფილი პაციენტი მიდის მაღლობის გადასახედად, რომ სიცოცხლე შევწარმოქონო. უმეტესობას ვერც ვცნობ და არც სახელი ვიცი. ისეთი ტყვეები ემუშაობდით, ვინაობას ვინ დავიგებდით. მოვაგარა, ვისი გადადგომის მინიმალური ზანის მაინც არსებობდა, ყველა გადავარჩინეთ.

P.S. „არსენალის“ №13 (56) გამოქვეყნდა სტატია ვირის სამხედრო პოსპიტალზე, სადაც ვწერდით, რომ სრულიად აღჭურვილ პოსპიტალს უამრავ პლუსთან ერთად ერთი დიდი მინუსიც ჰქონდა, — კრძოდა, რეაბილიტაციის არასთანადოდ აღჭურვილი განყოფილება. რაც უნდა იდეალურად ჩატარდეს ოპერაცია, სარეაბილიტაციო მკურნალობის გარეშე ჯარისკაცის მწეობაში დაბრუნება წარუდგენილია. ეს აუცილებლად გასათვალისწინებელია.

ნიმე მამუშაძე

კოდორის ოკუპაცია პუბლიკის გზის ერთ-ერთი პუნქტი იყო

უღიანოვსკელი
მედიანტეები
ნაზუშერის აეროდრომში
ჩამოსვლის დროს

მხილობისათვის იკლავის
ოპერაციის მონაწილე
საქართველოს ოკუპაცია
რუსეთის გზის ის ნაწილი
იყო, რომლის მიზანს
კონფლიქტის რეზოლუციის
ფაქტორების განმარტების
შედეგად წარმოადგენდა.

16 აპრილს რუსეთის მხმინდელმა პრეზიდენტმა ვლადიმერ პუტინმა აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონის კონფლიქტებიდან დაკავშირებულ ე.წ. „დო-მანში“ ზავოტკეცხე“ დაუფარავად ილაპარაკა. მის გეგმაში ერთ-ერთი მთავარი ადგილი სამხედრო ღონისძიებებს ჰქონდა დათმობილი. ალბათ, მათ შორის იყო საქართველოსა და მისი ხელისუფლების დისკრედიტაციისათვის საინფორმაციო საშუალებებით ფორმირების გავრცელება, აფხაზეთში სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება, კავკასიაში რუსეთის სამხედრო აქტიურობის მაქსიმალურად დღევანდელ-შენიშვნა, ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქის ჯარების სხვა ქვეყნის ტერიტორიაზე საბრძოლო მოქმედებებთან დაკავშირებული ამოცანების დამუშავება, სეპარატისტთა შეიარაღებულ ფორმირებათა საბრძოლო საშუალებებითა და მასალებით უზრუნველყოფა და სხვ.

მაისის დასაწყისში აფხაზეთში ე.წ. რუს მშვიდობისმყოფელთა გასაძლიერებლად ნოვოროსიისკის მე-7 სადესანტო-მოერიზე საბრძოლო დივიზიის 108-ე საპარაშუტო-სადესანტო პოლკის ტაქტიკური ჯგუფი შემოვიდა. კონტინენტი დაახლოებით 620 სამხედრო მოსამხარეთის ითვლიდა და მათ განკარგულებაში იყო: 56 მედესანტო საბრძოლო მანქანა (БМД-1 და БМД-2), 3 მედესანტო ჯავშანტრანსპორტორი БТР-Д, 6 მედესანტო საზენიტო ჯავშანტრანსპორტორი БТР-ЗД, 3 მედესანტო ტანკსაწინააღმდეგო ჯავშანტრანსპორტორი БТР-РД, ორი 120მმ-იანი თვითმავალი ქვეშეში 2С9 „ნონა“, ექვსი 82მმ-იანი ნალმსატყორცნი, ორი 23 მმ-იანი საზენიტო ატომატი ЗУ-23-2, ათი

122მმ-იანი პაუზიკა Д-30 და სხვ.

ნოვოროსიისკელმა მედესანტებმა არტილერიით პოზიცია ტყვარცხელის მახლობლად დაიკავეს და გარკვეულწილად მომაველი სამოქმედო მიმართულება მონიშნეს.

მაშინ რეალურად გაჩნდა კოდორის ხეობის დაკარგვის საშიშროება. ძალე გავრცელდა ინფორმაცია, რომ რუსების თავდასხმის თავიდან აცილება საქართველოს მეგობარი ქვეყნების ჩარევით მოხერხდა.

იმ დროისათვის აფხაზეთში ე.წ. სამშვიდობო ძალების სტატუსით უკვე იმყოფებოდა რუსეთის არმიის მაიკოპის 131-ე ცალკეული მოტომსროლელი ბრიგადის 558-ე და 526-ე ცალკეული მოტომსროლელი ბატალიონები და სამარის მე-15 ცალკეული მოტომსროლელი ბრიგადის 43-ე ცალკეული მოტომსროლელი ბატალიონი. სამივე ბატალიონში, მართვისა და უზრუნველყოფის ქვედან-

აყოფების ჩათვლით, დაახლოებით 2150 სამხედრო მსახურება და ჰქონდა 130 ჯავშანტრანსპორტორი (БТР-70, БТР-80, БТР-Р145, БРДМ-2 და სხვ.), 82მმ-იანი 34 ნალმსატყორცნი, ორი Ми-8 და Ми-24 ტიპის შვეულმფრენი.

მიმდებარე აფხაზეთში რუსეთმა ფარულად შეიყვანა და განლაგა რადიოტექნიკური კონტროლისა და საპარო თავდაცვის ქვედანაყოფები. აფხაზეთის საპარო სივრცე მთლიანად რუსეთის დაცვის ქვეშ გადავიდა.

შემოქმედდა ჯავშან და საავტომობილო ტექნიკა, შემოქმედდა საბრძოლო მასალები, საწვავისა და უზრუნველყოფის საშუალებები. საქართველოს ტერიტორიაზე განლაგებულ ე.წ. სამშვიდობო ძალების პოსტების პირდაპირ მდებარეობა ტანკსაწინააღმდეგო და საპარო თავდაცვის კომპლექტური საშუალებებით გაძლიერდა.

აფხაზეთ-რუსული საბრძოლო
შედეგმფრენები კოდორის
თავზე

2008 წლის აგვისტო:
ნოვოროსისკელ შედესანტეთა
გაყვანა ოჩაჩირის რაიონიდან

ენისში ქართველმა პოლიციელებმა ზუგდიდის რაიონის ტერიტორიაზე რუსების „ურადლის“ ტიპის ავტომობილი დააკავეს, რომელზეც 20 მართავი ტანკ-საწინააღმდეგო რაკეტა აღმოჩნდა. რაკეტები ერთ-ერთი საგუშაგოს პირადი შემადგენლობისათვის იყო განკუთვნილი.

სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის გასაუმჯობესებლად 31 მაისს აფხაზეთში რუსეთის სარკინიგზო ჯარების 400-კაციანი ბატალიონი შემოვიდა. ბატალიონის ოჩაჩირეშვე სარკინიგზო ხაზის აღდგენა დაეკლავა, ხოლო რუსეთის ხელისუფლებამ თვალის ასახვევად სარკინიგზო სამუშაოები სოჭის ოლიმპიადისათვის მშენებარე ობიექტებზე ღირდის მიწოდებას დაუკავშირა. სამხედრო რკინიგზებზე მუშაობა ივლისის ბოლოსათვის დაასრულეს და 30 ივლისს

აფხაზეთში გეოგრაფიკული რუსეთის საჰაერო-სადესანტო ჯარების დაჯგუფების შეამდგენლობა და შეიარაღება

1. მე-7 სადესანტო მოიერიშე დივიზიის მმართველობა;
2. 108-ე სადესანტო მოიერიშე პოლკის საპოლკო ტაქტიკური ჯგუფი;
3. 247-ე სადესანტო მოიერიშე პოლკის საპოლკო ტაქტიკური ჯგუფი;
4. 1141-ე საარტილერიო პოლკი;
5. 30-ე ცალკეული საზენიტო-სარაკეტო საარტილერიო დივიზიონი;
6. 162-ე ცალკეული სადაზვერვო ასეული;
7. 743-ე ცალკეული კავშირის ბატალიონი;
8. 629-ე ცალკეული მესანგრეთა საინჟინრო ბატალიონი;
9. მე-6 ცალკეული სარემონტო-აღმდგენი ბატალიონი;
10. რადიოტექნიკური-ბიოლოგიური დაცვის ასეული;
11. 1681-ე მატერიალური უზრუნველყოფის ბატალიონი;
12. 247-ე სადესანტო მოიერიშე პოლკის I სადესანტო მოიერიშე ასეულის საასეულო ტაქტიკური ჯგუფი;
13. 31-ე ცალკეული სადესანტო მოიერიშე ბრიგადის საბატალიონო ტაქტიკური ჯგუფი;

დსრ

БОЕВОЙ И ЧИСЛЕННЫЙ СОСТАВ группировки 7 дшд(г) на территории Грузии по состоянию на 20 августа 2008 г.

16. 162-ე ცალკეული სადაზვერვო
სესელი;

კვლევის ბატალიონი

БОЕВОЙ И ЧИСЛЕННЫЙ СОСТАВ
группировки 7 дшд(г) на территории Грузии по состоянию на 20 августа 2008 г.

Подразделение	Б	В	Г	Д	Е	Ж	З	И	К	Л	М	Н	О	П	Р	С	Т	У	Ф	Х	Ц	Ч	Ш		
	Оформы	Парашюта	Солд. серж.	Всего	БМД-2	БМД-1	БМД-2	БТР-Д	БТР-3Д	БТР-3Д	БТР-80	ЗСУ	82-мм М	Д-30	3У-23	ПМ ПТРК	РГО-А	БМД-1КУ (БМП-1КУ)	ИВ19	Всего БТР	Всего АТ	Пехотные	Специальные		
1 Упр. 7 дшд (+кр. в/вз. НАД)	14	3	17	34																0	7	3	2	2	
2 ПТГ 108 дшд	84	16	513	613																2	74	19	13	6	
3 ПТГ 247 дшд	109	28	676	298																3	96	95	1	59	35
4 1141 ап	45	13	240	298																6	21	55	45	10	
5 30 озради	13	4	56	73																1	11	10	8	2	
6 162 орр	6	3	45	54																0	5	2	2	5	
7 743 обс	4	1	18	23																0	2	1	4	16	
8 629 оисб	4	1	18	23																0	20	1	1		
9 6 орвб	16	4	62	82																6	1				
10 ОРХБЗ	2	29	31	66																0	46	1	29	16	
Итого за 7 дшд(г) под Сенаки	297	72	1672	2041				38	24	44	13	12	10	25	26	8	10	12	24	160	7	15	214	216	
1681 обмо	10	3	53	66																0	46	1	29	16	
РГГр 1 дшр 247 дшд (Кодори)	12	1	125	138																13	12		6	197	170
Итого за группировку ВДБ	80	18	340	438				23	24	56	17	13	10	27	30	10	20	14	36	160	7	17	312	312	
БТР 31 обдбр																									
НАЧАЛЬНИК ШТАБА 7 дшд(г)																									
полковник																									
С. М. Мочников																									

55 კილომეტრი სიგრძის აღდგენილი ხაზი აფხაზეთის რკინიგზას ოფიციალურად გადაეცა.

რუსი სპეციალისტების მონაწილეობით მოხერხდა ბაბუშერისა და ბომბორის აეროდრომების მწყობრში ჩაყენება. ავგისტოს მოვლენების დროს აფხაზეთში რუსული სამხედრო პოტენციალის გაზრდაში ორივე აეროდრომმა დიდი როლი ითამაშა.

ქვეყნის ტერიტორიაზე რუსეთის სამხედრო მხადებას საქართველო უპილოტო საფრენი აპარატებით აკვირდებოდა, რაც მოწინააღმდეგის აგრესიას იწვევდა. 20 აპრილის ცნობილი ინციდენტი, როცა უპილოტო საფრენი აპარატი რუსულმა МиГ-29-მ ჩამოაგდო, საერთაშორისო განხილვის საგნად გადაიქცა, მაგრამ რუსეთმა მაშინ პასუხისმგებლობისგან თავის დაპყრება შეძლო.

სამხედრო მხადების პარალელურად რუსული მედია რუსეთისა და მსოფლიოს საზოგადოებრივი აზრის საქართველოს საწინააღმდეგო განწყობილების ფორმირებაზე მუშაობდა. რუსეთის მოსახლეობას უნერგავდნენ აზრს, რომ სამხრეთ ოსეთისა და აფხაზეთის რუსეთის შემადგენლობაში შესვლა ქვეყნას გააძლიერებდა, რომ საქართველო აგრესიული ქვეყანაა და სამხრეთ ოსეთისა და აფხაზეთის დაპყრობას აპირებდა. ვრცელდებოდა მოსკოვში შეთხზული აფხაზეთში შეჭრის გეგმა, სადაც დასავლეთის ქვეყნების, უკრაინელი თუ აზერბეიჯანის სამხედროები ფიგურირებდნენ.

რუსეთის არმიის სამხედრო მოსამსახურეებისათვის ქართველების სახით

მტრის სახის ჩამოყალიბებაზე კრეჭლის პროპაგანდისტული მანქანა საბჭოთა ტრადიციების სრული გათვალისწინებით მუშაობდა. იმავე მიზნს ემსახურებოდა საქართველოს სამხედრო თანამშრომლობა ამერიკასთან, დასავლეთის ქვეყნებსა და NATO-სთან. შეგნებულად ვრცელდებოდა დამაბნელებელი მონაცემები იმ სამხედრო დახმარების შესახებ, რომელსაც საქართველოს მეგობარი ქვეყნები უწყევდნენ.

პუტინის გეგმის ერთი პუნქტი აფხაზეთში დამსვენებელთა ნაკადის შემ-

ცირებას ითვალისწინებდა. ამ მიზნით რუსულმა სპეცსამსახურებმა საკურორტო სეზონის დასაწყისისათვის ტერაქტების სერია დაგეგმეს და შესასრულეს.

29 ივნისს გაგრამში, 30 ივნისს სოხუმის ცენტრალურ ბაზარში და 7 ივლისს გალის ერთ-ერთი კაფეში მომხდარ აფეთქებებში 16 კაცი დაიჭრა და 4 დაიღუპა. ამან ბევრი რუსი დამსვენებელი დააფრთხო.

სეპარატისტულმა ხელისუფლებამ ტერაქტები, ბუნებრივია, საქართველოს სპეცსამსახურებს გადააბარა და 7 ივლისს ბაღაფშმა საქართველოსთან ისედაც შეჩერებული მოლაპარაკება საბოლოოდ შეწყვიტა, ხოლო საქართველო-აფხაზეთის ადმინისტრაციული საზღვარი ჩაკეტა. ამით რუსეთმა აფხაზეთის ტერიტორიაზე სამხედრო ტვირთებისა და პირადი შემადგენლობის გადგილებაზე ინფორმაციის გაჟონვის შესაძლებლობა გარკვეულწილად შეზღუდა.

5 ივლისს ბაღაფშმა აფხაზეთში საქართველოს შეიარაღებულ ძალია შეჭრის თაობაზე აფხაზეთის კონტრდაზვერვის მიერ მოპოვებული გეგმის შესახებ განცხადება გააკეთა. შეჭრა 2008 წლის აპრილ-მაისში იგეგმებოდა და ბაღაფშის მტკიცებით აფხაზეთის თავდაცვითმა ღონისძიებებმა გეგმის შესრულებას ხელი შეუშალა.

სეპარატისტთა გენერალური შტაბის უფროსმა გენერალმა ანატოლი ზაიცევმა „დაახლოება“, რომ შეტევა ერთდროულად ზუგდიდთან და კოდორის ხეობიდან დაიწყებოდა, ხოლო სოხუმში, გაგრასა და ოჩამჩირეში საპაეო დარტყმებთან ერთად საზღვაო დესანტის გადმოსხმა იყო

სადესანტო ხომალდზე ქვეითთა საბრძოლო მანქანის დატვირთვა

რუსი მედესანტების ძველი ტექნიკა მწყობრიდან ხშირად გამოდიოდა

მოსალოდნელი.

რუსეთის ახალარჩეულმა პრეზიდენტმა დმტრი მედვედევმა 26 ივნისს მოსკოვში ბაღაფში გამოიძახა და საუბრის შემდეგ აშკარად ეკამოფილმა სეპარატისტთა პრეზიდენტმა შეხვედრას საქმიანი უწოდა.

დამპყლი ვითარების მოუხედავად, საქართველო-აფხაზეთის ადმინისტრაციულ საზღვარზე მშვიდობა იყო. ცხინ-ვალის რეგიონში საბრძოლო მოქმედებებს აფხაზეთში მეორე ფრონტის დაუ-ოვნებელი გახსნა არ მოჰყოლია, თუმცა ბაღაფში კოიოთის სახელდრო დახმარე-ბას ჰპირდებოდა.

რუსეთის არმია კი ივლისში სწავ-ლება „აქაგზო 2008“-ზე დაბუჟებული ამოცანების შესაბამისად ამოქმედდა და 9 ავგისტოს სვეი ზღვის ფლოტის ორმა დიდმა სადესანტო ზომადმა „სარატოვ-მა“ და „ცეკარ კუნიაკომა“ ოჩამჩირის რაიონში მე-7 დივიზიის სტავროპოლის 247-ე სადესანტო-მოიერზე პოლკის ტაქტიკური ჯგუფი შემოიყვანა. ნაბირზე საბრძოლო ტექნიკასთან ერთად 600-მდე სამხედრო მოსამსახურე გადმოვიდა და მელანტეთა მეორე ნაწილს შეუერთდა, რომელიც აფხაზეთში უკვე იმყოფებოდა.

დამატებით შემოვიდა მე-7 დივიზიის საარტილერიო პოლკი, ცალკეული სა-ზენიტო-სარაკეტო დივიზიონი, ცალკეუ-ლი სადაზვერვო ასეული, ცალკეული კავშირის ასეული და სხვა ქვედანაყოფე-ბი. დივიზიის პირადი შემადგენლობისა და საბრძოლო ტექნიკის დიდი ნაწილი – 2245 სამხედრო და ჯავშანტექნიკის 227 ერთეული (38 БМД-2, 24 БМД-1, 55 БМП-2, 13 БТР-Д, 12 БТР-3Д, 10 БТР-РД, 27 БТР-80, 26 „ინას“ და სხვ.) აფხაზეთში აღმოჩნდა თავმოყრილი.

რკინიგზით შემოვიდა 131-ე მოტო-სროლელი ბრიგადის სატანკო ბატალ-იონი და ტექნიკური უზრუნველყოფის ქვედანაყოფები.

ეს ძალები საქმარისად არ ჩათვალა და ბაბუშერის აერიდრომზე სატრანს-პორტო ИЛ-76-ებმა ულიანოვსკის 31-ე ცალკეული სადესანტო-მოიერზე ბრი-გადის 450-კაციანი საბატალიონო ტაქ-ტიკური ჯგუფი ჩამოიყვანა. საპაერო გზით ტრანსპორტირება გაუკეთდა 23 მედესანტეთა საბრძოლო მანქანა БМД-2-ს, ოთხ მედესანტეთა ჯავშანტრანსპორ-ტორ БТР-Д-ს, ერთ მედესანტეთა სა-ზენიტო ჯავშანტრანსპორტორ БТР-3Д-ს, ოთხ 120მმ-იან თვითმავალ საარტილერიო დანადგარ „ინას“, ათ 122მმ-იან ჰაუბიცა Д-30-ს და სხვა ტე-ქნიკას.

რუსეთის არმიის დაჯგუფება აფხ-აზეთში 5200 სამხედროს, 310 ჯავშანტ-რანსპორტორის, 31 Т-72 ტიპის ტანკს, 30 თვითმავალ საარტილერიო დანად-გარ „ინას“, 20 ჰაუბიცა Д-30-ს, 44 ერთეულ 82მმ-იან ნალმსატყორცსა და სხვა საშუალებებს ითვლიდა.

აგრესიამო მონაწილე რუსეთის ავი-აციის, საზღვაო თუ საპაერო თავდაცვის

ნაწილებისა და აფხაზეთი ფორმირებე-ბის გათვალისწინებით დაჯგუფების რიკზიონობა ორჯერ მაინც მატულობ-და.

9 ავგისტოს დღის მეორე ნახევრი-დან რუსული ავიაცია კოლორის დაბო-ბეაზე გადავიდა. მოიერში თვითმფრი-ნავებმა და საბრძოლო შეუღლმფრენებმა დარტყმა მიამყენს აჟარას, ჩხალტას, გენ-წვისს, ომარინარას, საქართველოს სახ-ელმწიფო დაწესებულებებსა და საპო-ლიციო ქვედანაყოფების პოზიციებს. რუსი აგრესორები ხეობის დასაბოზად საპაერო თავდასხმებთან ერთად ჰაუბიცების საარ-ტილერიო ცეცხლსა და ოპერატიულ-ტაქტიკური დანიშნულების რაკეტებს იყენებდნენ. დაბოზებები 11 ავგისტოს გათენებმდე გაგრძელდა და მას აფხა-ზეთი ფორმირებების შეტევა მოჰყვა.

კოლორის ხეობასთან განლაგებულმა რუსეთის ე.წ. სამშვიდობო ძალებმა თავიანთი უპირატეხი დანიშნულება არ შეა-სრულეს და ცეცხლის განახლება არ აღკვეთეს. პირიქით, რუსეთის არმიის 247-ე პოლკის გაძლიერებული ასეული აფხაზეთის რაზმებთან ერთად მოქმედებ-და და ხეობას ახალგაყვანილი ზვიდან 138 რუსმა მედესანტემ (11 ქვეითთა სა-ბრძოლო მანქანა БМД-2, ორი ჯავ-შანტრანსპორტორი БТР-80, ორო-რი 82მმ-იანი ნალმსატყორცი და 23მმ-იანი საზენიტო ავტომატით 3У-23-2) ბლოკირება გაუკეთა.

დასავლეთ საქართველოში რუსული აგრესია წინასწარ გაერცხლებული დეზ-ინფორმაციის ფონზე დაიწყო, რომლის მიხედვითაც საქართველო-აფხაზეთის ადმინისტრაციულ საზღვარზე თავ-მოყრილი ქართული არმია თითქმის აფხ-აზეთში შეჭრას გეგმავდა. იმ დროს ცხინვალს რუსეთის 58-ე არმია უტევდა და, ცხადია, საქართველო მეორე ფრონტზე ბრძოლას ვერ მოახერხებდა.

შესრულდა პუტინის გეგმის კიდევ ერთი პუნქტი და რუსი ე.წ. სამშვიდო-ბო ძალების ხელშეწყობით აფხაზ სეპა-რატისტთა ფორმირებებმა კოლორის ხეობა აიღეს.

თეიმურ ჩაჩანიძე

აფხაზეთი ფორმირებები პოზიციებს იკავებენ

აერიკული ჰაერსაწინააღმდეგო საშუალებები

რა სახის დახმარებას გულისხმობდნენ ამერიკელი სენატორები

გასული თვის მოვლენებმა კიდევ ერთხელ დაადასტურა, რომ რუსეთის ჯარისთვის მიყენებული ზარალის მოუხედავად, ქართული არმიის სრულყოფაზე კიდევ ბევრი მუშაობა საჭირო. განსაკუთრებული ყურადღება კი ქვეყნის პერსონალიზირებულ თავდაცვასა და მის გაძლიერებას უნდა მიექცეს. მოუხედავად იმისა, რომ იმის 5 დღის განმავლობაში ჩვენმა მეზობლებმა ოცამდე რუსული საფრენი აპარატის ჩამოვლება და დაზიანება შეძლეს, საბოლოო მოქმედების მსვლელობისას, პრაქტიკულად, მთელი საქართველოს საჰაერო სივრცე ღია რჩებოდა და ამით სარგებლობდა კიდევ რუსული ავიაცია.

20 აგვისტოს აშშ-ის მხარდაჭერის გამოსახატავად საქართველოს სენატორები ჯოზეფ ლიბერმანი, ლინსი გრემი და კონგრესმენი კრისტოფერ სმიტი საქართველოს კვიტიტის დასურვებისას სამი შემაჯამებელი კონვენენცია გამართეს და ქართულ სახელმწიფოს თანადგომი გამო-

უცხადეს. პრესკონფერენციაზე გაკეთდა განცხადება, რომ გეონიმეკურ დაზარალებასთან ერთად აშშ საქართველოს სამხედრო სფეროშიც დაეხმარება და პერსონალიზირებულ და ტანკსაწინააღმდეგო კომპლექსების მოწოდებაზე იმსჯელებენ.

ალბათ, მკითხველისთვის საინტერესო იქნება, რა პერსონალიზირებული კომპლექსებია დღეისთვის აშშ-ის შეარაღებაში, რომლებიც ახლო მომავალში, შესაძლოა, საქართველოს ცის სფეროზე დადგნენ.

გადასატანი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი *Stinger* საქართველოში მოხვედრის ერთ-ერთი პირველი კანდიდატია. მის გამოყენებას დიდი პროფესიონალიზმი არ სჭირდება.

ამ საზენიტო კომპლექსის შექმნა, რომლის დანიშნულებაც დაბალ სიმაღლეზე მორენ თვითმფრინავებსა და შეჯდომურტანკებთან ბრძოლა წარმოადგენს, ფირმა General Dynamics-ის 60-იანი წლებში დაიწყო. ჩანაფიქრის თანახმად, სერიულ წარმოებაში ახალაშე-

ბულ გადასატანი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი *Red Eye*-თან შედარებით, უკეთესი მასასაითხლები უნდა ჰქონოდა. საამისოდ ახალ კომპლექსზე ყველა რაკეტისზე მოქმედი ინფრარითული თვითდამიზნების თავი დააყენეს. მალევე აშშ-ის მთავრობა დანტრერსდა პროგრამა ASDP-ით, რომლის ფარგლებშიც იქმნებოდა ახალი კომპლექსი და 1972 წელს მისი დიფინანსება დაიწყო. პრესექტულობა საზენიტო კომპლექსის მთლიან ოფიციალური სახელწოდება *Stinger* – „ჩვენი ნაკბი“. კომპლექსზე მუშაობა 1977 წელს დასრულდა, შემდეგი ორი წლის განმავლობაში კი საცდელი ნიმუშების გამოცდა მიმდინარეობდა. 1981 წელს აშშ-ის თავდაცვის სამინისტრომ ის შეარაღებაში მიიღო.

თავდაპირველად კომპლექსის შემადგენლობაში FIM-92A-ს ტიპის რაკეტა შედიოდა. 1983 წელს ის გაუმჯობესებული FIM-92B-ით შეცვალეს. 1987 წლიდან კი General Dynamics-ის FIM-92C-ს ტიპის რაკეტის გამოშვებაზე გადავიდა. მოდერნიზაცია უზოგრესად რაკეტის თვითდამიზნების თავმა გაიარა. *Stinger*-ის ყველა მთლიან ფაქციის კომპლექტაციაში სატრანსპორტო-გამრეხვი კონტეინერი, ოპტიკური სამიზნე, გამრეხვი ტექნიკა და „ჩემო-სხვის“ ამცნობის სისტემა შედის.

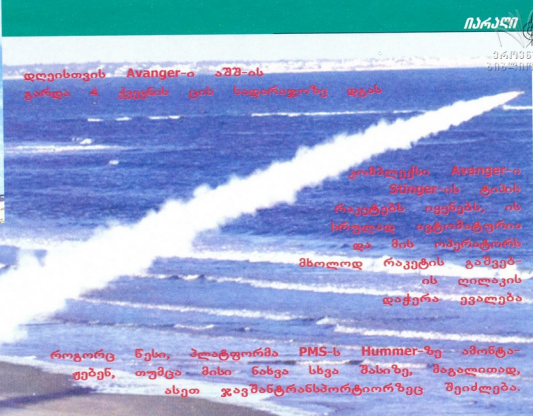
რაკეტის მცირე გაბარიტების მიუხედავად, ის M=2.2-ის ტოლ სიჩქარეს ავითარებს, რისი წყალობითაც მას ზედაგეოგრაფიული სამიზნეების ჩამოგდებაზე შეუძლია

Stinger-ი საქართველოში მოხვედრის ერთ-ერთი პირველი კანდიდატია, რადგან მის გამოყენებას დიდი პროფესიონალიზმი არ სჭირდება...

დღეისთვის Avenger-ი აშშ-ის
გარდა 4 ქვეყნის ციხე საიდარეოზე დგას

კომპლექსი Avenger-ი
წარმოადგენს ტიპის
რაკეტებს ივერებს, ის
სრულყოფილი ატემატორია
და მისი ოპერაციის
მხოლოდ რაკეტის გაშვებ-
ის დილაგის
დაჭერა ვეღება

როგორც ნესი, პლატფორმა PMS-ს Hummer-ზე ამონტა-
ჟებენ, თუმცა მისი ნახვა სხვა შასიზე, მაგალითად,
ასეთი ჯავშანტრანსპორტიორზეც შეიძლება.

რაკეტის ცხვირზე ოთხი აეროდი-
ნამიკური ზედაპირი დაყვებული, რომლი-
თაც ორი საჭის ფურცელის ასრულებს,
ორი კი უძრავად დამაგრებული. ამის
წყალობით გამარტივებულია ფრენის მარ-
თვის სისტემა. მაგრამ ასეთი სტრუქტურა, ცე-
ვად მიმართულებით მანქანის შესასრულე-
ბლად რაკეტა გრძივი ღერძის გარშემო
წრფე ბრუნავს, რაც Stinger-ის შემთხ-
ვევაში სამარბო ძრავის საქმრის გაღაფ-
ილებით მიიღწევა.

რაკეტის 1.52-ის სიგრძისა და 70მმ-ის
დამტრისას, ორეკიშული მტარსაწყვიანი
სამარბო ძრავს წყალობით მას $M=2.2$ -ის
(725მ/წმ) ტოლი სიქარის განვითარება
შეუძლია. კომპლექსის ოპერატორის და-
ხარების თაფიდან ასაცილებლად სამარბო
ძრავს ჩართვა გამშვები კონტინერიდან
ღწივის მუხტის საშუალებით გამოსრო-
ლის შემდეგ. 7-8მ-ის დისტანციამ ხდება.
თაფი რაკეტის წონა კი 10,1კგ-ს შეადგენს
(მთლიანი კომპლექსისა - 15,7კგ-ს). ცველა
მდიფიკაციის რაკეტის სარბილო მსხ-
რეველ-ფუტკასორი ტიპის კობინის მასა 3კგ-
ს შეადგენს და ის სამიხეხიან უშუალო
შეხებისას ფეოტება. აცილების შემთხვე-
ვაში კი რაკეტა თვითლიკვიდაცის რეკიმში
გადადის.

Stinger-ის ეფექტიანად გამოყენების
დისტანცია 200-4500მ-ს შეადგენს, სიმაღ-
ლის მიხედვით კი - 3800-4000მ-ს რაკე-
ტა FIM-92A-ის შემთხვევაში. ხოლო რაკე-
ტა FIM-92B/C-ების გამოყენებისას ეს მან-
ძილი 4800მ-მდე იზრდება. ამ დისტანციე-
რზე მაღალი სიქარის წყალობით მას ზე-
გერიით სიქარით მტერი სამიხეხის გა-
ნაფურებაც შეუძლია.

ექსპლუატაციისას რაკეტა მინაღლას-
ტიკისგან დამზადებული ცილინდრული
ფორმის პერმეტულ გამშვებ კონტინერში
ინახება, რომელიც ინტეგრული აირითაა სავსე.
კონტინერი მრავალჯერადი გამოყენებისაა
და მისი ორივე ბოლო გასროლისას მსხ-
რეველი საზურავებითაა დახურული. კონ-
ტინერის პერმეტულობისა და რაკეტის
მაღალი სიმაღლობის წყალობით მისი შინა-
ვა ტექნიკური მომსახურების გარეშე 10
წლის განმავლობაში შესაძლებელი.

Stinger-ი საკმაოდ ფართოდ გამოიყ-
ენიბდა უკანასკნელი ათწლეულების თითქ-
მის ცველა კონფლიქტში. საკმაოდ ინტენ-
სიურად მას ავღანეთში მიმდინარე ომის
დროს მოგვსებები იყენებდნენ, რომელსაც
ამ კომპლექსებს ცენტრალური სადაზერო
ბორო აწვდიდა. მხოლოდ მათი გამოყენე-
ბის პირველი ორი კვირის განმავლობაში
ჩამოაფეს სამი Cy-25, 1987 წლის ბო-
ლისთვის კი - 8. ხშირად საქმის ვერც
სიბორო ხაფანგით შევიდდა და ძრავს
სიბორო ცვალს აყოლილი რაკეტა მის საქმ-
ის ხეფებოდა.

დღეისთვის გამოშვებული დაახლოე-
ბით 13400 Stinger-ი და ის ბანგლადეში,
ბოსნიის, ჩილე, დანის, ეკვადორის, გერმა-
ნიის, სპერბერის, ისრაელის, იტალიის, იაპო-
ნიის, სამხრეთ კორეის, ლატვიის, ლიეტვის,
მექსიკის, პოლანდის, ნორვეგიის, პაკისტანის,
ფილიპინის, პორტუგალიის, სლოვენის, ტაი-
ვანის, ესპანეთის, შვეიცარიის, თურქეთის, აშშ-
ისა და დიდი ბრიტანეთის შეარაგებაშია.

1954 წელს შექმნილი Hawk-ი დაბალ სიმაღლეებზე მტრული სამიზნეების წინააღმდეგ ერთ-ერთი პირველი კომპლექსთაგანია

აშშ-მა ეს კომპლექსი შეიარაღებამდე 200 წელს მოხსნა, თუმცა შეხადლოა საქართველოს დაკონსერვებული კომპლექსები ჰოენოფის

იქვლია, მათ რიცხვს მალე საქართველოც მძებნება. ის საკმარისი ფაქტობრივია იმ მხრივაც, რომ მხოლოდ 38.000 დოლარი ღირს, საფრენი აპარატების ფასი კი, რომელთა ჩამოფლებაც მისი საშუალებით შეიძლება, როგორც წესი, მთლიანად აღემატება.

საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი *Avenger*-ი ზემოთხსენებული *Stinger*-ის ერთ-ერთი განვითარებაა წარმოადგენს და ის ფირმა *Boeing Aerospace Company*-ს შექმნილია. მასზე მუშაობა 1980 წელს დაიწყო. კომპლექსი *M1097 Avenger*-ის ძირითად კომპონენტს *PMS*-ის ტიპის პირობითიზირებული პლატფორმა წარმოადგენს, რომელზეც საზენიტო რაკეტა *Stinger*-ის ორი გამწვები პაკეტა დამონტაჟებული (ითიში ითხი ცალი). ამვე პლატფორმაზე დამონტაჟებული სამიზნის ოპტიკური და სითბოვითი აღმოჩენისა და გაცილების საშუალებები, ლაზერული მანიპულირება, სისტემა „ჩემ-სხვისი“ და ორი რადიოსადგურია. *Stinger*-ის გადასატანი ვარიანტისგან განსხვავებით, სადაც საბოლოო შედეგზე შესაძლოა, ადამიანური ფაქტორმა იმოქმედოს, ევროა ჩამოთვლილი სისტემის შეთან-

წყობური მუშაობის წყალობით სამიზნის აღმოჩენა, დაჭერა და გაცილება ავტომატურად ხდება. ოპერატორს კი, რომლის კაბინაც პლატფორმის ცენტრში მდებარეობს, მხოლოდ რაკეტის გაშვების ღილაკის დაჭერა და მომდევნო რაკეტის მომზადება ევალება.

ოპერატორის კაბინაზე წინა მხრიდან გამჭვირვალე გარანია დაფრეული, რომელზეც დამიზნების წერტილის მარცხის პროექცია ხდება. მარცხის მდებარეობა რაკეტის თვითდამიზნებადი თავის მოძრაობის მიმართულებას შეესაბამება. მისი ხელი კი ოპერატორის სამიზნის დაჭერისა და რაკეტის გაშვების უფლების ინფორმაციას აძლევს.

პლატფორმა *PMS*, როგორც წესი, მაღალი გამავლობის მანქანა *M988 Hammer*-ზე მონტაჟდება. თუმცა ზოგჯერ მისი ნახვა *Bv206, M548* და *M113AC*-ის ტიპის მანქანაზე შესაძლებელია. *Hammer*-ის შეხიხვევაში კომპლექსის წონა 3900 კგ-ს შეადგენს, საიდანაც 1134 კგ პლატფორმაზე მოდის.

თავდაცვისა და სახმელეთო სამიზნეების პირდის წინააღმდეგ გამოიყენება 12,7მ-

ანი *M3P* ტიპის ტყვიამურევეები, რომელიც პლატფორმაზე მარჯვენა მხრიდან მონტაჟდება. მისი საბრძოლო კომპლექტი 200 ვაზნაა.

კომპლექსის გამოყენება სტაციონარულ ვარიანტში ავტონომური საცეცხლე ერთეულის სახითაც შესაძლებელია. აზიუტის მიხედვით კომპლექსის დამიზნების კუთხე 360°-ს შეადგენს, ვერტიკალურ სიბრტყეში კი -10°-დან +70°-მდე.

კონტინენტში არსებულ რვა რაკეტისათვის ერთად მანქანაში ამწვევ სათადარიგო რაკეტა ინახება. კომპლექსის სრულ დატვირთვას 4წთ-ზე ნაკლები სჭირდება.

1984 წლის მაისში სხვადასხვა პირობებში პირველი სამი საცდელი გაშვება ჩატარდა, რომელთაგანაც ყველა მიზანს მოხვდა. ამვე წლის აგვისტოში მოძრავი და უძრავი სამიზნეებზე 178 საცდელი გაშვება ჩატარდა, საიდანაც მიზანს 171 რაკეტა მოხვდა. 1987 წელს გაფორმდა კონტრაქტი აშშ-ის არმიისთვის პირველი 325 კომპლექსის მიწოდებაზე. ერთი წლის შემდეგ კი კომპლექსი საბრძოლო მორიგებაზე დადგა.

საბრძოლო ნაწილობა კომპლექსმა ოპერაცია „უღანოს ქარიშხლისა“ მიმდევრობაში 2001 წლის მონაცემებით, აშშ-ის არმიის პერსონალიზებული ჯარების *Avenger*-ის *II15* დანადგარი ჰყოფდა. ამვე წლის კომპლექსის სისტემების მოდერნიზაცია ჩატარდა. 2004 წლიდან კი მის შეიარაღებაში მოდერნიზებული რაკეტები *FIM-92E Block II* შევიდა.

ბატარა მასის წყალობით *Avenger*-ის გადატანა სატრანსპორტო *C-130*-ით, ან *UH-60, CH-47, CH-46* და *CH-53* ტიპის ჰელიკოპტერების გარე საიდარბო შესაძლებელია. დღეისთვის *Avenger*-ი აშშ-ის გარდა ტაივანის (70 ცალი), ჩინეთის, ეგვიპტის (50) და ლიბიის (ცხი სადარბო) ღვას. საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი *Improved Hawk*-ი კომპლექსი *MIM-23 Hawk*-ის მოდერნიზებული ვარიანტია. ამ უკა-

ნანტლის შექმნაზე მუშაობა ჯერ კიდევ 1952 წელს დაიწყო. 1954-ში აბრეჯულმა ფრანკ არეტონმა მასზე აქტიური მუშაობა დაიწყო. Hawk-ი მსოფლიოში ერთ-ერთი პირველი საზენიტო კომპლექსი იყო, რომელიც დაბალ სიმაღლეებზე მფრენი ავიატექნიკის წინააღმდეგ გამოიყენებოდა იყო გამაზრული. მისი პირველი საცდელი ნიმუში 1956 წელს შეიქმნა. სამი წლის შემდეგ კი ის სერიულ წარმოებაში ჩაუშვეს. საბჭოთა კავშირში მის ანალოგიურ საზენიტო კომპლექსებს КУВ და С-125 წარმოადგენდნენ.

1972 წელს აშშ-ის არმამ შეიარაღებულ მოედინიზებული MIM 23B Improved Hawk-ი მაილი (მოედინიზაციის მეორე ფაზა), რომელსაც ზებეგითი სიჩქარით მფრენი სამიზნის განადგურება უკვე 1-დან 40კმ-მდე დისტანციებზე და სიმაღლის მიხედვით 0.03-დან 18კმ-მდე შეეძლო.

ყველა მოდიფიკაციის კომპლექსის საცვსზე ერთეულის შემადგენლობაში ერთი რადიოლოკაციური სადგური და M192-ის ტიპის სამი გამშვები დანადგარი შედიოდა, თითოეულ სამ-სამი რაკეტით.

სარაკეტო დღივითის შემადგენლობაში ზემოთ ჩამოთვლილ კომპონენტებთან ერთად სამი AN/MPQ-50, AN/MPQ-48 და AN/MPQ-46 რადიოლოკაციური სადგური შედის. აქედან პირველი განკუთვნილია მაშალური სიმაღლეებზე სამიზნის აღმოსაჩნად მაქსიმალური 100კმ-ის დისტანციებზე; მეორე — სამიზნის აღმოსაჩნად დაბალ სიმაღლეებზე და მისი აზიზუტის, სამიზნეულ მანიპოლას და რადიალური სიჩქარის დასადგენად მაქსიმალურ 60კმ-ის დისტანციებზე; მესამე — სამიზნის ავტომატური გაცილებისთვის და მონაცემების რაკეტისთვის გადასაცემად.

ერთსაფეხურიანი რაკეტა MIM 23B „უკული“ აროდინამიკური სქემის მიხედვითაა შესრულებული და მის აროდინამიკურ ზედაპირებს X-სებრი მგებარობა აქვს. რაკეტის ცხვრა ნაწილში, რომლის სიგრძეც 5.08მ, ხილვ სტაბილიზატორების გაქანი 1.2მ-ია, ნახევრადექტორი რადიოლოკაციური დამიზნების თვითმიზნებადი თავია განთავსებული. მისი ორგენიული მტრისაწევიანი ძრავა რაკეტის 900მ/წმ-ის ტოლ სიჩქარეს ავითარებინებს. რაკეტის მასა 625კგ-ს შეადგენს, საიდანაც 54კგ მსხვრეფად-ფუფასური ტიპის საბრძოლო კიბინზე მოდის. ავილების შემთხვევაში კი რაკეტა ავტომატურად თვითიკვადიაციის რეჟიმში გადადის.

ექსპლუატაციისას რაკეტა ალუმინის პერმეტულ კონტეინერებში ინახება, სადაც მასგან ცალკე განლაგებული სტაბილიზატორები, საუფები, საბრძოლო კიბინი და ძრავა.

1979 წელს კომპლექსის მოედინიზაციის პროგრამა მესამე ფაზაში შევიდა. გაუმჯობესდა რაკეტის შესაძლებლობები, სამიზნის ავტომატური რადარები, კომპლექსის გასამრტეებლად კი შესაძლებელი გახდა საზენიტო კომპლექსი Patriot-ის რადარების გამოყენება.

სხვადასხვა წელს კომპლექსი Hawk-ი ბელგიის, დანიის, საფრანგეთის, საბერძნეთის, ინდონეზიის, ირანის, ისრაელის, იტალიის, იაპონიის, იორდანის, სამხრეთ კორეის, ქვეყნების, პოლანდიის, ნორვეგიის (შეწყვეტილია 1998 წლიდან), საუდის არაბეთის, სინგაპურის, ესპანეთის, შვედეთის, ტაივანის, თურქეთის, ალბანისა და ბაზრენის შეიარაღებაშია. მეორე ფაზის მიხედვით მოედინიზებული კომპლექსები ბელგიის, საფრანგეთის,

გერმანიის (შეწყვეტილია 2005 წლიდან), საბერძნეთის, ინდონეზიის, იტალიისა და პოლანდიის შეიარაღებაშია. მესამე ფაზის მიხედვით მოედინიზებული კი — ალბანეთის, ეკუატორის, გერმანიის, საბერძნეთის, ისრაელის, იტალიის, პოლანდიის, საუდის არაბეთის, სინგაპურის, ესპანეთის, შვედეთის, ტაივანისა და ალბანის შეიარაღებაში.

აშშ-ის არმიის შეიარაღებაში Hawk-ი 2002 წლამდე იყო, ანუ 40 წელზე მეტი. თუმცა შეიარაღებიდან მოხსნის მოუხედავად, საესეით შესაძლებელია აშშ-ის საქართველოს დაკონსერვებული Hawk-ები მოაწოდოს.

თვითმავალი საზენიტო დანადგარი M163 VADS 70-იან წლებში სერიულ ჯავშანტრანსპორტიორ M113-ის ბაზაზე შეიქმნა და მან ჯავშანსატანო ნაწილების საპირი თავდაცვის საშუალებები ტანკ M48 Patton-ის ბაზაზე შექმნილი და ორი 40მმ-იანი ქვემეხით აღჭურვილი თვითმავალი საზენიტო დანადგარი M247 Sergeant York-ი შეცვალა. გადაცემის შედეგად M163-ზე ფრანკ General Dynamics-ის შექმნილი სწრაფმართი 20მმ-იანი ექსსლულიანი როტორული ქვემეხი M61 Vulcan დამონტაჟეს (მთლიანობაში კომპლექსი საბჭოთა ШИУК-ის ანალოგიურია). სამიზნის რა-

ექსსლულიანი სემის წყალობით ქვემეხი 61 ნუთში 3000 ჭურვს ისვრის

თვითმავალი საზენიტო დანადგარი M 163 VADS დაბალ სიმაღლეებზე მფრენი სამიზნეების წინააღმდეგ საკამოდ ეფექტური საშუალებაა

M-163 VADS

არსენალი

კომპლექსი Patriot-ის რაკეტების მონოდეზა მართულობა კვეთის ალუმინის სატრანსპორტო-გამშვებ კონტეინერში ხდება, რომელშიც რაკეტა ორ მიმართულ ლიანდაგზეა დამაგრებული

რაკეტა MIM-104A-ს მოქმედების მაქსიმალური დისტანცია 80კმ-ია, სიმაღლე 24კმ

დიდიკაციური აღმოჩენის მასზე AN/VPS-2 ტიპის რადარი დააყენეს.

მთლიანობაში კომპლექსი საკმაოდ ექვეტანი გამოიდა. ქვეშე M61-ის მაღალი სწრაფსროლის წყალობით, რომელიც ექვესლუდანი სქემის საშუალებით წუთით 3000 გასროლას შეადგენს (Шилка-ს ოთხივე ქვესხისთვის იგივე მაჩვენებელი 2640-ს შეადგენს), 1200მ-ის დისტანციაზე საშუალო სიჩქარით მფრენი სამიზნეების წინააღმდეგ ის საკმაოდ ექვეტანი საშუალებაა. კომპლექსის მობრუნება, რომელზეც ქვეშეხა დამონტაჟებული, ჰიდროამპრავები უზრუნველყოფს. აზიმუტის მიხედვით კომპლექსის დამიზნების კუთხე 360°-ს (750°/წმ-ში) შეადგენს, ვერტიკალური სიბრტყეში კი - 5°-დან +80°-მდე. ქვეშეხის საბრძოლო კომპლექტი 2100 ჭურვია.

M163-ის ეკიპაჟი ოთხი კაცისგან შედგება (მეთაური, მსროლელი, დამტენი ოპერატორი, მძღოლი) და მისი გადაადგილების მაქსიმალური სიჩქარე 64კმ/სთ-ს შეადგენს. 360-ლანი ავხის წყალობით კი 480კმ-ის გავლა შეუძლია. აშშ-ის გარდა, დღეისთვის M163 VADS-ი ალბანეთის, ჩილეს, ეკვადორის, ისრაელის, მაროკოს, სამხრეთ კორეის, ტაილანდისა და ტუნისის შეიარაღებაშია.

საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი Patriot-ი აშშ-ს სამხელეთი დავაუფების პარსაწინააღმდეგ თავდაცვის ჯარების შეიარაღებაში 1982 წელს მიიღეს. ამ კომპლექსმა მოხვედრული სისტემა MIM-14 „ნაიკ პერკუელსი“ შეცვალა და დღეისთვის აშშ-ის პარსაწინააღმდეგ თავდაცვის ძირითად კომპონენტს წარმოადგენს. განკუთვნილია სამრეწველო-აღმინისტრაციული ცენტრებისა და სამხედრო ზაზების დასაცავად. ძლიერი ელექტრონიკის წყალობით კომპლექსი ერთდროულად

100 სამიზნის აღმოჩენა და აძონობა შეუძლია, ამოთან რვას შეუჩერებლად აცილებს და მათი მიმართულებით ერთდროულად სამ რაკეტას უშვებს.

კომპლექსი Patriot-ის შემადგენლობაში შედის: მრავალფუნქციური რადიოლოკაციური სადგური ატენის ფაზირებული ცხაუთი AN/MPQ-53. ცვცვლით მართვის პუნქტი AN/MSQ-104, გამშვები დანადგარი M901, საზენიტო რაკეტები MIM-104A, ენერგოკვების წყარო AN/MSQ-26 და კავშირის საშუალებები. ყოველი საზენიტო ბატარიის შემადგენლობაში 4-8 გამშვები დანადგარია, რომელიც განაც თითოში 4 რაკეტა.

კომპლექსის რაკეტა MIM-104A ერთსაფეხურიანი სქემის მიხედვითაა შექმნილი და მისი მართვა კულის ნაწილში განლაგებული ოთხი ჯვარდინი სტაბილიზატორით ხდება. რაკეტის 5.31 მ. სიგრძისა და 912კგ-ი წონისა, საიდანაც 90კგ (PAC-1 70კგ) მსხრევალ-ფეხური ტიპის საბრძოლო ქიბონზე მოდის TX-486-ს ტიპის მრავალ წყალობით, წვეთი 13 ტონა (მუშაობის ხანგრძლივობა 12წმ), რაკეტა M 3-5-ის ტოლს სიჩქარეს ავითარებს. ფრენის ასეთი მაღალი სიჩქარის გამო რაკეტაზე მოქმედს დატენილია შესაძლებელია 30 ერთდულ მაღლეს.

რაკეტების მოწოდება მართულობა კვეთის ალუმინის სატრანსპორტო-გამშვებ კონტეინერში ხდება, რომელზეც რაკეტა ორ მიმართულ ლიანდაგზეა დამაგრებული. კონტეინერი წინიდან მინაპლასტით არმირებული რეზინის სახურავით იხურება, რომელიც რაკეტის გაშვებისას იგლიჯება, უქნილი კი - მინაპლასტის რეზინის, რომელიც რაკეტის მრავალს გაკარგებული ჭავლის ზემოქმედებით სრულად იწვევა.

რაკეტის მოწოდება MIM-104A-ს საზენიტო

ნადგურების მაქსიმალური დისტანცია 80კმ-ს შეადგენს, მინიმალური კი 3კმ-ს. სიმაღლის მიხედვით კი ის 24კმ-ზე სწვდება, სამიზნის კანადგურების მინიმალური სიმაღლე კი 0.06კმ-ია.

რაკეტების გამშვები კონტეინერები ოთხ სპეციალურ მისამართზე მდგომარეობს, რომლის გადაადგილებასაც გამშვები უზრუნველყოფს. გამშვები დანადგარის შემადგენლობაში შედის გამშვები კონტეინერების აწვესა და მათი აზიმუტის მიხედვით მორტალების სისტემები. პოზიციაზე დაყენებისას ყოველ გამშვებ დანადგარს სივრცის გარკვეულ სექტორზე ამგრებენ, რითაც Patriot-ის სროლის მრავალკუთხედობა მიიწვევა.

კომპლექსი Patriot-ის გულს მრავალფუნქციური რადიოლოკაციური სადგური AN/MPQ-53 წარმოადგენს. ის პრაქტიკულად სრულად ავტომატიზებულია, რისი ავტომატიზაცია მას მხოლოდ ორი ოპერატორი უსასურება. ამ შემთხვევაში, თუ სამიზნე 50-100მ-ის სიმაღლეზეა, სადგური მისი აღმოჩენა 30-50კმ-ის დისტანციაზე შეუძლია, 1000-10000მ-ის შეშინევაში კი - 170კმ-ზე. რაც ატენის ფაზირებული ცხაუთის საშუალებით მიიწვევა. ამასთან, კომპლექსის უნივერსალურობის წყალობით მისი მართვა მორი რადიოლოკაციური თვითმფრინავიდანაც შეიძლება. ამ შემთხვევაში Patriot-ი ბოლო მოქმედებულ რადიოსიგნალს რეაქტივით იმყოფება და სამიზნის მიითქვამს პარში მყოფი AWACS-დან ხდება. მარშისას ატენური სისტემა დაკეტილია. მთლიანად კომპლექსის საბრძოლო მდგომარეობაში მოსაყვანად კი 30წთ-ია საჭირო.

პოპულარობა Patriot-მა საზენიტო

თის ყურეში მიმდინარე საბრძოლო მოქმედებების შედეგ მიიპოვა, რაც მის მიერ ნაწვენებს მაღალსაიმედოობასთან ერთად გონივრულად ორგანიზებული სარკელაშო კამპანიის დამსახურებაა. აღსანიშნავია ისიც, რომ იმ კონფლიქტში Patriot-ს მოწინააღმდეგის არც ერთი თვითმფრინავი არ ჩამოუვდია, მაგრამ გაუფრევდა 3 ძლიერად დღიარს გადაჭარბა. ამავე კონფლიქტისას Patriot-ი მისთვის უწყველი დავალების - ერთადერთი ოპერატიული-ტაქტიკური რაკეტების Ckaд-ის გადასაჭერად - გამოიყენებოდა. ამ დავალების მან შეტ-ნაკლებად გარდა გაართვა თავი, მაგრამ შედეგი, პირველ რიგში, 0,8-0,9-ის მაგიერად, 0,4-0,6-ს შეადგენდა. ამან დააჩქარა კომპლექსის ახალი ვარიანტის PAC-2-ის შექმნა.

2000 წლიდან კომპლექსი PAC-2 ახალი მოდერნიზებული რაკეტა PAC-2 Hit-to-Kill-ით აღიჭურვა, რომელიც შეიარაღებაში 2028 წლამდე დარჩება. აშშ-ის გარდა, დღეისთვის Patriot-ი ტაივანის, საბერძნეთის, ისრაელის, ეკუატორის, კუვეი-თის, უსანეთის, პოლონეთის, გერმანიის, პოლანდიის, იაპონიისა და საუდის არაბეთის შეიარაღებაშია. გაეროცვლადი კონტინის თანახმად, მის შესყიდვის სამხრეთ კორეაც აპირებს.

საქართველოში განთავსებული Patriot-ი ჩვენი მეზობლისთვის საკმაოდ ანგარიშგასაწყვეტი ძალა იქნება და ასე დავალიად ვეღარ შეძლებს ჩვენი ქვეყნის საჰაერო სივრცეში შემოჭრას. რუსეთის ისიც ექნება გასათვალისწინებელი, რომ დახმარების ფარგლებში საქართველოში, შესაძლოა, PAC-3-ებიც განთავსდეს, რომლებიც აშშ-ის რაკეტაწარმოებულ პროგრამის ფარგლებში შეიქმნა.

საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი SLAMRAAM საზენიტო კომპლექსებს შორის აშშ-ის უანასკელი ქმნილებაა. მასზე მუშაობა ფირმა Raytheon-მა რამ-

დენიზე წლის წინ დაიწყო. გაეროცვლადი კონტინის თანახმად, მას შეიარაღებაში 2009 წლისთვის მიიღებენ. კომპლექსის მთავარი თავისებურება კი ის არის, რომ ის უკვე არსებული „ჰაირი-ჰაირი“ კლასის რაკეტა AIM-120 AMRAAM-ს იყენებს, რომელიც აშშ-ისა და ნაწილი-ბრიჯ ნატოს წევრი ქვეყნების გამანადგურებლების საშუალო დისტანციებზე მოქმედი ძირითადი კალიბრია. თუმცა „კოლეგისგან“ კომპლექს SLAMRAAM-ზე დაყენებული რაკეტა მინც განსხვავდება. მისი გაბარიტები (სიგრძე 3,66მ) და მასა (150,7კგ) პრაქტიკულად უცვლელი დარჩა, ცვლილებები კი საბრძოლო ქიმიისა (მისი მასა 22კგ-დან 4კგ-მდე შემცირეს) და დამზნების სისტემის შეიხი. საავიაციო ვარიანტში რაკეტის ფრენის მანძილი 100კმ-ია, SLAMRAAM-ის შემთხვევაში კი - 20კმ, სა-მაგიეროდ მას 10კმ-ის სიმაღლეზე მფრენ სამიზნეზე შეუძლია მიწვდომა.

რაკეტების გამშვები პლატფორმა (მასა 4 ტონა), რომლის მიმართულებებზეც ოთხი რაკეტა მაგრდება, კომპლექს Avanger-ის მსგავსად მაღალი გამავლობის Hammer-ზე მონტაჟდება, რის გამოც კომპლექსს მფრენიარად HUMRAAM-საც უწოდებენ. ამავე მანქანაზე მონტაჟდება რაკეტების მართვის სისტემა, მფრენ მანქანაზე კი რადიოლოკაციური სადგური.

კომპლექსის შემქმნელი ფირმის პრესსამსახურის განცხადებით, SLAMRAAM-მა წარმატებით გაიარა გამოცდის პირველი ეტაპი, რომლის დროსაც მუშაუდებოდა სამიზნის დაჭერისა და გაცილების პროცედურა.

ნორვეგიელი არმა იმდენად დაინტერესდა ამ კომპლექსით, რომ გამოცდის დასრულებამდევე მისი წარმოების ლიცენზია შეიძინა. მისი შექმნილი სტაციონარული კომპლექსები საავიაციო რაკეტა AIM-7 Sparrow-ით აღიჭურვა.

დღეისთვის აშშ-ში მუშავდება კომპლექსის მოდიფიკაცია, რომელზეც უკვე არსებულ ოთხ AMRAAM-თან ერთად ორი მოქმედების ახლო რადიუსის მქონე „ჰაირი-ჰაირი“ კლასის რაკეტა AIM-9X Sidewinder-ი მონტაჟდება, რომლებსაც დამზნების სითბური სისტემა აქვთ.

ნაწლებსავარაუდოა, რომ კომპლექსი SLAMRAAM აშშ-ის დახმარების პროგრამის ფარგლებში საქართველოში მოხვდეს, რადგან ის ჯერ გამოცდის სტადიამა და თავად აშშ-ის შეიარაღებაშიც არ არის მიღებული. თუმცა 2009 წლის შემდეგ ყველაფერი შეიძლება შეიცვალოს. ისე, არც ის არის გამორიცხული, რომ აშშ-მა თავის შეიარაღებაში არსებული ჰაერსაწინააღმდეგო ევროპული წვერი ქვეყნის შექმნილი რომელიმე საზენიტო კომპლექსიც მოგაწოდოს, მაგრამ ეს უკვე სხვა სტატიის განხილვის თემაა.

თემაზე პუბლიკაციები

ფირმა Raytheon-მა საავიაციო AM-RAAM-ი თავის მოთხოვნებს მორგებულად

კომპლექსი SLAMRAAM-ი აშშ-ის არმიის შეიარაღებაში 2009 წელს შევა

ნორვეგიელი ინჟინერი და ინჟინერები ამ კომპლექსით, რომელიც გამოიყენება, დასაბრუნებლად იქნება მათი წარმოების დიდი ნაწილი შეიარაღებაში და მის მიერ შექმნილი სტაციონარული კომპლექსები საავიაციო რაკეტა AIM-7 Sparrow-ით აღიჭურვა

პრაქტიკული სროლა

იხვეწიან საღებლოები

პრაქტიკული სროლა სასროლო სპორტის ერთ-ერთი ყველაზე სახალისო სახეობაა. მისი შეჯიბრებები მეტად საინტერესო, დინამიური და ტრეკსანაუნს ჰგავს. შეჯიბრებაზე პისტოლეტებსა და რევოლვერებს, გლუვულიან იარაღსა და გადაჭრილ ყარაბაზებს ისყრიან. პისტოლეტის სროლის ტექნიკა ყველაზე მეტად საინტერესო და რთულია. აღბათ, ძნელად მოიძებნება სპორტის სახეობა, რომელიც ამგვარ წერვების დაძაბვას, ინტელექტის, კონცენტრაციასა და სპორტსმენის ენერგიის ხარჯვას მოითხოვს.

(დისანქსი იხ. „არსენალი“, №14-19)

ძლიერი და სუსტი ხელი

ერთხელ ამერიკელ შერინელს, მაიკლ ვილიტს ჰკითხეს: „რატიმ ისროდნენ ძველად მხოლოდ ერთი ხელით, ეს ხომ ძნელიცაა და მოუხერხებელიც?“ „იმიტომ, რომ მეორე ხელით ცხენის სადავე ეჭირათ“, — უპასუხა მაიკლმა მისთვის ჩვეული თუმბით. მაშ, დღეს რატომღა ასწავლიან ზოგიერთი ქვეყნის არმიისა და ძალოვანი სტრუქტურის თანამშრომლებს ერთი ხელით სროლას? მსროლელი გვერდულად დგება, სუსტ ხელს ზურგს უკან წაიღებს, აუჭარებლად ასწევს

პისტოლტს, თვალებს მოწყურავს და დაუმიზნებს. პირდაპირ დუელი გვერდება. წარმოიდგინეთ ასეთი სურათი ბრძოლის ველზე: ტყეები ზუზუნებს, ჭურვები სკდება, მტერი ხელნართულ ბრიძლაზე გადმოვიდა, ჩვენი „კნიაზ ვასარი“ კი დგას ამაყად და უმიზნებს. სწორედ ასე ასწავლიან დღესაც, თითქმის მტერს იდეალურ სამიზნეს უშაბდებენ.

აღბათ, საიდუმლოს გამჟღავნებდა არაფერს ჩათვლის იმას, რომ ორი ხელით სროლა გაცილებით იოლია, ვიდრე ერთით. სცადეთ ერთი, შემის დამეხა ცალი ხელით. ვინც ეს საქმე იცის, იტყვის,

რომ ნაკაზი ორი ხელით უნდა გეჭიროს. პისტოლეტის ცალი ხელით დაჭერა სწრაფი განმეორებითი გასროლის საშუალებას არ იძლევა. ცალი ხელით სროლა სპორტსმენს დამატებით პრობლემებს უქნის. პისტოლეტის ორი ხელით დაჭერა და დგომის აგრესიული პოზა შესაძლებლობას გვაძლევს, გავაკონტროლოთ პისტოლეტი და სწრაფად გავანადგუროთ არაერთი მიზანი. ვისაც ეჭვი ეპარება, შეუძლია შეასროლოს ბილდრილის სავარჯიშო ცალი ხელით, შემდეგ კი ორივეთი (ბილდრილი — ნიშნავს 7 მეტრიდან 6 გასროლას). შემდეგ

მსროლელს
პისტოლეტი
ცალი ხელით
უჭირავს
ფრონტალური
დგომით

კი შეადარეთ დრო და სროლის ხარისხი. თვით ის სპორტსმენიც, რომელიც ოლიმპიურ დისციპლინებში ცალი ხელით ისვრის, მიზანს ორივე ხელით სროლით უფრო სწრაფად გაანადგურებს. პრაქტიკული სროლის წესებით, სპორტსმენები შეჯიბრებებზე თავისუფალი სტილით ისვრიან. ეს ნიშნავს, რომ მსროლელს შეუძლია ცალი ხელითაც ისროლოს, ან ორითაც, თუ საამისოდ განსაკუთრებული მითითებები არ არის. კარგი შედეგის მისაღწევად სპორტსმენები, რა თქმა უნდა, ორი ხელით ისვრიან.

სპორტსმენის ოსტატობა რომ შეაფასონ, შეჯიბრებებზე ყოველთვის არის ისეთი საგარჯიშოები, სადაც ცალი ხელით სროლაა აუცილებელი. ეს შეიძლება იყოს სავარჯიშოები მხოლოდ ძლიერი ხელისათვის ან მხოლოდ სუსტისთვის.

ამიტომაც მსროლელს მიზნის განადგურება ცალი ხელითაც უნდა შეეძლოს. ცალი ხელით სროლისას მსროლელის ღვთისმშობლის ორი ვარიანტი არსებობს.

სადი ხლით სროლა რთულ მიზანში

შორ და საშუალო დისტანციაზე რთული მიზნის გასანადგურებლად მსროლელი მოხერხებულად უნდა დადგეს – კორპუსი და ფეხები სროლის მიმართულებით დაახლოებით 45 გრადუსით უნდა პკინდეს.

პისტოლეტის ხელი მიზნისკენ უნდა იყოს მიმართული. იარაღი ჩვეულებრივი წესით უჭირავს. გამოცდილი სპორტსმენების უმრავლესობას იარაღიანი ხელი იდაყვში ოდნავ მოხრილი აქვს, რადგან გასროლისას ხელმა უკუცემის კომპენსირებისთვის ამორტიზატორის როლი შეასრულოს. თუ ხელს მოლიანად გამართავს, უკუცემის იმპულსი ხელიდან მხარზე გადავა და მსროლელის კორპუსს საწყისი მდგომარეობიდან ამოადგებს. განმეორებითი გასროლისას მსროლელს კორპუსის გასწორება და თავიდან დამხრება მოუწევს (შეგახსენებთ, რომ პრაქტიკულ სროლაში გამოიყენება მხოლოდ 9მმ კალიბრის პისტოლეთი).

ასეთი დგომისას მსროლელის კორპუსი ოდნავ წინ უნდა იყოს გადახრილი. ეს იარაღის უკუცემის კომპენსირების

და სწრაფი განმეორებითი გასროლის გაკეთების საშუალებას მისცემს. თავისუფალი ხელი, ჩვეულებრივ, ვულშერდზე ან მუცელზე უდევს, რომ გადაადგილებისას ხელი არ შეუშალოს. ზოგჯერ შეჯიბრების პირობის თანახმად, მსროლელს ცალ ხელში რეკვიზიტი უნდა პკინდეს, მეორეთი კი ისროდეს. ამიტომაც ცალი ხელით სროლის ყველა შესაძლო ვარიანტის საფუძვლიანი დამუშავება აუცილებელია.

სუსტი ხელით სროლისას ხანდახან უფრო მოსახერხებელია პისტოლეტის ძლიერ მხარეს ოდნავ გადახრა. ეს შეამცირებს მავის მოხრილობას, არც პისტოლეტის დაჭერისათვის ფიზიოლოგიურად მოსახერხებელია. მსროლელმა აუცილებლად უნდა გამოიმუშაოს დახრილი პისტოლეტით სროლის ჩვევა. ეს შეიძლება არც ისე მოსახერხებელ მდგომარეობაში ორი ხელით სროლისას გამოადგეს.

მოკლე და საშუალო დისტანციაზე სადი ხლით სროლისას დგომა

მოკლე და საშუალო დისტანციებზე ღია მიზნის განადგურებისას ფრონტალური დგომა გამოიყენება. ამ დროს ცალი ხელი კორპუსზე მჭიდროდ დევს. მეორე, პისტოლეტის ხელი სამიზნე ხაზზე უნდა იყოს. ამ შემთხვევაში კორპუსი და ფეხები ცეცხლის ხაზის პერპენდიკულარულად იქნება. პისტოლეტის ხელი იდაყვში მოხრილია.

ამგვარი დგომისას, როცა კორპუსი ცეცხლის ხაზის პერპენდიკულარულადაა, იოლია პისტოლეტის ერთიდან მეორე ხელში გადატანა. ფრონტალურ დგომას იყენებენ იარაღის ორიდან ცალი ხე-

მსროლელს პისტოლეთი სუსტი ხელით უჭირავს ფრონტალურ დგომაში

ლით ჭერაზე გადასვლისას და პირი-
ქით. ასევე საფრიდან მარჯვენა ხელით
მარჯვენა მხრიდან სროლისას ან მარცხენა
მხრიდან მარცხენა ხელით სროლისას.

პისტოლათის დაძრობა ძლიერი ხელით სროლისას

თუკი ათთვისით იარაღის ორი ხე-
ლით დაძრობა, მაშინ ძლიერი ხელითაც
ღირს გაავიჭირდებით.

სასტარტო პოზიცია. მსროლელი
მიზნისკენ პირით დგას, მოდუნებულია,
ხელები ჩამოშვებული აქვს. პისტოლე-
ტი ბუდეშა, ვაზნა – სავაზნეში, დამ-
ცველზე.

უფრო მოსახერხებელი რომ იყოს, ეს
პროცესი ეტაპებად დაგვიყოს:

1. მსროლელი მიზნისკენ პირით დგას;
2. ტაიმერის სიგნალისთანავე ორივე
ხელს ერთდროულად ასწევს და პის-
ტოლეთსკენ წაიღებს. ძლიერ ხელს
ტარს ზემოდან დაადებს და ცერსა და
საჩვენებელ თითებს შორის ღარიტ პის-
ტოლეთის ჩარჩოს უკანა მხარეს მოე-
ჭიდება. შუათითით, არათითითა და ნე-
კით ტარს დაიჭერს. საჩვენებელი თითი
დაგსწორებულია, ცერს დამცველზე დადებს,
თუკი ამის საშუალებას ბუდე მისცემს.
სუსტად ხელის მტკეანი გულმკერდზე
აქვს დადებული;

3. პისტოლეთს ბუდიდან ამოიღებს,
ლულით მიზნისკენ შებრუნდება და იწე-
ვებს მოძრაობას ზემოთ და წინ. ცერით
დამცველს გამორთავს. პისტოლეთი „თვა-
ლი-მიზნის“ ზაზის ტრეკტორიაზეა;

4. როგორც კი მხედველობის არეში
დასამიზნებელი მოწყობილობები გამოჩნ-

დება, საჩვენებელი თითი სასხლეტის
თავისუფლად მოქმედების არჩევას იწყებს;

5. ტრეკტორიის საბოლოო
მონაკვეთზე პისტოლეთის მოძრაობისას
დასამიზნებელი მოწყობილობა მიზნის
ცენტრს უთანაბრდება. საჩვენებელ თითს
ძალდაუტანებლად აჭერს სასხლეტს;

5. პისტოლეთის დაძრობისას კორ-
პუსი და თავი უმოძრაოდ, მხოლოდ
ხელები მუშაობს. არ დაგვიწყევლო სტარ-
ტისას ორივე ხელის ერთდროულად აწევა.

პისტოლათის დაძრობა სუსტი ხელით

სასტარტო პოზიცია. მსროლელი
მიზნისკენ პირით დგას, მოდუნებულია,
ხელები ჩამოშვებული აქვს. პისტოლე-
ტი ბუდეშა, ვაზნა – სავაზნეში, დამ-
ცველზე.

სუსტი ხელით პისტოლეთის დაძრობა
მოსახერხებელია და სწრაფია, თუკი პის-
ტოლეთს ორმხრივ დამცველი აქვს.
ერთმხრივი დამცველის შემთხვევაში
დაძრობის მეორე ეტაპზე ძლიერი ხე-
ლით პისტოლეთის სრულად დაჭერა
მოგიწევთ, რომ ცერით დამცველი გამო-
თითოთ, შემდეგ კი იარაღი სუსტ ხელში
გადაიტანათ.

უძრავლეს შემთხვევაში შეჯიბრებე-
ბზე ცალი ხელით სროლისთვის მოკლე
საგარჯიშოები მზადდება, სადაც 9-ზე
მეტე ჩათვლითი გასროლა არ კეთდება.
ზშირად ასეთ საგარჯიშოებში პისტო-
ლეთი შეიძლება იდოს ბრტყელ ზედა-
პირზე ან ყუთში. ეს საგარჯიშოები არ
მოითხოვს მჭიდის გადატანას. იარაღის
მტყუნების ან შეყუენების შემთხვევაში,

მსროლელს უფლება აქვს სტრატეგი-
კადამსწროს, მეორე ხელი მოძრავი
და ხელმეორედ გადატანის მჭიდი. სხვა
შემთხვევებში თავისუფალი ხელის შეხ-
ება იარაღზე ან ხელზე, რომელსაც პის-
ტოლეთი უჭირავს, ჯარიმდება.

ნათესის მეთოდითა ძლიერი და სუსტი ხელით გამოყენებით

საწერეთელი სავარჯიშო №12ა.

პისტოლეთის დაძრობა ძლიერი ხელით.

ასრულებენ ტაიმერის გარეშე.
ძლიერი ხელით პისტოლეთის დაძრო-
ბის ტექნიკის დამუშავება და პირველი
გასროლა. ამ სავარჯიშოში შესრულება
წვთის წინ არის სასურველი, მთელულის
სახით.

მიზანი 10-15 მ მანძილზეა.

სასტარტო პოზიცია. მსროლელი
მოდუნებულია, პირით მიზნისკენ დგას,
ლაუტენაი პისტოლეთი ბუდეშა, დამ-
ცველზე. ხელები ჩამოშვებული აქვს.

შესრულების პრეცედურა. მსროლე-
ლი აუქჩერებლად დააძრობს პისტოლეთს,
მიზნს დაუმიზნებს და გაიყრის. შემ-
დეგ დააყრის დამცველზე და ბუდეშა
დებს. იღებს საწყის მდგომარეობას და
საგარჯიშოს იმერება.

აუცილებელია ყველა მოქმედების
გაკონტროლება. მოძრაობები თანამიმ-
დევრული და ძალდაუტანებელი უნდა
იყოს.

მსროლელის ამოცანაა 10-ჯერ მშ-
ვიდად, ტექნიკურად სწორად დააძროს
პისტოლეთი და გაიყროლოს.

თუკი სავარჯიშო გამოვიყიდათ, მა-
შინ დაძრობა 5-ჯერ უფრო სწრაფად
გამეორეთ. თვალი ადევნეთ, რომ
სისწრაფის ხარჯზე ხარისხი არ
დაქვეითდეს.

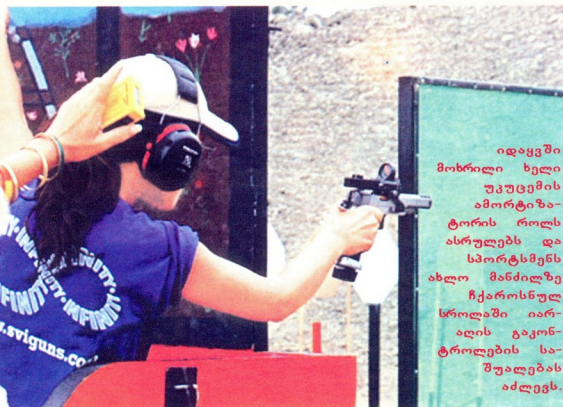
თუ ორმაგი მოქმედების პისტოლე-
ტი გაქვთ, მაშინ თვითშეყენებით ისრო-
ლეთ.

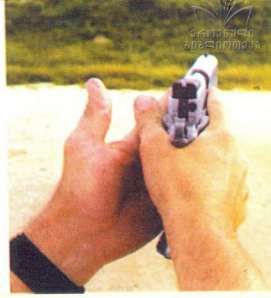
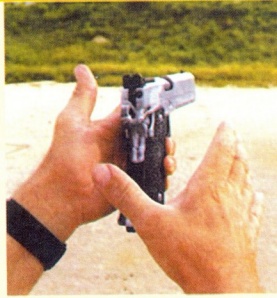
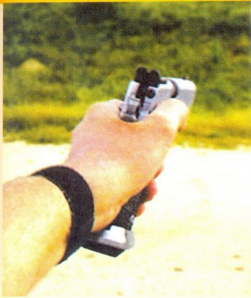
მს შემდეგ, რაც იარაღს 15-ჯერ
დააძრობთ, შეცვალეთ სასტარტო პოზი-
ცია. ამ სავარჯიშოს შესრულება აუცი-
ლებელია სასტარტო პოზიციაში „ხე-
ლები მაღლა“. იხ. სავარჯიშო №10.

სავარჯიშო №12

პისტოლეთის ძლიერი ხელით დაძრობა და გასროლა

ასრულებენ ვაზნებითა და ტაიმერ-
ით. პისტოლეთის დაძრობის ტექნიკისა
და ძლიერი ხელით გასროლის დამუშავე-
ბა. ეს სავარჯიშო №12ა-ს ანალოგიურია.

პისტოლეტის ერთიდან მეორე

ხელში გადატანა მიზნის დაზიანებით

მიზნად უშვობისა გამოიყენეთ 10-15 მეტრზე განთავსებული 30სმ-იანი თევზ-მო-გონგი.

მსროლელს ორი მჭიდი უნდა ჰქონდეს. თითოეული დატენილი უნდა იყოს 10 ვაზნით. მჭიდები მსროლელს გვერდით, სავაზნე ჩანთაში უნდა ჰქონდეს. ეს სავარჯიშო უშვობისა შესარულით №12-ს შედეგ.

სასტარტო პოზიცია. მსროლელი მოდუნებულია, დგას პირით მიზნისკენ. დატენილი პისტოლეტი ბუდეშია, ვაზნა – სავაზნეში, დამცველზე. ხელები ჩამოშებული აქვს.

შესრულების პროცედურა. მსროლელი ტაიმერს „რანდომ“-ზე აყენებს – შემთხვევით ჩართვაზე (თუკი აქვს ასეთი ფუნქცია). ეს ნიშნავს, რომ ტაიმერი „სტარტის“ კნობზე ხელის დაკვირვის შემდეგ ხმოვან სიგნალს გამოსცემს 2-სა და 5 წამს შორის დროის მონაკვეთში.

მსროლელი დატენის პისტოლეტს – ჩადგამს მჭიდს და ვაზნას სავაზნეში გაგზავნის. თუ პისტოლეტი ორმაგი მოქმედისაა, მაშინ ჩაზმახი საბრძოლო შეყენებიდან უნდა მოისხნას, დამცველი ჩართოს და იარაღი ბუდეში მოთავსდეს. როგორც გახსოვთ, პირველი გასროლა სერიოულ კლასში ვარჯიშისას თვითშეყენებით უნდა გაკეთდეს.

მსროლელი სასტარტო პოზიციას იღებს, ტაიმერის კნობს თითოს აჭერს. ხმოვანი სიგნალის შემდეგ პისტოლეტს ბუდეიდან ძლიერად ხელით აუქჩარებლად ამოიღებს და მიზანს ესვრის.

იარაღის დაძრობისას, დამიზნებისას და გასროლისას მსროლელმა ზემოთყენით უნდა გააკონტროლოს სავარჯიშო შესრულების ყველა ეტაპი. გასროლის შემდეგ მსროლელი ჩაზმახს საბრძოლო შეყენებიდან ხსნის, დამცველს

ჩართავს, პისტოლეტს ბუდეში მოათავსებს და სასტარტო პოზიციას იღებს. დაძრობა ნელი ტემპით, 5-ჯერ უნდა შეასრულოთ. შემდეგ კიდევ 5-ჯერ სწრაფად, მაგრამ შესრულების ხარისხის დაუკეთებლად.

10 გასროლის შემდეგ მსროლელი პისტოლეტში ახალ მჭიდს დებს, ვაზნას სავაზნეში გზავნის, დამცველზე აყენებს და პისტოლეტს ბუდეში მოთავსებს. შემდეგ იღებს სასტარტო პოზიციას 2-ს.

სასტარტო პოზიცია 2. მსროლელი დგას პირით მიზნისკენ, მოდუნებულია. დატენილი პისტოლეტი ბუდეშია, ვაზნა – სავაზნეში, დამცველზე. ხელები აწეული აქვს. ხელის მტკვნები მხრებზემოთაა.

შესრულების პროცედურა: მსროლელი სასტარტო პოზიცია 2-დან 10 გასროლას აკეთებს.

მტკენიანობისას მსროლელი თავად გადაწყვეტს, რამდენი ვაზნა გამოიყენოს თითოეულ სასტარტო პოზიციაზე.

წერტინის შემდეგ აუცილებელია თითოეული სასტარტო პოზიციიდან 5-5 ტესტური გასროლა ვინზე. შედეგები ცხრილში შეაქვთ.

სანვრითნელი სავარჯიშო №13ა.

პისტოლეტის დაძრობა სუსტი ხელით გასროლისას

ასრულებენ ვაზნების გარეშე, უტაიმეროდ. პისტოლეტის დაძრობისა და სუსტი ხელით დამიზნებითი გასროლის ტექნიკის დამუშავება. მიზანი 80-100 მანძილზეა.

სასტარტო პოზიცია. მსროლელი დგას პირით მიზნისკენ, მოდუნებულია. დაუტენიანი პისტოლეტი ბუდეშია, დამცველი – ჩართული. ხელები ჩამოშებული აქვს.

შესრულების პროცედურა. მსროლელი

ლი აუქჩარებლად ამოიღებს პისტოლეტს ძლიერი ხელით, გადაიტანს სუსტ ხელში, დაუმიზნებს და ისვრის. შემდეგ იარაღს ძლიერ ხელში გადაიტანს, დამცველზე აყენებს და ბუდეში ათავსებს.

ორმხრივი დამცველი სუსტი ხელის ცერით უნდა ჩართოს, ერთმხრივი – ძლიერი ხელის ცერით.

მსროლელის ამოცანაა მშვიდად, ტექნიკურად სწორად დააძროს პისტოლეტი და გაისროლოს.

თუკი სავარჯიშო გამოვივითაო, დაძრობა კიდევ 5-ჯერ გაიმეორეთ, ოღონდ ამჯერად სწრაფად. თვალი აღეწეოთ, სინკარის გაზრდით ხარისხი არ გააუწკოთ.

თუ ორმაგი მოქმედების პისტოლეტი გაქვთ, თვითშეყენებით ისროლეთ.

როცა პისტოლეტს 15-ჯერ დააძრობთ, შეცვალეთ სასტარტო პოზიცია. ამ სავარჯიშოს შესრულება აუცილებელია სასტარტო პოზიციაში „ხელები მაღლა“.

სანვრითნელი სავარჯიშო №13

სუსტი ხელით დაძრობა და გასროლა

ასრულებენ ვაზნებითა და ტაიმერით. სუსტი ხელით პისტოლეტის დაძრობის ტექნიკის დამუშავება. მიზნად უკეთესა გამოიყენეთ გონგი – 10-150 მანძილზე განთავსებული 30სმ-იანი ფოლადის თევზი (არ უნდა ვარდებოდეს).

მსროლელს ორი მჭიდი უნდა ჰქონდეს. თითოეული 10 ვაზნით დატენილი. მჭიდების მსროლელს გვერდზე, სავაზნე ჩანთაში უნდა ჰქონდეს. ეს სავარჯიშო უშვობისა №13-ს შემდეგ შეასრულოთ. *

სასტარტო პოზიცია. მსროლელი მოდუნებული დგას, პირით მიზნისკენ. დატენილი პისტოლეტი ბუდეშია, ვაზნა

– სავანეში, დამცველზე. ხელები ჩამოშვებული აქვს.

შესრულების პროცედურა. მსროლელი ტაიმერს აყენებს „რანდომ“-ზე – შემთხვევითი ჩართვაზე (თუკი ასეთი ფუნქცია აქვს). ეს ნიშნავს, რომ ტაიმერი კიბოზე „სტარტზე“ ხელის დაჭერის შემდეგ 2-სა და 5 წამს შორის დროის მონაკვეთში ხმოვან სიგნალს გამოიცემს.

მსროლელი დატენის პისტოლეტს – მჭიდს ჩაღვამს და ვაზნას სავანეში აგზავნის. თუ პისტოლეტი ორმაგი მოქმედებისაა, მაშინ აუცილებელია ჩახახახის საბრძოლო შეყენებიდან მოხსნა და პისტოლეტის ბუდეში მოათავსება.

მსროლელი სასტარტო პოზიციას იღებს, თითს აჭერს ტაიმერის კნობს. ხმოვანი სიგნალისთანავე ძლიერი ხელით პისტოლეტს აუქჩარებლად დაადრობს, სუსტ ხელში გადაიტანს და მიზანს ესვრის. დადრობას, დამიზნებისას და გასროლისას მსროლელმა ყურადღებით უნდა ადევნოს თვლი სავანეშიშის შესრულების ყველა ეტაპს. გასროლის შემდეგ მსროლელი საბრძოლო შეყენებიდან ხსნის ჩახახახს (თუ პისტოლეტი ორმაგი მოქმედებისაა), დამცველზე აყენებს, ბუდეში ათავსებს და სასტარტო პოზიციას იღებს.

დადრობა აუქჩარებლად 5-ჯერ უნდა შესრულდეს. შემდეგ კიდევ 5-ჯერ – სწრაფად, მაგრამ შესრულების ხარისხი არ უნდა გააუმჯობესო.

ათი გასროლის შემდეგ მსროლელი პისტოლეტიდან დაცლილ მჭიდს ამოიღებს და ახალს ჩაღვამს, ვაზნას სავანეში აგზავნის, დამცველზე დააყენებს და ბუდეში მოათავსებს. შემდეგ იღებს სას-

ტარტო პოზიცია 2-ს.

სასტარტო პოზიცია 2. მსროლელი მოღუნებული დგას, პირით მიზნისკენ. დატენილი პისტოლეტი ბუდეშია, ვაზნა – სავანეში, დამცველზე. ხელები აწეული აქვს. მტყვნები მზრებზემოთაა.

შესრულების პროცედურა. მსროლელი სასტარტო პოზიცია 2-ში 10 გასროლას აკეთებს.

მეკადნიეობისას მსროლელი თავად გადაწვევს, რამდენი ვაზნა გამოიყენოს თითოეულ სასტარტო პოზიციაზე.

წერტის შემდეგ აუცილებელია 5-5 გასროლის გაკეთება გონზე თითოეულ სასტარტო პოზიციაში. შედეგები ცხრილში შეაქეთ.

სანვრთნელი სავარჯიშო №14ა.

პისტოლეტის გადაცემა ერთი ხელიდან მეორეში.

ასრულენ უვაზნეოდ. ტაიმერის გარეშე. პისტოლეტის ერთი ხელიდან მეორეშე გადაცემა თითოეული ხელით მიზნის განადგურებით. აუცილებელია 10-15მ მანძილზე ორი მიზნის დაყენება. მიზნებს შორის მანძილი 2-3 მეტრია.

სასტარტო პოზიცია. მსროლელი დგას პირით მიზნისკენ, მოღუნებულია. დაუტენავი პისტოლეტი ბუდეშია, დამცველზე. ხელები ჩამოშვებული აქვს.

შესრულების პროცედურა. ხმოვანი სიგნალისთანავე მსროლელი დაადრობს პისტოლეტს, მოხსნის დამცველიდან და დამიზნებით სუსტს ხელით გასროლის იმიტირებას ახდენს. შემდეგ პისტოლეტი ძლიერიდან სუსტ ხელში გადააქვს და

სუსტი ხელით გასროლის იმიტირებას ახდენს. პისტოლეტს ისევ ძლიერ ხელში აბრუნებს და ისევ ახდენს გასროლის იმიტირებას. ასე გაიმეორებს რამდენჯერმე თუ დადლილობას იგრძნობს, მსროლელი დამცველს ჩართავს და პისტოლეტს ბუდეში მოათავსებს. ერთი ხელიდან მეორეში იარაღის გადატანისას ეცადეთ პისტოლეტი რაკ შემოდება ნაკლებად იჩენოდას. პისტოლეტი ადგილზე უნდა დარჩეს, მხოლოდ ხელები იცვლება.

სანვრთნელი სავარჯიშო №14. პისტოლეტის ერთიდან მეორე ხელში გადატანა მიზნის დაზიანებით

ასრულენ ვაზნებით, ტაიმერით. პისტოლეტის ერთიდან მეორე ხელში გადატანით მიზნის თითოეული ხელით განადგურების ტექნიკის დამუშავება. 10-15მ მანძილზე აუცილებელია დიდგას გონგის ტიპის ორი მიზანი. მიზნებს შორის მანძილი 2-3 მეტრია. მსროლელს უნდა ჰქონდეს 10 ვაზნით დატენილი მჭიდი. სავარჯიშოს შესრულება უშუალოდ სავარჯიშო №14-ს შესრულების შემდეგ. სასტარტო პოზიცია. მსროლელი დგას პირით მიზნისკენ, მოღუნებულია. დატენილი პისტოლეტი ბუდეშია, ვაზნა – სავანეში, დამცველზე. ხელები ჩამოშვებული აქვს.

შესრულების პროცედურა. ხმოვანი სიგნალისთანავე მსროლელი დაადრობს პისტოლეტს, მოხსნის დამცველიდან და მიზანს ძლიერი ხელით ესვრის. შემდეგ პისტოლეტი ძლიერიდან სუსტ ხელში გადააქვს და ისვრის. შემდეგ ისევ ძლიერ ხელში აბრუნებს და კიდევ ერთხელ გაისვრის. პისტოლეტი ერთი ხელიდან მეორეში გადააქვს მანამ, სანამ ვაზნები არ გაუთავდება მჭიდიში. შემდეგ პისტოლეტიდან მჭიდს ამოიღებს და იარაღს ბუდეში ათავსებს.

სანვრთნელი სავარჯიშო №15.

„ნაბიჯი-გასროლა“ ძლიერი და სუსტი ხელებით გასროლისას.

შესრულებს სავარჯიშო №2 „ნაბიჯი-გასროლა“ (იხ. თავი 10, „გასროლა“) და მიზანი მხოლოდ ძლიერი ხელით განადგურეთ. შემდეგ იგივე სავარჯიშო სუსტი ხელით გაიმეორეთ. ყურადღებით იყავით. პისტოლეტის ხელიდან ხელში გადატანისას პისტოლეტი გულმკერდ-კენით მოსწიეთ და სახლებს თითო მოაშორეთ. არ აჭარდეთ. დაიცავით უსაფრთხოების წესები.

თმის გადანერგვის კლინიკა «თალიზი»

თმის გადანერგვის პირველი სპეციალიზებული კლინიკა პატიკაპასიანი

მრავალწლიანი გამოცდილება, ხარისხი, განანტირებული შედეგები

უახლესი პატიკაპასიანი მეთოდი, გეოლოგ ჩვენთან, ფოლიკულური ბაპოთიკაპასიანი, ბასტაპასიანი ტრანსპლანტაციები, სპეციალიზირებული ტექნიკები, FOX-პროცედურები, ნარკოზისა და ნაწილაპასიანი ბაპანერგა

თმის გადანერგვა სტერეოტილიზება 2-3 საათში უმჯობესებული

გადანერგვითი მთა უნაწილაპასიანი იზრდება და არ იშვია.
კონსულტაციები უფასო და ანონიმი.

მისამართი: ქ. თბილისი, ტაშკანტის ქ. №27
ტელ.: 25-37-39; 37-50-89; 899-53-07-10 www.talizi.ge

306 და რომორ დაპირები „ცინვადის საფანავი“

დასაწყისი იხ.
„არსენალი“ №19

„ცინვადის საფანავი“ შემდეგ რუსეთის სპეცსამსახურების მიზანი იქნება საქართველოში პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური სიტუაციის მაქსიმალურად დაძაბვა, მსოფლიოს კურადღების გაღატანა სეპარატისტული რეგიონებიდან „არასტაბილური“ საქართველოსკენ.

ამისთვის არ მორიდებიან ფარული სადაზვერვო-დევრსოული ოპერაციების ჩატარებასა და სტრატეგიული თუ სამოქალაქო ობიექტების მწყობრიდან გამოყენებას. ობიექტური და სუბიექტური მიზეზებით მოსახლეობაში უკმაყოფილებას პოლიტიკური პარტიების მოთხოვნების რადიკალიზაცია დაფუძნდება და საქართველოში არასტაბილურობა დაისადგურებს.

1. ეკონომიკური საბოტაჟი და დევრსოული ოპერაციები

მტერ-მოკვარვ კარგად იცის, რომ დღეს ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკური განვითარება უცხოურ ინვესტიციებზეა დამოკიდებული. უცხოელ ბიზნესმენებს კი მხოლოდ პოლიტიკურად და ეკონომიკურად სტაბილურ ქვეყანაში სურთ კაპიტალის დაბანდება. ამიტომაც საქართველოში ეკონომიკური, სოციალური და შემდეგ პოლიტიკური დესტაბილიზაციის გამოწვევის მიზნით რუსეთის სპეცსამსახურების მთავარი ამოცანა გახდება მსოფლიო საზოგადოებრიობის თვალში საქართველოს, როგორც ეკონომიკურად და პოლიტიკურად არასტაბილური ქვეყნის იმიჯის შექმნა და განმტკიცება. გათვალისწინებულია სოციალური პირობების კიდევ უფრო გაუარესება მოკვება, რასაც მსოფლიო ფინანსური და ენერგეტიკული კრიზისის შედეგად გაზრდილი ფასებიც დაემატება. სახლი ქუჩაში გაუაჯერ სოციალურ-ეკონომიკური მოთხოვნები, შემდეგ პოლიტიკური ლობიურები იმპლემენტაციის და ვითარება გარეგნულად უმართავი, სიამაღლეში კი რუსეთის ეკონომიკისა და გეო-ეკონომიკური მართვადაც გახდება.

ამგვარი სპეცოპერაციების დაგეგმვისა

იური
კობალაძე

და ჩატარების გამოცდილება რუსეთის სპეცსამსახურებმა მემკვიდრეობით მიიღეს საბჭოთა კავშირ-სა და გერ-უსეთსა.

შეორე მსოფლიო ომის შემდეგ საბჭოთა სპეცსამსახურებმა ეკონომიკური საბოტაჟისა და დევრსოული სპეცოპერაციების ჩატარება განსაკუთრებით გააფართოვეს. მთავარი სამიზნე აშშ და დიდი ბრიტანეთი იყო.

მოსკოვში დაგეგმილი სპეცოპერაციების წყალობით 60-70-იან წლებში დიდ ბრიტანეთში გაფიცვები არ ჩამცხვალა. რომელი ერთი ჩამოვთვალოთ: მთევხეთა გაფიცვა 1966 წელს; საზღვაო პორტების დაფიცვების გაფიცვა 1970 და 1972 წლებში; მაღაროელთა გაფიცვა 1974 წელს (რომელმაც ქვეყნის პრემიერ-მინისტრი ედვარდ ჰიტი „გადაიფილა“) და სხვ.

ამ პერიოდში გაფიცვებისა და ქუჩებში არეულობის გამო სისტემატური ხასიათი ჰქონდა შეფერხებებს ენერგო და წყალმომარაგებაში. მთავრობა იძულებული შეიქცა სამდილიანი(!) საშუაო კერა შემოეღო. მხოლოდ ამ ოთხმა გაფიცვამ და დიდი ბრიტანეთის დაახლოებით 500 მლნ ვირგანჯა სტერლინგის ზარალი მიყენა. გვიდა წლები და გაირცხა, რომ ამ გაფიცვების ხელის ჩამდგმელი, მთავარი ორგანიზატორი და

დამფინანსებელი საბჭოთა სპეცსამსახურები იყვნენ.

საბჭოთა საგარეო დაზვერვის ერთ-ერთ მნიშვნელოვანი აგენტი იყო დერეკ რობინსონი, ინგლისის კომპარტიის აქტივისტი, რომელიც 523 გაფიცვას ედგა სათავეში და მისი „წყალობით“ საავტომობილო მრეწველობამ 200 მლნ ვირგანჯა სტერლინგი იზარალა. ამ მაჩვენებლებით რობინსონს გირვანჯა რეკორდების წიგნში პირველობას ნამდვილად ვერაინ შეეცალება.

დიდი ბრიტანეთის კომპარტიისა და პროფკავშირების აქტივისტებს, რომლებიც განსაკუთრებით გამოიჩინდნენ თავს, საბჭოთა სპეცსამსახურების დახმარებით „კვლევიკაციის ასამაღლებლად“ კუბაში გაზიდნენ, გაფიცვების ორგანიზატორებს კი საბჭოთა კავშირის კურორტებზე, სადაც დიდ პატივში ჰყავდათ და მძოლი პროგრამით „ოკულავებდნენ“. მოსკოვი არც გაფიცვულებსა და მათი ოჯახის წევრებს იფიცვებდა. 1984 წელს ინგლისის მემსახურთა ერთ-ერთი უდიდესი გაფიცვის დროს საბჭოთა კავშირმა დაახლოებით 1 მლნ ვირგანჯა სტერლინგი ფარულად გადასცა გაფიცვულებს, რომ გაფიცვა გავერტყლებინათ. და ეს მაშინ, როცა თავად საბჭოთა კავშირში იმდენად უმძიმესი ეკონომიკური მდგომარეობა იყო, რომ საცვები პროდუქტი (მაქანი, კარაქი, ხორცი და ა.შ.) და ბუნინი მხოლოდ ტალღებით გაიცემოდა, ისიც დიდ რიგებში დამისთვისებ შემდეგ. ამის შემდეგ განაგასკირა, რომ ე. წ. „სოციალისტური“ სისტემა, ადრე თუ გვიან, დაიწეროდა?

დაგეგმული რუსეთიც ანალოგიურად იქცევა და მასაც იგივე ბედი ელის. XXI საუკუნეში ამ ქვეყნის მოსახლეობის უდიდესი ნაწილი (რომელიც დიდი ქალაქების მიღმა ცხოვრობს) კვლავ გაჭირვებასა და სიღარიბეში ცხოვრობს, ხოლო რუსეთის ხელისუფლება კუბასა და ნიკარაგუას ენმარბა. მეტიც, რუსეთის მოსახლეობის ნახევარზე მეტს ბუნებრივი აირი არ აქვს, მაშინ, როცა ამ ქვეყნის ხელისუფლება ენერგეტიკული რესურსების გაყვითელ მძეულ მდგომარეობით დილარს პირად საბანკო ანგარიშებზე მალულად ინახავს.

2. შიდა პოლიტიკური სიტუაციის არევა

ჟორჟ
პაკი

გეომიზიკური საბოტაჟისა და დივერსიული ოპერაციების პარალელურად რუსეთის სპეცსამსახურები შეეცდებიან საქართველოში შიდა პოლიტიკური სიტუაციის დაძვას, ხელისუფლებასა და ოპოზიციას შორის ურთიერთდაპირისპირების დონეზე გამწვავებას, რომ შესაძლებელი გახდეს ხალხის ქაჩანა გამოყვანა და 2007 წლის ოქტომბერ-ნოემბრის აქციების განმეორება.

ეს ოქტომბერ-ნოემბერში იცვლება. ამ პირობებში NATO-ს სამხედრო, რეალური დეკლარაცია უნდა გაიმართოს, ჩვენთვის ცვლად უშედეგოდ დასრულდება. ამხუ უკვე ევროპაში მოქმედი რუსეთის აგენტურა „იზრუნებს“. ეს კი, „არსიანის“ მეთხველი დარწმუნებული იყოს, რუსეთი არ გაუჭირდება, იმიტომ, რომ მრავალი ათეული წელია ჯერ საბჭოთა, შემდეგ კი რუსეთის სპეცსამსახურების „დაევიზიკებული“ ჰყვდათ და ჰყავთ ევროპის, ამერიკისა და აზიის ქვეყნების მრავალი პოლიტიკოსი და მეცნიერი.

ამ შემთხვევაშიც ძალზე არსებული ცნობების კავებას სთქვამს.

დღეს უკვე ცნობილია ამ ბრტყნული პოლიტიკოსების, პროფკავშირების ლიდერებისა და სხვა საზოგადო მოღვაწეების გვარები, რომლებიც საბჭოთა სპეცსამსახურების ინფორმაციით და აგენტები (მათ შორის ე. წ. „აგენტების აგენტები“) იყვნენ. ძნელი წარმოსადგენია, მაგრამ ფაქტია, რომ ძველგვარტორული და ანტიკომუნისტური მესხედლებიდან გამარჩეულ ინგლისში საბჭოთა სპეცსამსახურები აგენტურის დიდი წარმატებით „აგერბოვებდნენ“ საზოგადოების ყველა ფენაში – თვით ყველაზე არისტოკრატიულშიც კი. თავად განსაუვით, 70-იან წლებში ლონდონის რეზიდენტურის თანამშრომელ ჯოქტორ კუბეიკის ოპერატიული კავშირზე ჰყვდა ინგლისის ლიბერალისტული პარტიისა და პროფკავშირული მოძრაობის მრავალი თვალსაჩინო მოღვაწე. მათ შორის: მეტმანეთა პროფკავშირების გენმდივანი ბრუ ბექტონი (ოპერატიული ფუნქციონირი „ბარტონი“) და რიჩარდ ბრეინიშოუ – ტიპიკურად მუშათა პროფკავშირების ლიდერი.

კავებას ერთ-ერთი ყველაზე „მეორფასი“ აგენტი იყო ცნობილი პროფკავშირული მოღვაწე და შემდეგი ინგლისის პარლამენტის წევრი ბობ დელორსი, რომელიც 1977-1979 წლებში ევროპარლამენტის(!) წარმადევი აირჩიეს. მისი აგენტურული წარმადეობა სათანადოდ დაგეგმვის მოსკოვში და „ხალხთა მეგობრობის“ ორგანიზაციის დაგვილიდეს.

ფრედ პოლიდისი, მსოფლიო ღონის

მეცნიერ-არაბისტისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ექსპერტის გადმოხარება მრავალი მცდელობის შემდეგ მხოლოდ ერთი კობლაძე, ყურნალისტის საფარქვეშ მოქმედა ქართველმა საბჭოთა მწვერავმა შეძლო. ამის შემდეგ პოლიდისი სტატეგია აშკარად პროსაბჭოთა და ანტი-ამერიკული გახდა.

კავებას აგენტები, სანდო პირები და ინფორმაციები იყვნენ: სოციალისტების ლიდერი მაიკლ ფუტი; ლიბერალისტების ლიდერი ფენერ ბროუკი. პარლამენტის წევრები ლიბერალისტული პარტიდან: ფრენკ ლუკი, ჯეიმს ლიმიონი და რონ ბრაუნი (იშვია), საქართველოს ლიბერალისტული პარტიის ლიდერი ამ ისტორიულ ფაქტს მინიმუმად არ ჩათვლიან – ბა); გახუი „გარდაღანი“ ყურნალისტ რიჩარდ გოტი და მრავალი სხვა.

რუსეთის სპეცსამსახურებს საბჭოთა საგარეო დაზვერვის აგენტურა მეტყველებით მიიღეს, შემდეგ წლებში თავადც ბერეი დაამატეს და დღისთვის, შეიძლება ითქვას, ევროკავშირის ქვეყნების ბერეი პოლიტიკურ პარტიას, მასმედიის საშუალებასა და ყურნალისტს აკონტროლებენ.

ეს ჭკუისსასწავლო ისტორია ჩვენთვისაც გასათვალისწინებელია. საზოგადოებრივი დაპირისპირების „კოცონი“ ყოველთვის პოლიტიკური დაპირისპირების „ნაპერქლიდან“ იწებება და შემდეგ უმართავ ბობიბორ „ხანძრად“ იქცევა.

3. შეკევა NATO-დან

საქართველოს წინააღმდეგ დაგეგმილი სპეცოპერაციებიდან ერთ-ერთი უცოლოზად იქნება ჩრდილოატლანტიკური გაერთიანების წევრ ქვეყნებს შორის განსიკელების შტანა საქართველოს NATO-ში გაწევრიანების

დაკავშირებით. ჯერ კიდევ ბუქარესტის სამიტზე გამოჩნდა, რომ საქართველოსა და უკრაინის მღებს ამ ორგანიზაციაში, ამგვარად თუ ფარულად, მრავალი წინააღმდეგება.

გვეყრა, რომ ზოგიერთი ქვეყნის ლიდერი მაშინ მართლაც ობიექტური კრიტერიუმით ხელმძღვანელობდა და გულწრფელი იყო. თუცა უფრო საშინო იმ ქვეყნების პოლიტიკოსები არიან, რომლებიც ფარული ძაგებით რუსეთის სპეცსამსახურებიდან იმართებიან. სამწუხაროდ, ეს ისტორიული რეალობაა.

NATO-ს სამხედრო და სამოქალაქო სტრუქტურების ყველა დონეზე საბჭოთა სპეცსამსახურების ყოველთვის ჰყვდათ აგენტები, რომელთა მუშეობითაც მოსკოვი მისთვის სასურველ პოლიტიკას ატარებდა.

„ცივი ომის“ პერიოდში NATO წარმოადგენდა საბჭოთა კავშირის სპეცსამსახურების მოგარე სამხრეს. ამვე დროს აღმოსავლეთ ევროპის, პოლონეთისა და ჩეხოსლოვაკიის სატელიტი სპეცსამსახურები, რომლებიც კავებასა და გვერდის „გამოზრდელი“ იყვნენ, ატყუარად მონაწილეობდნენ NATO-ს დანაყოფებში აგენტურული და ფიზიკური (ანუ ფარულად, ტექნიკური საშუალებების გამოყენებით) შეღწევის მოსკოვის მიერ დაგეგმილ ოპერატიულ ღონისძიებებში და მოპოვებულ მონაცემებს „უფროს კოლეგებს“ გადასცემდნენ.

ამვე დროს კავება NATO-ს ჩინოვნიკებს გადაცემებზე მუშაობდა. NATO-ში ყველაზე მნიშვნელოვანი საბჭოთა აგენტების მოქლე ხაა ასეთია:

ჯონ კერნოკოლი (1913-1995) – შოტლანდიელი, დაიბადა 1913 წელს. კავებას აგენტი 1937 წლიდან, ე. წ. „გებრ-ოჯის ზოთოელი“ წვერი, ოპერატიული ფუნქციონირი „კარელი“. NATO-ს დარჩენილის დიდან რამდენიმე წლის განმავლობაში საბჭოთა კავშირის აწვდიდა ალიანსის საიდუმლო სამხედრო დოკუმენტებს. გარდაიცვალა 1995 წელს;

ჟორჟ პაკი, ფრანგი, დაიბადა 1914 წელს. 1943-1963 წლებში იყო კავებას პირველი სამმართველოს (საგარეო დაზვერვა) აგენტი. 1958 წელს დაინიშნა საერთაშორისო თავდაცვის სამინისტროს სასახლისმგებლო პოსტზე, მაგრამ საბჭოთა დაზვერვის ხელშეწყობით 1962 წელს გადაიყვანეს NATO-ს პრესსამსახურის უფროსად, რაც აძლევდა საშუალებას მოსკოვისთვის გადაცემა ალიანსის სრულიად საიდუმლო სამხედრო და პოლიტიკური ინფორმაცია. პაკი იყო საფრანგეთში მოქმედი საბჭოთა აგენტურული ქსელის (კოდური სახელწოდება „საფირი“) ერთ-ერთი წევრი. დაპატიმრეს და გაასამართლეს 1963 წელს.

მოსაჯეს შვიდი წელი. გარდაიცვალა 1993 წელს.

მოუკრეპი პეზენტონი, დაიბადა 1922 წელს კანადაში. გადიანია კაგუბეს პარიზის რეზიდენტურამ 50-იანი წლების დასაწყისში. საბჭოთა დაზვერვის დახმარებით სირიონში მიიღო უმაღლესი განათლება და დაცვა სადოქტორო დისერტაცია გეოგრაფიის განხილში. NATO-ს შტაბინაში მუშაობდა სპეციალიზით. ხუთი წლის განმავლობაში საბჭოთა დაზვერვის გადასცა რამდენიმე ათასი საიდუმლო დოკუმენტი გერმანიაში „კოსმიკი“, რაც NATO-ს სტანდარტებით საიდუმლოების ერთ-ერთ უმაღლეს კატეგორიას მიეკუთვნება. მის მიერ გამოგზავნილი დოკუმენტაციის სწრაფი დამუშავების მიზნით პარიზის რეზიდენტურამ ერთი მეტად ემპაგური ხერხი მიიჭირა.

პეზენტონის სამსახურთან ახლოს, პარიზის ერთ-ერთ ქუჩაში მდებარე უბანში მათი მტკიცებულებები გრადულებს არ იქცევა, შეიძლება კი, ტექნიკის უმაღლეს დონეზე აღჭურვილი ფოტოლაბორატორიაში, NATO-ს საიდუმლო დოკუმენტების კოპირება ხდებოდა. ამისთვის დროც არ იყო, რადგან საბჭოთა ავანტის შესვენების დამთავრებამდე სივრცე უნდა დატოვებოდა NATO-ს საიდუმლო სამხედრო გეგმები და გეოგრაფიული პროგნოზები. ამ ოპერაციას პირადი ხელმძღვანელობდა საბჭოთა დაზვერვის რეზიდენტი, გერმანელი მხალე ციმბალი. საინტერესოა, რომ მისი ვაჟი, ასევე რუსი დიპლომატის სპონსორი გამოიყვანილი ფეხს-ბეს გერმანელი სულ რამდენიმე წლის წინ საქართველოს უშიშროების სამინისტროს მაღალჩინოსნებში „აგერბოვებდა“ რუსეთის ავანტურას. ჩვენი ინფორმაციით, მან ეს მისა წარმატებით შეასრულა.

პეზენტონის, როგორც საბჭოთა ავანტის, დიდ მნიშვნელობაზე მეტყველებს ის უნიკალური ფაქტიც, რომ 70-იანი წლების პირველი ნახევარი ავანტი სპეციალურად ჩამოყვანეს მოსკოვში კაგუბეს თავმჯდომარე ორი ანდროპოვთან შესახვედრად. პეზენტონი 1982 წელს დაბრუნდა რუსეთს.

გაასამართლეს – NATO-დან წამოსვლიდან 21 წლის შემდეგ, მისედა ათი წელი;

რანერ რუბი, გერმანელი. ოპერატიული ფსევდონიმი „ტოპაზი“. გადაიდირეს დიუსელდორფის უნივერსიტეტში სპეციალისტად. მუდღეულობით (ოპერატიული ფსევდონიმი „კორუკისი“) ერთად 1970-1989წწ. მუშაობდა ადმინისტრაციული განხილვის დაზვერვაზე (შტაბი). წლების განმავლობაში NATO-ს შტაბინიდან გამოიტანეს დაახლოებით 10000 საიდუმლო დოკუმენტის ასლი (მათ შორის MC-161 – სპეციალური გამოკვლევა, სადაც განაღობებული იყო საბჭოთა ბლოკის სამხედრო პოტენციალი, ნახევრები იყო მისი ძლიერი და სუსტი მხარეები). ამ დოკუმენტების მნიშვნელობაზე მეტყველებს ის ფაქტი, რომ NATO-ს ექსპერტთა განცხადებით, იმ პერიოდში სახელმწიფო დაირიხარება რომ მომხდარიყო, აღიანი დამარცხებისათვის წინასწარ იყო გაწეული. რუბი 1994 წელს გაასამართლეს და თორმეტწლიანი პატიმრობა მოუსაჯეს.

NATO-ს სამხედრო და პოლიტიკური საიდუმლოებათა მოპოვება ამავედღე რუსეთის სპეცსამსახურების საწუკარი ოცნებაა. რუსეთის სპეცსამსახურების კი NATO-ს ცენტრალური დანაყოფების თუ მისი წევრი ქვეყნების მაღალჩინოსნებზე ნადირობის (ხშირად ძალზე წარმატებული) უშუალო მრავალწლიანი გამოცდილება აქვს.

ესტონეთის სპეცსამსახურების ერთ-ერთი ყოფილი ხელმძღვანელი და ამჟამინდელი გენერალ-ლეიტენანტი ორი პატიმარი რამდენიმე წლის წინ აცხადებდა, რომ ესტონეთის NATO-ში შესვლის შემდეგ ქვეყანაში რუსეთის დაზვერვა ძალზე გააქტიურდა და ტალღით რუსეთის საფრთხეში რუსი შიშვერავების რაოდენობა სამჯერ გაიზარდა.

ამან ნაყოფი ნამდვილად გამოიღო. 2008 წლის 21 სექტემბრის ესტონეთის კონტრდაზვერვის (KAPO – უსაფრთხოების პოლიცია) თანამშრომლებმა რუსეთის სასარგებლოდ შიშონაგის ბრალდებით დააკავეს ამ ქვეყნის თავდაცვის სამინისტროს მაღალჩინოსანი ჰერმან სიმა და მისი მეუღლე, ესტონეთის პოლიციის დეპარტამენტის თანამშრომელი ჰეტე სიმა.

არსებობს სარწმუნო ინფორმაცია, რომ ამ პირის გამოვლენაში აქტიურად მონაწილეობდნენ NATO-სა და ევროკავშირის უშიშროების სტრუქტურები. მაინც ვინ იყო ჰერმან სიმა, რომ ასეთი ყურადღება დაიმსახურა?

ჯერ კიდევ კომუნისტურ პერიოდში ის ესტონეთის

სსრ მინაგან საქმეთა სამინისტროში მუშაობდა, და 1978 წელს დაამთავრა სსრკ-ის შსს აკადემია, მიღებული ჰქონდა მილიციის პოლიტიკის ჩინი. წლების განმავლობაში იყო ესტონეთის პოლიციის დეპარტამენტის გენერალური დირექტორი. თავდაცვის სამინისტროში მუშაობდა 1995 წლიდან. 2000 წელს დაინიშნა ამ სამინისტროს სახელმწიფო საიდუმლოების დაცვის განყოფილების უფროსად. საინტერესოა, რომ ჰერმან სიმა ცვალებდა ქვეყნის მასშტაბით სამხედრო საიდუმლოების დაცვის კოორდინაცია, მათ შორის სპეცსამსახურებშიც. ის ხელმძღვანელობდა ესტონეთის დღევანდელი სხვადასხვა კონფერენციებზე, რომლებიც NATO-სა და ევროკავშირის წევრ ქვეყნებში საიდუმლოების დაცვის საკითხებს ეხებოდა. თუმცა 3-4 წელიწადი მასსახურებში მუშაობის მიუხედავად საზღვარგარეთ, სადაც, ესტონეთის კონტრდაზვერვის ვარაუდით, რუსეთის დაზვერვის წარმომადგენლებს ხდებოდა.

2006 წლიდან იყო ზემოაღნიშნული განყოფილების მრჩეველი (ამ დროს მისი ყოველთვიური ხელფასი 18 ათას კრონს, დაახლოებით 2 ათას ლარსთან შედარება), მდგარ ამ საერთაშორისო დროის საიდუმლო დოკუმენტებთან ხელი მაინც მოუწევია. ვარაუდობენ, რომ რუსეთის დაზვერვაზე 10 წელზე მეტსადა მუშაობდა. ესტონეთის კონტრდაზვერვაში ოპერატიული დამუშავებაში 2008 წლის გაზაფხულზე აიყვანა.

ესტონეთის მასშტაბის მტკიცებით, ქვეყნის პრეზიდენტის, პრემიერ-მინისტრის, თავდაცვისა და საგარეო საქმეთა მინისტრების შემდეგ ჰერმან სიმა ხელი მოუწევია ცვლაზე საიდუმლო (Top Priority) დოკუმენტებზე. ის ხელმძღვანელობდა „საიდუმლო ინფორმაციის დაცვისა და გაცვლის“ ორბინი ხელშეკრულებების გაფორმებას აშშ-სა და ევროპის ზღვრულ ქვეყნებსა.

ჩვენი ინფორმაციით, სპეცსახურებში მივლინებით რამდენჯერმე იმყოფებოდა საქართველოშიც – საიდუმლო ინფორმაციის „დაცვის“ NATO-ს სტანდარტებს „გვასწავლიდა“. აი ეს კაცი იყო რუსეთის ავანტი!

ავილი წარმოსადგენია, რა მოცულობის საიდუმლო ინფორმაცია აღმოჩნდა რუსეთის სპეცსამსახურების ხელში, მათ შორის საქართველოს შესახებაც. ესტონეთის ხელისუფლების პრესტიჟისთვის რუსეთის ავანტის გამოვლენა ძალზე მძიმე, მაგრამ გააკეთა რუსეთის იყო. მათ ეს არცავენი ვარაუდებს. ჩვენთვის კი ის უფრო საინტერესოა, როდის გამოაფინეს საქართველოს სპეცსამსახურები ჩვენს ქვეყანაში აქტიურად მოქმედ რუსეთის ავანტურას.

გვინსი ალადაშვილი

ჰერმან სიმა

შავი ზღვის ქვეყნების უმჯობესი საზღვაო უზიარალოების თანაფარდობა

აგვისტოს მოვლენებმა შავი ზღვის რეგიონში ვითარება შეცვალა – რუსეთის სახით გამოჩნდა ქვეყანა, რომელიც თავის პოლიტიკური მიზნებისათვის სამხედრო აგრესიასაც არ ერიდება.

საქართველო საფრთხისაგან დაცვის ერთადერთ საიმედო საშუალებად, მეგობარ უკრაინასთან ერთად, NATO-ს მიმჩნევს, რომელსაც სრულყოფილებიანი წევრების სახით რამდენიმე წლის წინ შავიზღვისპირა კიდეც ორი სახელმწიფო – ბულგარეთი და რუმინეთი შეუერთდა. ძველ ძლიერებასთან შეფუძელ რუსეთს ახალ რეალობასთან შეგუება არ სურს და შერყეული პოზიციის შესანარჩუნებლად ძალის დემონსტრირებას მიმართავს. ციხვალის რეგიონში ბრძოლებს დროს კონფლიქტის ზონიდან 200 კილომეტრზე მეტი მანძილით დაშორებულ საქართველოს სანაპიროსთან რუსეთის შავი ზღვის ფლოტის ზომადლები გამოჩნდნენ და კრეისერებით ფოთის პორტს პრობლემები შეუქმნეს. საფრთხე შეექმნა შვედილიან ნაოსნობასა და კავკასიის ქვეყნების ეკონომიკას. ძალა, რომელიც მეზობელი სახელმწიფოს აგრესიულ ქმედებებს შეაჩერებდა, საქართველოს არ გააჩნდა. რუსი ადმირალების სიმშვიდე შავ ზღვაში NATO-სა და ამერიკის ფლოტის ზომადლების შემოსვლამ დაარღვია, რითაც რეგიონის ქვეყნების სამხედრო-საზღვაო ძალთა თანაფარდობა, რა თქმა უნდა, რუსეთის სასარგებლოდ არ შეცვლილა. თანამედროვე სამხედრო-საზღვაო ძალების სიძლიერეს წყალზედა-წყალქვეშა ზომადლებისა და თვითმფრინავების შემტევი საშუალებები განსაზღვრავს.

უპირველესად ეს ზომადლსაწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტების რაოდენობასა და ფრენის სიშორეზე ითქმის. საზომადლო არტილერიის მნიშვნელობა ბევრად შემცირებულია, რადგან მისი სროლის სიშორე რაკეტების სამოქმედო რადიუსს მნიშვნელოვნად ჩამოუვარდება. ამ მანქანებლებით რუსეთის შავი ზღვის ფლოტი უპირატესობას ისევ ინარჩუნებს. რეგიონის ქვეყნების ფლოტებს შორის სარაკეტო კრეისერი „მოსკვა“ (მწყობრში შევიდა 1976 წელს) ერთადერთია,

რომელიც „აზალტის“ ტიპის 16 ზომადლსაწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტა ცველაზე შორს, 550 კმ-ზე დაფრინავს და ზოგიერთზე ბირთვული მუხტიცაა დაყენებული. სარაკეტო ფრეგატების კლასიდან ჯერ კიდევ დარჩენილ „სმეტლივს“ (მწყობრში ჩადა 1969 წელს) „ურანის“ ტიპის 8 ზომადლსაწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტა, ხოლო „პიტლივსა“ (მწყობრში ჩადა 1981 წელს) და „ლადინს“ (მწყობრში ჩადა 1980 წელს) ოთხ-ოთხი

რუმინული საესკადრო ნაღმოსანი „მარაშეშტის“ „ტერმიტის“ კონტინერები კარგად ჩანს სურათზე

უნივერსალური „რასტრუბის“ ტიპის რაკეტა აქვთ.

პატარა სარაკეტო ზომადლებიდან „ბორა“ (მწყობრში ჩაღვა 1989 წელს) და „სამუმი“ (მწყობრში ჩაღვა 1992 წელს) რვა-რვა „მოსკიტის“ ტიპის ზომადლსაწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტით, ხოლო „მტილი“ (მწყობრში ჩაღვა 1978 წელს) და „მირაჟი“ (მწყობრში ჩაღვა 1986 წელს) კი ექვს-ექვს „მაღა-ჩტის“ ტიპის ზომადლსაწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტით არის აღჭურვილი.

სარაკეტო კატარღების კლასიდან – P-44 (მწყობრში ჩაღვა 1978 წელს) რვა „ურანის“ ტიპის ზომადლსაწინააღმდეგო ფრთოსან რაკეტას, ხოლო P-60, P-71, P-109, P-239 და P-334 „იგნავეცი“ (მწყობრში ჩაღვენ 1985-92 წლებში) ოთხ-ოთხ „მოსკიტის“ ტიპის ზომადლსაწინააღმდეგო ფრთოსან რაკეტას ატარებენ.

რუსეთის შავი ზღვის ფლოტის სამხედრო პოტენციალს უმნიშვნელოდ შეუღის ერთადერთი მიკრორეკე წყალქვეშა ნავი B-871 „აღროსა“, რომელიც მწყობრში 1990 წელს ჩაღვა.

რუსებს უპირატესობა საზღვაო ავიაციამაც აქვთ. ყირიმში, გვარდისკოვს აეროდრომზე განთავსებული ფლოტის საზღვაო მოიერშიეთა საავიაციო პოლკის 20 მოიერშიე Cy-24M და 4 მზერავი Cy-24MP ტიპის თვითმფრინავი.

სულ რუსეთის შავი ზღვის წყალზე და ზომადლებს ერთდროულად შეუღილი ათ გაცილოლი 16 „პაზალტი“ (ფრენის სიშორე 550 კილომეტრი), 16 „ურანი“ (ფრენის სიშორე 130 კილომეტრი), 16 „მოსკიტი“ (ფრენის სიშორე 120 კილომეტრი), 32 „მაღაჩტი“ (ფრენის სიშორე 120 კილომეტრი) და 8 „რასტრუბი“ (ფრენის სიშორე 50 კილომეტრი), ანუ ზომადლსაწინააღმდეგო რაკეტებით სკამიოდ ფართო დიაპაზონი 50-დან 550 კილომეტრამდე იფარება.

ფლოტისათვის მთავარ პრობლემად ძირითადი კლასების ზომადლებს დაძლეუბა რჩება. ცოტა ხნის წინ ხანგრძლივი და უნაყოფო რემონტის შემდეგ სარაკეტო საესკადრო ნაღოსიანი „ოჩაიო“ ჩამოიწერა. კიდევ რამდენიმე წელი დასჭირდება სანაპირო ზოლისათვის განკუთვნილ „სტერეგუშის“ სერიის კორეეტის მშენებლობის დასრულებას. ფლოტი კი მტრალავი „ვიკრ-აღმირალი ზაპარინიოა“ და საღესნატო კატარღა ДКА-144-ით შეივსო.

რეგიონის ქვეყნებს შორის მნიშვნელოვანი სამხედრო-საზღვაო პოტენციალი ოურქოს აქვს. ფლოტის შეტევითი პო-

უკრაინელია ვიეტნამი „პრილუკი“ ცურვას ჯერ კიდევ ახერხებს

ტენციალის მთავარ ძალას სარაკეტო ფრეგატები ქმნიან. ოთხ-ოთხ „აიგუზისა“ (მწყობრში ჩაღვა 1987-89 წლებში) და „პარბაროსას“ სერიის (მწყობრში ჩაღვა 1995-2000 წლებში) თითოეული ზომადლი რვა-რვა „პარპუნის“ ტიპის ზომადლსაწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტით არის აღჭურვილი. რვა „ოლ-ივერ 3. პერის“ სერიის (მწყობრში ჩაღვა 1980-83 წლებში) და სამ „ნოქსის“ სერიის (მწყობრში ჩაღვა 1971-73 წლებში) ფრეგატს ოთხ-ოთხ „პარპუნის“ ტიპის ზომადლსაწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტა აქვთ.

სარაკეტო კორეეტების კლასი ექვს „დესტენ ღირვის“ სერიის (მწყობრში ჩაღვა 1976-79 წლებში) ზომადლს აერთიანებს და თითოეულ მათგანს ორ-ორი

„ეკზოსეტის“ MM-38 ტიპის ტიპის ზომადლსაწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტა აქვს.

მრავალრიცხოვანია სარაკეტო კატარღების კლასი: „აღლანის“ სერიის 4 (მწყობრში ჩაღვა 1977-81 წლებში), „კილინის“ სერიის 8 (მწყობრში ჩაღვა 1998-08 წლებში), „არუზანის“ სერიის 4 (მწყობრში ჩაღვა 1986-88 წლებში) და „უილიზის“ სერიის 2 (მწყობრში ჩაღვა 1997 წელს) თითოეულ კატარღაზე რვა „პარპუნის“ ტიპის ზომადლსაწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტაა დაყენებული. „კართალის“ სერიის 8 (მწყობრში ჩაღვა 1977-88 წლებში) კატარღა ნორვეგიული წარმოების ორი-ოთხ „პინგვინის“ ტიპის ზომადლსაწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტით არის აღჭურვილი.

რუსეთის იმედი, პატარა სარაკეტო ზომადლი „ბორა“

თურქებს დიდი უპირატესობა აქვთ წყალქვეშა ძალებში, რომელიც რუსეთის შავი ზღვის ფლოტთან შედარებით ბევრად მრავალრიცხოვანი და უფრო თანამედროვეა.

„ატლანტიკის“ სერიის ექვსი (მწყობრში ჩაღმა 1976-89 წლებში), „პრეცეს“ სერიის ოთხი (მწყობრში ჩაღმა 1994-99 წლებში) და „კიურის“ სერიის ოთხი (მწყობრში ჩაღმა 2003-07 წლებში) წყალქვეშა ნავის შეიარაღებაში „პარპუნი“ UGM-84-ის ტიპის ხომალდსაწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტებიც შედის.

თურქეთის წყალზედა ფლოტის განკარგულებაშია 252 „პარპუნი“ RGM-84 (ფრენის სიშორე 130 კილომეტრი), 12 „ექზოსეტ“ MM-38 (ფრენის სიშორე 45 კილომეტრი) და 24 „პინგვინი“ Mk-2 (ფრენის სიშორე 30 კილომეტრი). სარაკეტო შეტევის შემთხვევაში 130 კილომეტრის დაიპაზრში თურქების უპირატესობა რუსეთის შავი ზღვის ფლოტის შესაძლებლობას 4-ჯერ აღემატება, ხოლო წყალქვეშა ნავების პოტენციალის გათვალისწინებით ეს თანაფარდობა კიდევ უფრო მაღალსაა.

თურქეთის საზღვაო ავიაცია მხოლოდ საპატრულო, მზვერავ და წყალქვეშა ნავებთან საბრძოლველ თვითმფრინავებსა და შევლდმფრენებს აერთიანებს, ამიტომ ამ კომპონენტში უპირატესობას რუსეთის შავი ზღვის ფლოტი ინარჩუნებს.

შავ ზღვაში რუსეთის ტრადიციული მეტოქე თურქეთის ფლოტის წლიდან წლამდე რაოდენობივ თუ ხარისხობრივ ზრდის ფონზე შავი ზღვის ფლოტში საწინააღმდეგო პროცესი მიმდინარეობს, რაც რუს პოლიტიკოსებსა და სამხედროებს მოსვენებას არ აძლევს.

ბევრად მოკმადლეულად გამოიყურება NATO-ს ახალი წევრი ქვეყნის რუმინეთის სამხედრო-საზღვაო ძალები.

რუმინელთა სარაკეტო-სავსკადრო ნაღძოსანი „პარაშეტი“ (მწყობრში შევიდა 1985 წელს) „ტერმიტის“ ტიპის 8 ხომალდსაწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტით არის აღჭურვილი, ხოლო „ზბორულის“ სერიის სამ სარაკეტო კატარდას (მწყობრში შევიდა 1985-88 წლებში) ოთხ-ოთხი „ტერმიტის“ ტიპის ხომალდსაწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტა აქვს. რუმინელთა 20 „ტერმიტი“ 80 კილომეტრამდე მანძილზე იფრებენ.

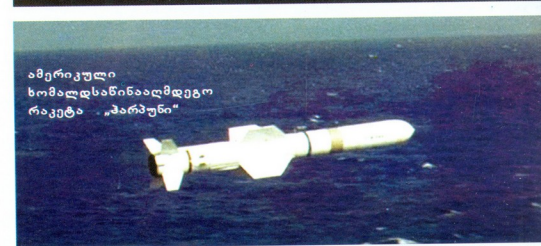
მოსალოდნელია რუმინელების მიერ ბრიტანეთში ნაყიდი „პროდუსორდის“ სერიის ფრეგატების – „არფილე ფერდინანდისა“ და „რეკინა მარიას“ შტატით გათვალისწინებული „პარპუნის“ ტიპის ხომალდსაწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტებით აღჭურვა.

ნორვეგიული ხომალდსაწინააღმდეგო რაკეტა „პინგვინი“

ამერიკული ხომალდსაწინააღმდეგო რაკეტა „პარპუნი“

კეტებით აღჭურვა.

გარდა ამისა, რუმინეთის ფლოტის განკარგულებაშია საბჭოთა 877-ე პროექტის ერთი წყალქვეშა ნავი „დედფინული“, თუმცა მისი ტექნიკური მდგომარეობა უცნობია.

NATO-ს კიდევ ერთი ახალი წევრის – ბულგარეთის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის შემადგენლობაში ბულგარიაში ნაყიდი ორი სარაკეტო ფრეგატა „დერუკი“ და „გორდი“ (ორივე მწყობრში ჩაღმა 1978 წელს) შედის. ხომალდები ხუთ-ხუთი „ექზოსეტ“ MM-38 ტიპის ხომალდსაწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტით არის აღჭურვილი.

ბულგარეთის ფლოტში ირიცხება ერთი სარაკეტო კატარდა „მოლინა“ (მწყობრში ჩაღმა 1988 წელს), რომელიც 4 „ტერმიტის“ ტიპის ხომალდსაწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტით არის შეიარაღებული.

რუმინეთისა და ბულგარეთის საზღვაო ავიაციის შემადგენლობაში საპატრულო

საბჭოთა წარმოების ტაქტიკური
დანიშნულების რაკეტა „ტირმიტი“

საბჭოთა წარმოების ტაქტიკური
დანიშნულების რაკეტა „მოსკიტი“

საბჭოთა წარმოების ოპერატიულ-ტაქტიკური
დანიშნულების რაკეტა „ბაზალტი“

ლო, მშვერვად და წყალქვეშა ნავებით
საბრძოლველი შეუღოფრენები შეის.
უკრაინის სამხედრო-საზღვაო ძალებ-
ის განკარგულებაში დარჩნოლ სარაკეტო
კატარღების კლასის 206MP პროექტის
„პრილუკს“ (მწყობრში ჩადგა 1980
წელს) და „კახოვკას“ (მწყობრში ჩადგა
1981 წელს) ორ-ორი „ტერმიტის“, ხოლო
1241-ე პროექტის „პრიდნეპროვს“ (მწყობრში
ჩადგა 1983 წელს) და „კრემენ-
ჩუკს“ (მწყობრში ჩადგა 1985 წელს)
ოთხ-ოთხი „ტერმიტის“ ტიპის ზომად-
საწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტა აქვთ.
დღემდე საქართველოს საზღვრო-
საზღვაო ძალების შემადგენლობაში სარ-

აკეტო კატარღების კლასის „თბილისი“
და „დოილკურია“ ირიცხება. ორივე ზომ-
აღლსაწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტებ-
ის გარეშე იქნა მიღებული და სინამდ-
ვილუმში სუსტ საარტილერიო მცურავ
საშუალებას წარმოადგენდა. მოუხდავად
ამისა, რუსმა დივერსანტებმა ფოთის
სამხედრო პორტში აფეთქეს და ნახ-
ევრად ჩაძირული დაგვიტოვეს.
ქართული ფლოტის სარაკეტო პრობ-
ლემა ზომადსაწინააღმდეგო ფრთოსანი
რაკეტების შენახვის, მომსახურებისა თუ
მომზადებისათვის საჭირო პირობებისა და
ეკოპატივისათვის პრაქტიკული სროლბ-
ის შესასრულებელი პოლიგონის უქონ-

ლობას უკავშირდება.
შავიზღვისპირა ქვეყნებს შორის შემტვე
საზღვაო შეიარაღებაში არსებული თანა-
ფარღობა უახლეს ორ-სამ წელიწადს
კიდევ შენარჩუნდება და თუ შეიცვლება,
ისიც არა რუსეთის სასარგებლოდ. ამი-
ტომ შავ ზღვაში NATO-ს წევრი ნების-
მიერი ქვეყნის ზომადლის შეღოსვლა
თანაფარღობას კიდევ უფრო ცვლის და
აქედან გამომდინარე, რუსეთისათვის არახ-
ელსაყრელი გარემო იქმნება.

NATO-ს ზომადლებისადმი უარყოფი-
თი დამოკიდებულების ფორმირებაში
ძალიან დიდ როლს თამაშობს რუსული
მედია, რომელიც ცრუპატრიოტიზმით
შენიღბულ არაობიექტურობასთან ერთად
ხალხის მოსაწყვეტელ ბევრ სისულე-
ლეს ავრცელებს.

ციტა ხნის წინ შავ ზღვაში შემოსუ-
ლი ამერიკული ოკეანოგრაფიული გე-
მის „პატფაინდერის“ მისია ჯერ ყირი-
მის საზღვრებზე საზღვაო დესანტის გად-
მოსხმისათვის ხელსაყრელი ადგილების
ძებნას დაუკავშირეს. შემდეგ ამერიკელ
მეზღვაურებს სევასტოპოლში რუსეთის
ფლოტის დისლოკაციის ადგილების მახ-
ლობად დანადგებისათვის ხელსაყრელი
რაიონების მოძიება დაბარალეს.

ბოლოს სევასტოპოლში ჭირი გავრ-
ცელდა, რომ „პატფაინდერმა“ ყირიმში
ციხეხალის ბრძოლებში დაღუპულ
უკრაინელ მოხალისეთა გვამები ჩაიტანა.
გამოჩნდნენ „თვითმხილველები“, რომ-
ლებმაც ღამით დაინახეს, ამერიკული
გემიდან სატვირთო ავტომობილებზე
როგორ იტვირთებოდა გვამები.

ბოლოდროინდელი მოვლენების შემ-
დეგ შავ ზღვაში NATO-ს წევრი ქვეყნის
ზომადლების ვიზიტები და ერთობლივი
სწავლებლები უფრო მეტ მნიშვნელობას
შეიძენს, თუმცე განსაზღვრული შეზღუდ-
ვაც მოქმედებს.

მონტრეს 1936 წლის კონვენცია შავ
ზღვაში შესვლას არაშავიზღვისპირა ქვე-
ყნების ზომადლების წყალწვევას 30 ათას
ტონამდე და ზღვაში ყოფნის ვადებს 21
დღით განსაზღვრავს. შავიზღვისპირა ქვე-
ყნების სამხედრო-საზღვაო ძალების გაზრ-
ნის შემთხვევაში სრუტეების გავლის
ნებაართვა არაშავიზღვისპირა ქვეყნების 45
ათას ტონამდე წყალწვევის ზომადლებზე
გაიცემა.

ასეთი შეზღუდვების პირობებში კონ-
ვენციის მოთხოვნათა დაცვისათვის NATO-
ს წევრ ქვეყნებს ზომადლების მონაცვლე-
ობით გამოეზავნა შეუძლიათ. შესაბამისად,
ძალის დემონსტრირება და წრეებზე თამაშ
კლავინდებურად გაგრძელდება.

თამაშ რჩანინიძე

„არსენალი“ ცდილობს სულ უფრო და უფრო საინტერესო იყოს გველისათვის, ამიტომ გთავაზობთ ახალ რუბრიკას, რომელშიც განვიხილავთ ზოგადად ომების ისტორიას კონკრეტული ბრძოლების მაგალითზე, რომლებიც VI-XV სს-ებში გაიმართა. ვინაიდან თემა ძალიან ტევადია, რუბრიკა გაგრძელებით იბეჭდება.

კავადარიის როლი შუა საუკუნეებში

გაგრძელება

ომი არის ფიზიკური, ინტელექტუალური და მორალური ძალების დაპირისპირება, რომლის დროსაც დიდი მნიშვნელობა ენიჭება შეიარაღებასა და ბრძოლის ტაქტიკას. თანამედროვე სამხედრო ხელოვნება, რომელიც საკმაოდ განვითარებულია ტექნიკური მიღწევების გამოყენებით, დიდად განსაზღვრავს მისი განვითარების პირველი საფეხურებისაგან. საბრძოლო ხელოვნების განვითარების სანყის ეტაპზე მთავარი და უმნიშვნელოვანესი როლი ადამიანის ფიზიკურ შესაძლებლობებს ენიჭებოდა. სამხედრო ტაქტიკა სამხედრო ხელოვნების შემადგენელი ნაწილია, რომელიც არმიის თეორიულ და პრაქტიკულ მომზადებას გულისხმობს. საბრძოლო ხელოვნების ისტორიის მანძილზე ის გამუდმებით იცვლებოდა, რასაც ადამიანთა კულტურული თუ ტექნიკური ევოლუცია განაპირობებდა...

ლხენისას ბრძოლა 1241 წელი

მონღოლთა იმპერიამ მალე დასავლეთის მთავარი ყრავილება. მიწები, რომლებიც მათ უნდა დაეპყროთ, ჯუშის ულუსში უნდა შესულიყო. ამიტომაც ლაშქრობას სათავეში სწორედ ჯუშის ვაჟი, ბათი ჩაუყენეს. დახმარებისათვის მას გამოცდილი სუბუღი გააყოლეს. ბათის მთავარსარდლობით ლაშქრობას რამდენიმე მეთაური ჰყავდა, რომლებიც თავთავიანთ კონტინგენტს სარდლობდნენ. ისინი იყვნენ: ბაიდარი, ბური, ჰუიკი, კადანი და მუკე. 1236 წლიდან დასავლეთისაკენ მიმავალი მონღოლები აოხრებდნენ ყველაფერს, რაც კი გზად ხვდებოდათ. დაიპყრეს რიახანის სამთავრო, მოსკოვი, ვლადიმერი, ტორეკა, ტვერი, კოხელკა და სხვ. თავს დაესხნენ ალანებს, კუმანებსა და ჩერქეზებს. აიღეს კიევი, აქვე გაჩერდნენ და მომავალი ლაშქრობის გეგმის შემუშავება დაიწყეს. მართალია, ბათი ჰუიკმა და ბურემ ყველაზე მნიშვნელოვან მომენტში მიატოვეს, მაგრამ ამას მაინც არ შეუხუსტებია მონღოლთა ძალები.

სანამ მონღოლები გზის გაგრძელებას გადაწყვეტდნენ, კიევიდან რამდენიმე რაზმი დასაზვერად გაუზავნეს. ერთ ლუბლინამდე მივიდა და დიდძალი ნადავლით დაბრუნდა უკან, მეორემ კი სანდომირი დაიკავა, კრაიკოს მიუახლოვდა, მაგრამ დამარცხდა და უკან დაბრუნდა. მარჯვენა ფლანგი აშკარა მხარდაჭერას საჭიროებდა. ამიტომაც მონღოლებმა გამოყვეს ორი ძლიერი დანაკვიფი. ერთი პოლონეთისაკენ დაიძრა, მეორე კი სილეზიისაკენ და მორავიისაკენ გაემართა. მარცხენა ფლანგის გასამაგრებლად ასეთვე ფორმირება გაიგზავნა ტრანსილვანიის გავლით. ძირითადი ძალა კი ბათოს მეთაურობით მალე ქალაქ ბუდას მიუახლოვდა. გვერდით ფორმირებებს უნდა მოეზადებინათ ნიადაგი ძირითადი ძალების შემოსვლისათვის, ხოლო შემდეგ უნდა შეერთებოდნენ მას.

პოლონეთისაკენ მიმავალი კოლონა, რომელსაც ბაიდარი მეთაურობდა (როცა უკან ჩანს, მას ეძირინებოდა სილეზია-მორავიისაკენ მიმავალი ფორმირება), უკან მიბრუნებულ მზვრავთა რაზმს შეუერთდა. ამასობაში პოლონელები ლტოლვილების დასდევებოდნენ და მოულოდნელად საკმაოდ დიდ ძალებთან მოუწიათ შერკინება. კრაიკიდან დაახლოებით 40კმ-ის დაშორებით, მცხოვრების მახლობლად, პოლონელების ჯარი მონღოლების მსუბუქმა კავალერიამ სასტიკად გაანადგურა. დაცვა კრაიკივით მათრებმა ქალაქი ცეცხლს მისცეს და მალევე ოდერი გადალახეს. მათი შემდეგი მიზანი კრაიკიდან ჩრდილო-დასავლეთით მდებარე ეროცლავი (სილეზიის ისტორიული დედაქალაქი, დღეს პოლონეთის ტერიტორიაზეა) გახლდათ. ეროცლავიც გადაწყვეს, მაგრამ მისი გალავანი ძალზე მტკიცე აღმოჩნდა და მონღოლებს ალყა გაუგრძელდა.

მალე შეიტყვეს, რომ მდ. კაცახიან, ლევენცას მახლობლად, მოწინააღმდეგის საკმაოდ დიდი ძალები იყრიდნენ თავს. ბაიდარმა ალყა მოხსნა ქალაქს და ორივე რაზმი ლევენცისკენ დაძრა, სადაც მტრის 30000-კაციანი არმია უცდიდა.

მონღოლთა მოპირისპიერ მხარეს სამეფოს სხვადასხვა რეგიონიდან მომავალი მებრძოლები იდგნენ. დიდი და მცირე პოლონეთის არმიას სოლისლავი ხელმძღვანელობდა; ჩრდილოეთ სილეზიის ფორმირებას – მუკი, ხოლო სამხრეთ სილეზიელების ჰერცოგი ჰერბი II სილეზიელი მართავდა. ბოლესლავი, მორავიის მარკგრაფი – დოპოლდის ვაჟი, უცხოელთა რაზმს ხელმძღვანელობდა. მათ რიგებში იდგა რამდენიმე ფრანგი ტამპლიერი, გერმანელი რაინდები, პოსაპიტალიერები და ტეტტერები. ჰერბიან დახმარებას უწოდა ჩეხეთის მეფის გენცესლავ I-ისგანაც, რომელსაც 50000-კაციანი ჯარი უნდა მოეყვანა. მოკავშირე მდ. ვარტი დღის საგლი გზა ამოირება, როცა...

როგორც ჩანს, ბაილარმა იცოდა ჩეხი მეფის მოახლოების ამბავი და მის მოსვლაზედ მიაღწა მოწინააღმდეგეს. ბრძოლა 1241 წლის 9 აპრილს ლეენიცას მასლობლად გაიმართა.

დისკოზიხია

ჰენრიხის ჯარი საუკეთესო და ამბერძნულად, ყველაზე უბადრუკო მეომრების ნაზავი გახლდათ. მასში შედიოდა ქვეითი რაზმეული, რაინდთა ფეოდალური დანაყოფები და სერაჟები, ასევე სხვადასხვა სამხედრო ორდენის მები, რომელთა შორის ყველაზე მოწესრიგებული და ორგანიზებული ტექტონები იყვნენ. სულ მეომართა რიცხვი 20000 კაცს შეადგენდა.

სილუზიის ჰეცოგის არმია ოთხ ბატალად იყო დაყოფილი. მთელი ქვეითი ჯარი ერთ დივიზიონში მოექცა. ტექტონები ცენტრში იდგნენ, ხოლო ფეოდალების რაზმეულები ფლანგებზე განლაგდნენ.

მონღოლების ცენტრში მსუბუქი კავალერია იდგა, რომელიც გაქცევის ოსტატურად გათამაშებით იყო ცნობილი (საძწეხაროდ, არა ევროპელებისათვის). ფლანგებზე განლაგდა მსუბუქი კავალერია, რომელიც მოწინააღმდეგეს შუბითა და მშვილდით უსწორებოდა. მათ ზურგზე აბჯარასხმული მძიმე კავალერია იდგო, რომელსაც საჭიროების შემთხვევაში მსუბუქების დარად შეეძლო მოქმედება.

ბრძოლა

შეტევის ინიციატივა ევროპელებმა იფიცეს ხელთ. პირველად სილუზიელთა მსუბუქმა კავალერიამ მოიტანა იერიში მონღოლებზე, მაგრამ მტერმა მოიგერია და უკუაქცია. ამის შემდეგ რაინდები დაწინაურდნენ და პირდაპირ ცენტრისკენ აიღეს გეზი. სწორედ ამ დროს გაიმართა ბრძოლა.

ოიგენეს მტრებმა მოწვევებით გაქცევის ფანდი. სილუზიელებისა და მათ მოკავშირეთა ძირითადი ნაწილი მოწინააღმდეგეს დაეღვენა. მონღოლებმა მტრის მოიერიშე კავალერიის იზოლაციაში მოქცევა მოისურვეს და ამისათვის ცხენოსნების უკან ცვეხლი გააჩაღეს. კვამლმა ზურგში დარჩენილი ქვეითებისათვის უჩინარი გახადა კავალერია. ფლანგებზე მდგარმა მონღოლებმა, როგორც კი კავალერია ალყაში შეტყუებული დაიგულებს, წრის შეკრა დაიწყო. ევროპელ რაინდებს ჯერ ისრების სეტყვა დაესხა თავს, შემდეგ კი შეთხლებულ რიგებს მძიმე კავალერია ეყვო. ერთ-ერთმა დივიზიონმა უკან დახევა დაიწყო, რის გამოც ისედაც მძიმე დღეში ჩავარდნილი თანამებრძოლების გემომარეობა ორმაგად დამძიმდა. მალე ყველა რაზმი, მათ შორის რაინდების სამხედრო ორდენების რაზმეულებიც, განადგურდა. ქვეითი ჯარი, რომელიც ვერაფერს ხედავდა, მხოლოდ მაშინ მოეგო გონს, როდესაც კვამლში გამოქცეული მეომრები დაიანახა. გადმოცემის თანახმად, მონღოლები სლავერად ყვიროდნენ, თავს უშველით და არეულობას თესავდნენ მოწინააღმდეგეთა რიგებში. მონღოლები თითოეულ მებრძოლს მისდევდნენ და კლავდნენ უკლებლივ ყველას. ფეხისანთა ჯარს თავზარი დაეცა და გაქცა. გადარჩენა ძალიან ცოტად თუ შეძლო. ბრძოლის ველი სასაკლადო გადაიქცა. აქ გაიფლტნენ საუკეთესო პოლინელი და გერმანელი რაინდები. მათ შორის იყო ჰენრიხ II, რომელსაც მტრებმა თავი მოაკვეთეს და სარზე ჩამოცემული ქალაქის კედელზე ჩამოაქიდეს.

წიგ, დასავლეთისაკენ!

დამარცხების ამბავი ვენცესლაუმ

მალე შეიტყო და უკან დაიხია. მონღოლების გამგებლობაში დარჩენილი ოდერის დაბლობი მოიხრდა და გაიძარცვა. ყველას კლავდნენ ან ტყვედ მიაბრუნებდნენ.

მალე მონღოლები მორავიაში შეიჭრნენ, გადაწვეს, განადგურეს ყველაფერი და ჩეხეთის საზღვრებსაც მიაღწიეს. ჩეხეთის მეფემ ვენცესლაუმს მტერთან შეხვედრა და მოკავშირეთა ძეხების მიზნით ქვეყანა დატოვა. სამეფოს ყველაზე მთავარ და ძლიერი ქალაქების – ბრნოსა და ოლომოუცას დაცვა მან გადამტოვდა მეთაურს, იაროსლავს გადააბარა. მონღოლებმა მათი აღება ვერ მოახერხეს, მაგრამ წინსვლა არ შეუჩერებია. ქალაქებს ალყა შემოარტყეს და მათ მისადგომებთან მცირე ფორმირებები დატოვეს, ძირითადად ნაწილმა კი გზა განაგრძო და ბათოს არმიას შეუერთდა.

უნგრეთის მეფემ, ბელა IV-მ იცოდა მონღოლები რომ უახლოვდებოდნენ, მაგრამ ბევრი ვერაფრის გაკეთება ვერ შეძლო. ბათოს არმიამ დაუპირკლავლად გადალახა კარპატები და სამეფოში შეიჭრა. მეფემ სრული მოზიდვისათვის გამოაცხადა, მაგრამ ქვეყანაში ის არ უყვარდით და, ალბათ, ამიტომაც საკმარისი ჯარის მოგროვება ვერ მოახერხა.

აქვე ერთი ამბავი უნდა გავიხსენიოთ. საჭმე ის არის, რომ ჯერ კიდევ აზიაში მებრძოლ ბათოს ასტრახანში კუშქების ხანი, კოტიანი დაუპირისპირდა. დამარცხებული ხანი 1237 წელს 40000-კაციანი ურდოთი უნგრეთში გაიქცა და მეფეს მფარველობა სთხოვა. მეფემ მათ მიწების კი მისცა, მაგრამ სწავიკლოდ ქრისტიანობის მიღება მოსთხოვა. კუმბანი დამორჩილდნენ და მონათლნენ. კოტიანის ქალიშვილი ბელას შემკვიდრეს, სტეფანს მათხოვეს, ხოლო თავად ხანს „Dominus Cumanorum“-ის ტიტული მიანიჭეს. კოტიანმა, რომელსაც მონღოლებთან ბრძოლის გამოცდილება ჰქონდა, ბათოს უნგრეთში შემოსვლაზედ მოიგერია მტრების

ფართოვდა ფორმირება, რომელიც ფასზედა იყენებს გამოვლენილ. სამ-წუხაროდ, კოტინის შერით შეპყრო-ბილი უნგრელი არისტოკრატია არ სწ-ვალბოდა. 1240 წელს, ყველაზე საჭირო დროს, ის ღალატის ბრალდებით სი-კვდილით დასაჯეს.

სასწრაფოდ შეგრებილი ჯარით მეფე ბუდაში გამოვრდა, რომელიც იმ დროი-სათვის საკმაოდ ძლიერ ციხესიმაგრედ ითვლებოდა (ბუდა – ქალაქი უნგრეთ-ში. 1873 წელს ქალაქების – რაჭის, ბუდასა და ობუდას გაერთიანების შედ-ევად წარმოიქმნა ბუდაპეშტი). მონ-ლოლებს შეეძლო უნგრეთის დედა-ქალაქშიც ის გაემეორებინათ, რაც ჩეხ-ეთის ქალაქებში გააკეთეს, მაგრამ ბრძო-ლა ოლომოუკი მნიშვნელობით საგრძნო-ბლად ჩამოუვარდებოდნენ ბუდას. მონ-ლოლებს არ შეეძლო გზის გაგრძელე-ბა და ზურგში გარნიზონებით გამოაგრე-ბული პუნქტის დატოვება. ამიტომაც ყველაფერი გააკეთეს, რომ „მასპინძლე-ბა“ გაშლილ სივრცეზე გამოეტყუებინ-ათ. ორთვიანი ალყის შემდეგ ბათიმ

საწადელს მიადგინა. ისტორიკოსის თქმით, როდესაც მთის ფერდობიდან მტრის არმია დაუნახავს, გახრებულს წამოუძახებია: „ცხვრის ფარასავით ერთად მოუვრით თავი... ვერსად წა-მივლენ“. მდინარე საიოზე, ტისის შესართავთან, მონღოლებმა უნგრელებს ფლანგიდან მოუარეს, მოულოდნელად დაესხნენ თავს და გაანადგურეს. სირ-ვატებისა და უნგრელების 65000-კა-ციანი არმიიდან 56000 ბრძოლის ველზე დაცა. მეფემ გაქცეული უშველა თავს, ხოლო მისი ძმა, ზორვატის პერცივი კოლომანი მიძიდ დიჭრა და დაიღუ-პა. გაქცეულ მეფეს კვალდაკალ კადა-ნის რაზმი დაედევნა.

უნგრეთის მეფემ თავი ქალაქ ზაგრებს შეაფარა და იქიდან ებრძოდა მონღოლებს. ზორვატია მამინე უნგრეთის შემადგენ-ლობაში იყო. ბელა IV-მ დახმარებე-სათვის დასველი ევროპას, კერძოდ კიო-რის პაპს, გერმანიის იმპერატორ ფრიდ-რის II-ს, ჩეხთა, საფრანგეთსა და იტა-ლიას მიმართა. მას მხოლოდ პაპი გამოეხ-მაურა და ისიც წერილისა და კურთხე-

ვის მეტი არაფერი გამოუშვანია.

1242 წლის ზამთარში კალანმა გაე-თნული ღუნაი გადალახა, გაიარა სლო-ვენია და ზორვატია, საიდანაც ბელას გაქცევა უკვე მოესწრო და ალყა შე-მორატყა ქალაქ კლისას. კადანს ფრა-უნგრელთა მეფე იქ იქნებოდა გამაგრე-ბული. ამასობაში ბელა ციხესიმაგრე ტროვიდორში იმალებოდა, რომელიც წყლით იყო გარშემორტყმული. გადმო-ცემის თანახმად, მონღოლებმა ციხესთან მაცენე გაგზავნეს. ბათი უნგრელი მე-ფისა და მისი ზალხის გადაცემის სან-აცვლოდ ზორვატებს ხელშეუხებლო-ბის პირობებოდა. ბელამ აქედანაც მოასწრო გაქცევა და კუნძულ რაბეს შეაფარა თავი.

ამასობაში მონღოლებმა უშვედის მოულოდნელი სიკვდილის ამავი შე-იტყვეს, რამაც მტრადილთა ურდოების წინსვლა შეაჩერა. შემკვიდრების საკ-ითხის გადასაწყვეტად სამხედრო მე-თაურები იბუღებულნი გახდნენ უკან დაბრუნებულიყვნენ. რომ არა ეს შემთხ-ვევა, აჩავენ იცის, როგორ წარმართე-ბლა დაილენებოდა ევროპაში, როგორ იქნე-ბოდა დღეს იგი.

უნგრეთმა, როგორც სამეფომ, რამდენ-იმე წლის განმავლობაში არსებობა შეწყ-ვეტა. იმ დროის ყველაზე გავლენიანი პირი, იმპერატორი ფრიდრიხ II რომის პაპთან იყო დაპირისპირებული და მონ-ლოლებისათვის არ ეცალა. საფრანგეთი-ს მეფე ლუილეო IX-ს კი, როგორც ჩანს, ტახტის შენარჩუნება უფრო ალღევდა. ფრანგი ტამპლიერების მავ-ისებრმა პონტია დალობნად ლოდევიკოს ლეგენიცი ბრძოლის შემდეგ წერილი მისწერა, რომელსაც უთოოდ უნდა აელ-ღევებინა მეფე. მაგრამ ამოდ. არ, რას სწერდა ტამპლიერი რაინდი: „პოლონე-თის პერცივი თანამებრძოლთა შორის დაცა. ბრძოლის ველზე ჩვენი ეგესი რაინდი და ზუთასი სერფანიც დაიღუპა. მხოლოდ სამმა ძმამ შეძლო გადარჩენა. ახლა ყველა, ვინც კი იმ რეგიონში სახლობს, დამპყრობელს ებრძვის. თუ მათაც დაამტკიცებენ, თქვენსა და თათრებს შორის აღარავინ დარჩება“.

ლეგენიკას ბრძოლა იმით არის მნიშ-ველოვანი, რომ მან ევროპასთან და-პირისპირებისას აზიელთა სამხედრო ხელოვნების უპირატესობა გამოავლი-ნა. თუკი მანამდე დასავლეთში რაინ-დები პირველობდნენ, ხოლო აღმოსა-ვლეთში – მონღოლები. რომ არა შემთხ-ვევა, მონღოლები მიუღო ევროპას დაიპყ-რობდნენ.

მხარდაჭერა ქართულ ნარკომაგიას!!!

„ქვირის პალიტრის“ პედიკ სხელი
იხვევ თქვენს გვერდითაა

და სპაქართველოში შექმნილი
რთული პირკოვების გამო

გთავაზობთ უპროცენტო უანდაქლავს
ქართული პოლექსიონი ჩველათს განთავსებაზე

რადიო „პალიტრაში“
FM 103.9

და დღეისათვის ყველაზე
ნარკომაგიულ შერატალაში
„გზა“ და „არსენალი“

რეკლამის ღირებულება

მინუს ფასდაკლება

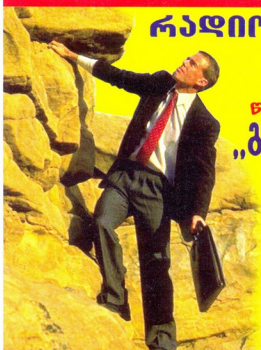
საბაზო

ტარიფებიდან და

-50%

იოსებოქილი 49

37-78-07; 38-78-70

ცეცხლსასროლი იარაღებისა და არტილერიის განვითარება ევროპაში და საქართველოში

ცეცხლსასროლი იარაღის გამოგონებით კაცობრიობის ისტორიაში ახალი ეტაპი დაიწყო. ომებს არანაწილი მასშტაბი მიიღო. აღმანის ხელში აღმოჩნდა იარაღი, რომლითაც გაცილებით ადვილი იყო ბრძოლა და რომელსაც გაცილებით დიდი დამანგრეველი ძალა ჰქონდა. შუა საუკუნეებში სამხედრო საქმეში, ძირითადად, წარჩინებული ფენის წარმომადგენლები იყვნენ ჩართული. სწორედ მათ შესწავლით ძალა შეეძინათ მეომრისათვის საჭირო მხზე ატყურობა, ხოლო ომებს შორის პერიოდში, შეგნარჩენებით საბრძოლო სული ნადირობასა თუ რაინდულ ტურნირებში მონაწილეობით. ასეთი ცხოვრების წესი კი მხოლოდ საზოგადოების პრივილეგიურულ ფენას ჰქონდა. მოწინააღმდეგესა და ქალაქში დასაქმებულ აღმანის ნაკლებად შეუძლო საზოგადოების ამ ფენაში შეიქმნა ცეცხლსასროლი იარაღი განსაზღვრული პერიოდის შემდეგ ამ სოციალურ ლიფტერციაციამ ბზარი შეიტანა. იმი ადრ წარმოადგენდა მხოლოდ მღვდრების საქმეს. რანდის საჭურვლის ფუნქციის დაკარგვამ თვით ეს ინსტიტუტები ისტორიის კუთხილებად აქცია. ომის მასობრივი სახე მიიღო. სამხედრო მასშტაბში იქცეოდნენ საზოგადოების ყველა ფენას. ამდენად, ფეოდალურმა არისტოკრატ-

ტიამ დაკარგა ყველაზე საკარლორი ნიშნა — ქვეყნის დამცველის ფუნქცია. ამასთან, იარაღი საზოგადოების ყველა ფენისათვის ხელმისაწვდომი გახდა. სწორედ ეს მომენტი იქცა ერთ-ერთი კატალიზატორად რევილუციებისა, რომელმაც ტალღისათვის გადაურა ევროპას XVII-XVIII საუკუნეებში. ამდენად, ცეცხლსასროლი იარაღი გამოგონებიდან სულ რაღაც სამ-ოთხ საუკუნეში ძირეულად შეცვალა ევროპის საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრება.

XV-XVI საუკუნეში, ცეცხლსასროლი იარაღის დასეფნის შემდეგ, აუცილებელი შეიქმნა სოფრთხიეკაციო ნაგებობების გადასეფნებაც. ზარბაზნით გასროლილ ჭურვს გაცილებით დიდი დამანგრეველი ძალა ჰქონდა, ვიდრე ფილაკენის. ახალმა რეალიზმმა სამხედრო ინჟინრებისაგან სიახლეები მოითხოვა. სიმგრეებში გაჩნდა სამი სახის ამზარება: სათიფე, მამკელი და ამზარება ზარბაზნისათვის. მნიშვნელოვად გაიზარდა გალანის სისქე და შევირდა სიმძლავრე გაიზარდა კოშკის ზომა, სადაც ციხის არტილერია განთავსდებოდა.

ცეცხლსასროლი იარაღის სრულყოფილად აღმანაც შეცვალა, ის უკვე სხვა თვალთა უყურებდა სხვათა სიკვდილს, გაცილებით გულგრილი გახდა ამიტომ იყო, რომ საომარი

ევროპელი მეომრები

მ. ბაჩია

მოქმედების დროს დაღუპულთა რიცხვი XVII-XVIII საუკუნეებიდან არანაწილად გაიზარდა. თუ შუა საუკუნეებში მეომარი უშუალოდ თვითმიხლეული იყო სისხლის, მოწინააღმდეგის სიკვდილის, ცეცხლსასროლი იარაღი მტერს რამდენიმე ათეული ან ასეული მეტრის დაშორებით ანადგურებდა. ბრძოლის ფსიქოლოგიური რეაბილიტაციისათვის ამას არსებითი მნიშვნელობა ჰქონდა. ასეთ შემთხვევაში მეომარს შედარებით ადვილად გადაჰქონდა ომისა და მსხვერპლის ნახვით მიღებული ფსიქოლოგიური ტრავმა.

* * *

ცეცხლსასროლი იარაღის განვითარება დაკავშირებულია კეპლანთან, რომელმაც ღვთის გამოგონებასთან. ეს ქიშპური ნაწილი გოგორილის, ნახშირისა და გვარჯილის მქონე იერი ნარევი. ვიდრე აღმანამ ამ ხელეწიურ შენაერის მიღებდა, მან გერეგარ სცადა ფეიქუბადი ქიშპური ნიუთერების შექმნა.

რომაელთა არმიამიზი იყენებდნენ სწრაფადალაღებ მასას, რომელსაც კატა-

რომბოდეკინი

პულტები ესროდნ მონინადლევეს. გაც-
ლებით უფრო სრულყოფილი იყო ბიზან-
ტიელთა საიდუმლო არაღი – ეპ. აგრძე-
ლი ცეცხლი“. მისი დამადების წესი იმერ-
ატორ კონსტანტინე IV-ის სიძილმა არქიტე-
ქტორმა კალინიკმა გაწილი VII საუკუნის II
ნახევარში (დას. 673 წლის ახლო ნახე-
მ). აგრძელები ცეცხლის“ სრული შედ-
გენილობა დღემდე არ არის დადგენილი.
როგორც ვარაუდობენ, ეს უნდა ყოფილიყო
სხვადასხვა ინგრედიენტისაგან შემდგარი
ბლანტი მასა. აგრძელები ცეცხლში“ შე-
დიდა ნავთი, გოგირდი, გვარჯილა, ფისი, ნაქ-
ჩალი კირი. მისი ჩატობა წყლით შეუძლე-
ბელი იყო. ამიტომც ბიზანტიელები ამ „სა-
იდუმლო არაღს“ საზღვაო ბრძოლებშიც იყ-
ენდნენ. მოგვიანებით მაგნესის იესო ნიფორ-
ეებს, რომელიც აქობდა აგრძელები ცეცხ-
ლის“ – ეს იყო მძარი და შარდი. აგრძელები
ცეცხლში“ საგანგებო ჭურჭელში მოთავსდნენ
და კარბალებით ესროდნ გეტებს, ციხეს-
იმბერებს შემოდგარ მონინადლევეს. ციხ-
ის ალვისას ეს ქალაქში ადგენდნენ და შე-
ნიჭის ანაზღაურდნენ. აგრძელები ცეცხლში“ არ
ჭირდა სწრაფად ფიქრებადი თვისება და ამ-
იტომაც დიდად ჩამოკარდებოდა ღვთის,
რომელიც 261°C-ზე იწვებდა მოქმედებს. მარ-
თალია, აგრძელები ცეცხლში“ შედიდა ის
ნიფორეებს, რაც ღვთის (გოგირდი, გვარჯილა),
მაგრამ მას ხის ნახშირზე დღესტეს, რომელ-
იც ხელს უწყობდა მაღალ ტემპერატურაზე
წესის ხანგრძლივობას. ღვთის დანეჭვის პრო-
ცესში ცეცხლზე დიდი მუხტის იყო სამი ინ-
გრედიენტის – გვარჯილა, გოგირდისა და
ხის ნახშირის პროპორციული თანაფარდობის
მუხტის (გვარჯილა – 75%, ხის ნახშირი –
15%, გოგირდი – 10%). ნაქრწკალზე პირვე-
ლად რეაგირებს გოგირდი, რომლის ალვება
ხდება 261°C-ზე. შემდგომ რეაქციამ შედის

გვიანი შუა
საუკუნეების ძეგლები

ხის ნახშირი, რომელიც კიდევ უფრო ზრდის
ტემპერატურას. 330-335°C-ზე იწყება გვარჯი-
ლის დამლა და მისგან ყინებადის ატომების
გამოყოფა, რომელიც ხელს უწყობს შიდა
წესის მაღალ ტემპერატურაზე აყვანას. ღვ-
თის წესის ტემპერატურა ირ-სამ ათას გრ-
დუსამდე აღწევდა. ასეთ შემთხვევაში სა-
მაღ მჭირე ფართობზე გროვდებოდა ღვთის
გაზი, რომელიც ერთ კვადრატულ სანტიმე-
ტრში ირ-სამ ათას კოლოგრამა ქერცრამდე
კონცენტრირდებოდა. ქვეყნის ლულაში ღვ-
თის აფეთქების შედეგად გროვდებოდა ქერ-
გა, რომელსაც თავისუფლად შეუძლო სა-
მაღ მძივ ჭურვის დიდ მანძილზე გასრო-
ლა.

მეცნიერთა ნაწილი ფიქრობს, რომ ღვთის
ცნობილი იყო ჩინეთსა და ინდოეთში ვერ
კიდევ ჩვენს წელთაღივებამდე. მაგრამ ამ
მოსაზრების დამადასტურებელი ფაქტები სა-
მაღ მჭირაა. მართალია, გვარჯილის სწრაფად
აღვლად თვისება ჩინეთისთვის ადრევე იყო
ცნობილი, მაგრამ ღვთის მსგავსი ქიმიური
ნაერთის დამზადების ცვლაზე ძველი ჩანაწ-
ერი IX საუკუნითაა დათარიღებული. 1044
წელს ჩინურ ტრაქტატში ჩვენ უკვე ვხვდებ-
ით ღვთის მომზადების უნებ აღწერილობას.

XII საუკუნეში ღვთის დამზადების სა-
დუმლო არაბებისათვის გახდა ცნობილი.
ცეცხლსასრული არაღის ერთ-ერთი პირვე-
ლი მოდელი – მოგვა სწირედ არაბების
შეუქნეს, რომელიც XIII საუკუნეში იხსენიება.
მოგვა წარმოადგენდა პატარა დიამეტრის
ლითონის მძლს, რომელიც დამგრიებული იყო
ხის საფარზე და ისრულ მრგვალი ლითონის
ჭურჭელში, რომელიც არაბები ბანდაც უწოდებ-
დნენ, რაც კაცის ნიშნავდა. ლითონის მძლს
ბოლოში თავსდებოდა ღვთის, რომელიც მძლ-
ში გაკეთებული ნახევრების შემყვით აღ-

დებოდა. ამ არაღის დიდი ეფექტი არ ჰქონია.
ის უფრო ფსიქოლოგიურ ზეგავლენას ახ-
დნდა მონინადლევეს.

XIII საუკუნეში ღვთის გამოყენების შესა-
ბე ევროპელმაგე შეიტყვეს ისტორიოგრაფი-
აში დღესათვის არბოა სხვადასხვაობა, თუ
როდინ იწყება ევროპაში ცეცხლსასრული
არაღის წარმოება. დასავლეთევროპულ
წყაროებში პირველი ცნობები ღვთისა და
ცეცხლსასრული არაღის შესახებ XIII საუკუ-
ნის შუახანებში წნდება. მაგალითად, 1247
წელს, სევილის დაცვის დროს, მეომრები იყ-
ენდნენ არტილერიას შემოსხულა რეგერ-
ბუკინის (1214-1292) საქმად მჭირი ცნობა
ღვთის დამზადების შესახებ, ის ამ პერიოდის
ევროპაში ცეცხლსასრული არაღის წარ-
მოებაზე ითიქის არაფერს გვეუბნება. არტელ-
რისი განვითარებაზე რეტროსპექტიული
დაკვირვება მხოლოდ XIV საუკუნის დასაწყ-
ისიდან შესაძლებელია. სწორედ ეს პერიოდი
უნდა ჩათვალიოს ევროპაში ცეცხლსასრული
არაღის შექმნის ხანად.

1326 წლითაა დათარიღებული პირველი
წყაროებითი ცნობა, რომელშიც ლაბარკა
ფლორენციის მჭირ არაღისა და ჭურჭების
შესტევაზე. ამვე პერიოდში (1326-1327)
შეწილი უოლტერ მელიტის ტრაქტატი,
რომელშიც მოცემულია ევროპული ცეცხლ-
სასრული არაღის ცვლაზე ძველი გამოხატ-
ულება. ეს არის ლარნაკის მსგავსი ცეცხლ-
სასრული არაღი, რომელიც ისრებს ისრულა.
ამ არაღს დღესდის სკეპტკერად უყურებ-
დნენ მეცნიერები. 1999 წელს ინგლისის სამე-
ფო საჭურჭელის პალატის ევფიით ჩატარდა
უოლტერ მელიტის ტრაქტატში გამოხატ-
ული ცეცხლსასრული არაღის რეკონსტრუ-
ირება. მისმა გამოცდამ ცხადყო, რომ ამ არა-
აღით შესაძლებელი იყო 180 მეტრზე ისრის
სროლა.

**უოლტერ მელიტის
ტრაქტატში გამოხატული
ცეცხლსასრული არაღი**

XIV საუკუნის შუახანებში ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენება დასავლეთ ევროპის ცველა სახელმწიფოში დასტურდება. ამ პერიოდის ქვეყნებს ბიძგარდას უწოდებდნენ. ამ იარაღით, ძირითადად, ისრაილურ ქვეყნებს მოგზავნიდნენ დასწო ლიონის ქუჩეების ჩამოსხმა. ამ პერიოდის ქვეყნები საკმაოდ მძიმე იყო. 1386 წელს ნორმანდურმა ჰენრიმ ზარბაზანი, რომელიც სამ ტრანსიონალ, მოგზავნილი, ევროპაში გაქცეული უფრო დიდი ზომის ქვეყნების ჩამოსხმა დასწესდა.

დასავლეთ ევროპაში ახალ იარაღს ზოგადი სახელწოდებით – არტილერიით მოიხსენიებდნენ. ეს სიტყვა მომდინარეობს ძველი ფრანგული სიტყვიდან ATILLIER, მოგზავნილი, ამ სიტყვიდან ARTILLIER-ის ფორმა მიიღო. თვდასრულად, ის აღნიშნავდა ყოველგვარ სახმური იარაღს და ქართული საუკუნის შესატყვისი იყო. ერთხანს ამ ტერმინით ქვის სასროლ მანქანებს მოიხსენიებდნენ. ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების შემდეგ კი ეს სიტყვა ახალ იარაღზე გავრცელდა. ტრეზუმენტისა და სხვა ქვის სასროლი მანქანების ქვეყნები ჩანაცვლების შემდეგ არტილერია ცეცხლსასროლი იარაღის აღმნიშვნელად დამკვიდრდა.

XV საუკუნეში იარაღის ისტატიები ახალ-ახალი სახის ქვეყნების შექმნას ცდილობდნენ. მცირეკალიბრანი ლულებს თანამოქმედობით ამოგვრდნენ, რომლებიცაა შესაძლებელი იყო მჭიდრო ცეცხლის გასხმა. ერთ-ერთი ასეთი სახეობის იარაღი იყო რბილი და რბილდენი. დასალოებით ამდენ პერიოდში გამოჩნდა ხელების ცეცხლსასროლი იარაღი არტილერია.

XVI საუკუნიდან არტილერიაში არსებით ცვლილება მოხდა. ტექნიკური დანაგარბებით გაიარა, რომ საუკეთესო მონაცემების ქვეყნები თოვლიდა ის იარაღი, რომელშიც ლულა 20-ჯერ აღმავტებული დიამეტრის, მძვინვარეობდა, ასეთი იარაღების ლულა საკმაოდ სქელი უნდა ყოფილიყო, რათა გაეძლია შესაძლებლობა წყნისათვის. ამდენ პერიოდშიდან არტილერია იყოფა ორ ნაწილად: ციხესამოგრების ასაღები, არა გულანის დამამგრეველი და სავლელ არტილერია.

XIV-XVI საუკუნეებში საკმაოდ მზარდი ფასიდა ღირსი. 1370-1380 წლებში ღირსი 10 სუ ღირდა და, ძირითადად, მძიმების სახით ხელეობდა ევროპაში. მოგზავნილი შექმ-

მინიატურაზე
კომპოზიციური
ქვეყნები და
რბილდენი

ნა არაერთი ღირსის დამამკვიდრელი საწარმო, რამაც ღირსის ფასი მნიშვნელოვნად შემცირა. XV საუკუნის მიწურულს ერთი გირიანა ღირსი 1-2 სუზე ღირდა. ევროპულ მზარეზე ასევე შეძლებდა ქვის თოვლითის ქუჩეების შექმნა.

საქართველოში ცეცხლსასროლი იარაღის დამკვიდრების თარიღი დიდი საგნადაა ქვეყნული. მეცნიერები XIII-XV საუკუნეებს ვარაუდობენ. პირველი ცნობა საქართველოში ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების შესახებ XIV საუკუნის 80-იან წლებს ეკუთვნის. ფარსიდან გორგოჯანის ცნობით, 1386 წელს თბილისს შემოღვარა თურქულენეს ქალაქის წინააღმდეგ ცეცხლსასროლი იარაღი გამოყენება. ამის თაყვის ზედან თურქი კომუნე აუგეს და ზარბაზნები აიტანეს, ციხესა და ქალაქს ზეგან დამკვიდრეს. ქართული ისტორიკოსთა ნაწილი ეჭვქვეშ აყენებდა ფარსიდან გორგოჯანის ამ ცნობას (იგ. ვაჟაბისშვილი, პ. ზაქარაია და სხვა) იმ მიზეზით, რომ თურქულენეს ვერ კიდევ არ ჰქონდა თოვზარბაზნები და თბილისში ვერ გამოიყენებდა. მეფემდე კვლევა-ძიება დადასტურდა, რომ თურქულენეს ციხეებში ახალი უკვე იყნობდნენ ცეცხლსასროლი იარაღს. თურქულენეს ისტორიკოსთა ცნობები მოიხსენიებულობა პრინციპული ქვეყნის, რომელსაც „არადაზნას“ უწოდებდნენ. ამდენ პერიოდში (1382) ცეცხლსასროლი იარაღი თურქის ურდოს მმართველმა თოხთამაშმა გამოიყენა მოსკო-

ოვის აღვის დროს. ამდენად, არ არის გამორიცხული, საქართველოში ლაშქრობისას თურქულენეს ცეცხლსასროლი იარაღიც ჰქონდა თან. საქართველოში ეს ახალი იარაღი შვდარებით გვიან გავრცელდა. XV საუკუნის II ნახევრის ქართულ წყაროებში უკვე მოიპოვება ციხეები ქვეყნისა და თოვის შესახებ.

ქართულ მეტყველებაში მძიმე ცეცხლსასროლი იარაღის აღსანიშნავად იხმარება ზარბაზნი და ქვეყნის, ასევე ცნობილი იყო მცირეკალიბრანი ქვეყნის ზამულაყი. ქვეყნის ქართული სიტყვა ჩანს, ზარბაზნი და ზამულაყი კი სასრული.

საქართველოში იარაღი, ძირითადად, არადაზნად, თურქიიდან და რუსულიდან შემოქონდა. კახთა მეფე ალექსანდრეს (1476-1511) თაყის ლაშქარში 500 მზიოვე ჰყავდა. ეს იარაღი უკუხოვიდან შემოქმდილი უნდა იყოს. მისი საქართველოში დამკვიდრების არავითარი ცვლილი არ ჩანს. XVI საუკუნიდან შვარვლებაში თოვი და ზარბაზნი აუკეთებული ღრბიბუტა, თურქადა, ამდენ პერიოდში მშველდ-ისარი ვერ კიდევ გამოიყენებოდა.

XVII საუკუნიდან უკვე არსების ცნობები საქართველოში იარაღის წარმოების შესახებ. მთ შორის მძიმე ქვეყნების ჩამოსხმაზე მოგვითხრობს, ლეგან დლიანში ნაწილად თოვტატი შექმნილი 30-მდე ზარბაზნი ჩამოსხმა. მოუხედავად ამისა, საქართველო მანერ მმართველმა ევროპის ქვეყნის არტილერიის საქმის წარმოებაში. არტილერია ლაშქრების ცნობით, ილმის მოგზარბა 30 ზარბაზნით ქუთაისზე გაილაშქრა, თურქადა ვერ მოხერხა ქალაქის აღება, რადგან გამოცდილი მზარბაზნები არ ჰყავდა.

XVIII საუკუნეში საქართველოში უკვე იყო „ზარბაზნების, გუმბარებისა და წამლის“ დამამკვიდრელი სახელოსნოები. ამდენ პერიოდში ქართულად თარგმნა საარტილერიო წყნები. ქართული მეფე-მთავრები ცდილობდნენ შექმნათ მძლავრი საარტილერიო ნაწილები, მაგრამ საგარეო პოლიტიკური ვითარება ამ დიდ საქმეს აფერხებდა.

გვამბა სამშობლო

ქვეყნები თოვლის
მზუზუმიდან

რუსული ავიაცია და კავკასიური კონფლიქტები

ჩეჩნეთის საჰაერო სივრცეში „უცხო-
ბი“ საფრენი აპარატები საბრძოლო
დავალებებს ასრულებდნენ. რამდენჯერმე
დაიბომბა გროზნოსთან მდებარე აერო-
დრომები „სევერნი“ და „ხანკალა“, სა-
დაც ღუდავეის ავიაციის რამდენიმე თვით-
მფრინავე და შეველმფრენი განადგურ-
და. საჰაერო დაბომბვის შედეგად შალის
სატანკო პოლკს 21 ტანკი და ჯავშანტ-
რანსპორტიორი გამოკლდა, ხოლო აღ-
მანათა დანაკარგმა 200 კაცი შეადგინა.

რუსეთის ზღისუფლება თავისი ქვეყ-
ნის საჰაერო სივრცეში უცხო წარმომავ-
ლობის საფრენ აპარატებთან ყოველგვარ
კავშირს უარყოფდა, თუმცა ამგვარმა ავან-
ტიურმა სასურველი შედეგი მაინც არ
გამოიღო და ჩეჩნეთის პრეზიდენტ ჯო-
ჰარ ღუდაევის ჩამოვლენა არ მოხერხდა.

1994 წლის ნოემბრიდან ჩეჩნეთის
წინააღმდეგ მიმართულ საჰაერო ოპერა-
ციებში ჩრდილო კავკასიის სამხედრო
ოლქის მე-4 საჰაერო არმია და დამატე-
ბით რუსეთის სამხედრო-საჰაერო ძალების
ზოგიერთი საავიაციო ნაწილი ჩაერთო.
მათ შორის იყო 2008 წლის აგვისტოს
მოვლენებიდან ჩეჩნეთის კარგად ცნობილი
368-ე მოიერიშეთა საავიაციო პოლკი
(აეროდრომი ბუდიონოვსკი), 461-ე მო-
იერიშეთა საავიაციო პოლკი (აეროდრომი

**1994 წლის სექტემბერში
ჩეჩნეთის თავზე
ამოსაცნობი ნიშნების
გარეშე ოთხმა Ми-24
ტიპის საბრძოლო
შვეულმფრენმა
გუდაფრინა და
ღუდაევის არმიის
სამხედრო მოიქტებზე
ეირიში მოიტანა.
რამდენიმე დღის შემდეგ
გაურკვეველ
შვეულმფრენთა
რაოდენობამ მოიმატა.
გავიდა ჯიღვ რამდენიმე
დღე და ჩეჩნეთის ცაში
ასევე გაურკვეველი
წარმომავლობის
მოიერიშე Cy-25-ები
გამოჩნდნენ.**

**რუსული მოიერიშე
Cy-25 გაფრენის წინ**

კრასნოდარი), 52-ე მძიმე ბომბდამშენთა
საავიაციო პოლკი (აეროდრომი შაიკო-
კა) და სხვ.

ოპერაციაში სულ 515 თვითმფრინავე
მონაწილეობდა. საფრინტო ავიაციის 274
თვითმფრინავე წარმოდგენილი იყო: ბომ-
ბდამშენი Cy-24-ებით, მოიერიშე Cy-25-
ებით, გამანადგურებელი მიგ-29-ებით, მ-
ზვრავი Cy-24MP-ებითა და მზვერავ-ბომ-
ბდამშენი მიგ-25РБ-ებით. გარდა ამისა,
ჩეჩნეთში სამხედრო ობიექტების დასაბომ-
ბად Ty-22M3 ტიპის შორეული მოქმედ-
ების ბომბდამშენები დაფრინავდნენ.

დანარჩენ საფრენ აპარატებს დაბ-
რკოვლებების დამცველი შეველმფრენები,
რეტრანსლატორი თვითმფრინავები, შორე-
ლი რადიოლოკაციური ძებნისა და სხვა
სპეციალური თვითმფრინავები წარ-
მოადგენდნენ.

ეკიპაჟების მეთაურთა 59%-ს ავღანე-
თის ომი გამოვლილი ჰქონდა. იყვნენ
აფხაზეთსა და ტაჯიკეთში ნაბრძოლი
მფრინავებიც.

შვეულმფრენთა დაჯგუფება თავიდან
საარმიო ავიაციის 55 (27 Ми-24, 26
Ми-8 და 2 Ми-6) და რუსეთის შინა-
განი ჯარების 12 Ми-8МТ ტიპის
შვეულმფრენს აერთიანებდა. მაგრამ ეს
არასაკმარისად ჩათვალა და საბრძოლო
მოქმედებათა სიმძაფრის ზრდასთან ერ-
თად შეველმფრენთა რაოდენობამ 105-ს
მაღალა, საიდანაც 52 საბრძოლო Ми-
24 იყო.

ღუდაევის არმია საჰაერო თავდაცვის
საშუალებებში არც ისე მძლავრი ჩანდა:
20-მდე 3СУ-23-4 „მელკა“ (ზოგიერთზე
რადიოლოკაციური სისტემა მუშაობდა),
40-მდე 23მმ-იანი საზენიტო ავტომატი
3У-23-2 და 80-ზე მეტი 12,7მმ-იანი
მსხვილკალიბრიანი ДШК-ს ტიპის ტყე-

**ჯავახთან რუსულმა მოიერიშემ
ასეფნაირად დაასრულა ფრენა**

პორტრეტები.

მოპილურობის გასაზრდელად ბევრი 23მ-იანი ავტომატი „კამაზის“ ტიპის სატვირთო მანქანის ძარაზე, ხოლო მსხვილკალიბრიანი ტყვიამფრქვევები ჯიპ „ჩროკერზე“, მაღალი გამავლობის „ტოიოტაზე“ და „უაზებზე“ იყო დაყენებული.

საპაერო სამიზნეების განადგურების ინდივიდუალური საშუალებებიდან მებრძოლთა შეიარაღებაში ხელთი გადასატანი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსები „სტრელა“ და „იგლა“, ტანკსაწინააღმდეგო ფეხმარსატყორცნები და ავტომატური ცეცხლსასროლი იარაღი შედიოდა.

საფრენ აპარატებთან ბრძოლის ჩენური ტაქტიკა მარტივი იყო. მებრძოლები ელოდნენ საფრენი აპარატის იარაღის მოქმედების ეფექტიან რადიუსში მაქსიმალურად შემოსვლას და ამის შემდეგ სროლა რამდენიმე წერტილიდან ხელთ არსებული ყველა საშუალებიდან იწყებოდა. გამოიყენებოდა ჩასაფრებები, რომლებსაც საფრენი აპარატის ფრენის მარშრუტის გასწვრივ აწყობდნენ.

ნაკლებად გამართლა ხელთი გადასატანმა საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსებმა და ამის მიზეზად აკუმულატორების ნაკლებობა მოჰყვადათ. ბევრად უფრო ეფექტიანი მოძრავი საზენიტო საშუალებები გამოდგა. კარგად შენიღბული საზენიტო მოპილური დანადგარები პოზიციებს ხშირად იცვლიდნენ, რაც მათ აღმოჩენა-განადგურებას აძნელებდა, ხოლო ყველა საცეცხლე საშუალების ერთი ადგილიდან მართვა შეუძლებლობას ზრდიდა.

ჩენეთის პირველ ომში რუსეთის საავიაციო დანაკარგის გრძელი სიის დასაწყისად 1994 წლის 14 დეკემბერი ითვლება, ხოლო ბოლო საფრენი აპარატის დაღარავა 1996 წლის 6 აგვისტოს აღინიშნა. საერთო დანაკარგმა სულ 14

რუსული უპილოტო
საფრენი აპარატი
„პჩელა“

Ми-8 და და 5-6 Ми-24 ტიპის შეუღლებული, 4 მოიერიშე Су-25 და 1 ბომბდამშენი Су-24 შეადგინა.

1995 წელს რუსეთმა საბრძოლო მოქმედებებში პირველად 5 უპილოტო საფრენი აპარატი „პჩელა-1Т“ გამოიყვანა. აპარატებმა მხოლოდ 8 საბრძოლო გაფრენა შეასრულეს და 2 მათგანი ჩენებმა ჩამოაგდეს. „პჩელები“ მაქსიმალურ 55 კილომეტრზე და 600-დან 2000 მეტრის სიმაღლეზე მოქმედებდნენ. ამ მოქმედებული მასსაითვლებს მოუხედავად, რუსი სამხედროები აპარატებს დადებითად ახასიათებდნენ.

ავიაციის დანაკარგი შემდეგმა მიზეზებმა გამოიწვია: 2 Ми-8 ხელის ტანკსაწინააღმდეგო ყუმარსატყორცით, 2 Ми-24 და 7 Ми-8 ტიპის შეუღლებული საზენიტო ცეცხლით განადგურდა. 1 Ми-8 ხელთ გადასატანი საზენიტო-სარაკეტო

კომპლექსებით არის ჩამოგდებული, ხოლო 1996 წლის იანვარში სალმან არაღვეის რაზმმა ყიზლარის აეროდრომზე 2 Ми-8-ის აფეთქება მოახერხა.

თითო-თითო Су-25-ის ტიპის მოიერიშე „შელა“, მსხვილკალიბრიანი ДШК-ისა და ხელით გადასატანი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსის სამიზნე გახდა.

სხვა საფრენი აპარატების დაღუპვა მგერინაების შეცდომამ, უამინდობამ ან ტექნიკურმა შეცდომათა გამოიწვია.

ჩენეთის მეორე ომში რუსეთმა ოვგოსლავიამ NATO-ს ოპერაციის მიზანით აქცენტი საპაერო ოპერაციებზე გადაიტანა. ავიაცია ჩენური ფორმირებების ბაზების, საწვრთნელი ბანაკების, საყრდენი პუნქტების, ნავიობის გადამამუშავებელი მინიქარხნების, საპაერო თავდაცვის ელემენტების, საბრძოლო ტექნიკის, კავშირის კანალების, მართვის პუნქტების, საბრძოლო მასალებისა და იარაღის საწყობების პერიდან განადგურებაზე გადავიდა.

NATO-ს ქვეყნებისაგან განსხვავებით, რუსული ავიაცია მტრწინად მოქმედებულ საავიაციო საბრძოლო მასალებს იყენებდა, რაც სამოქალაქო ობიექტების განადგურებასა და მშვიდობიანი მოსახლეობაში დიდ მსხვერპლს იწვევდა.

რუსეთის პრეზიდენტი პუტინი შედეგებით კმაყოფილი იყო და ავიაციის „ზუსტ“ მოქმედებებს გამოიყვანდა, რომელმაც ქვეით ნაწილებს დანაკარგი მინიმუმონიღნად შეუმცირა. თავისი ქვეყნის მოქალაქე მშვიდობიანი ჩენების დიდ დანაკარგზე კი რუსეთის პრეზიდენტი არაფერს ამბობდა.

კავკასიური ომების მონაწილე
Ми-8 ტიპის შეუღლებული

ჩენჭეთის მეორე ომში გამოყენებული საავიაციო ტექნიკა წინა ანალოგიური იყო. სახელეს მოდერნიზებული მოიერიშე Cy-25T და უპილოტო საფრენი აპარატ „პიელა-IT“-ის რაოდენობის 10-მდე გაზრდა წარმოადგენდა.

ჩენჭების საჰაერო თავდაცვის განკარგულებაში ისევ 238მ-იანი საზენიტო ავტომატებითა და 12,7მ-იანი ტყვიამფრეკვეებით აღჭურვილი ყველგანმავალი ავტომობილები, ხელით გადასატანი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსები და სხვადასხვა სახის ავტომატური ცეცხლსასროლი იარაღი დარჩა.

ომში, რომელიც 1999 წელს დაიწყო და დღემდე გრძელდება, რუსული ავიაციის დანაკარგმა დაახლოებით 31 Ми-8, 18 Ми-24 და 3 Ми-26-ის ტიპის შვეულმფრენი, 6 მოიერიშე Cy-25 და 2 მზვერავი Cy-24MP-ის ტიპის თვითმფრინავი შეადგინა.

პირველი ორი შვეულმფრენი რუსებს 1999 წლის 8 აგვისტოს დაღესტანში, ბოთიხის აეროდრომზე თავდასხმის დროს გამოაკლდა. ჩენჭებმა თითო-თითო Ми-8MT და Ми-24П ტიპის შვეულმფრენი ტანკსაწინააღმდეგო მართვადი რაკეტებით გაანადგურეს. მოგვიანებით იმავე საშუალებით კიდევ ერთი Ми-8 განადგურდა. საზენიტო ცეცხლს 11 Ми-8 და 10 Ми-24 ტიპის შვეულმფრენი შეეწირა.

2002 წლის 19 აგვისტოს ზანკალს-

თან ჩამოვარდნილი Ми-26 ტიპის სატანსპორტო შვეულმფრენი დღემდე მსოფლიოში უდიდეს საავიაციო კატასტროფად რჩება. სამხედროებით გაყვანილ შვეულმფრენს ჯერ ხელით გადასატანი საზენიტო რაკეტა მოხვდა, რაც ავთვისებიანად 127 კაციც დაღუპით დასრულდა. ამ შემთხვევის შემდეგ თავდაცვის სამინისტრომ Ми-26-ის ტიპის შვეულმფრენებით სამხედროთა გადაყვანა აკრძალა.

1 მოიერიშე Cy-25 და 2 მზვერავი Cy-24MP ხელით გადასატანი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსით არის ჩამოგდებული. კიდევ ერთ მოიერიშე Cy-25-ს მსხვილკალიბრიანმა ტყვიამფრეკვემამ მოუღო ბოლო.

სხვა საფრენი აპარატების დაღუპვა არასაბრძოლო გარემოებებმა განაპირობა.

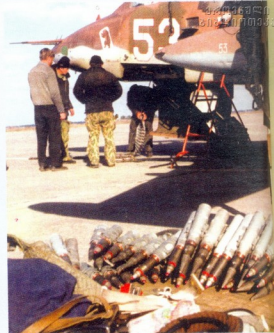
2008 წლის აგვისტოში ცხინვალის რეგიონში მიმდინარე ბრძოლებში რუსულმა ავიაციამ ჩენჭეთის ომებში გამოყენებული თითქმის ყველა ტიპის საფრენი აპარატი გამოიყენა. სახელე მოდერნიზებული Cy-25CM-ის ტიპის ახალი მოიერიშე იყო, რომელსაც საკმაოდ მაღალი სივრცეზღისუნარიანობა აღმოაჩნდა.

მოუხედავად იმისა, რომ მეტწილად აქტიური ბრძოლები სულ რაღაც 5 დღე გაგრძელდა, მისი შედეგი რუსეთის ავიაციისთვის საკმაოდ საზარადო გამოდგა.

ჩამოგდებული რუსული საფრენი აპარატების რაოდენობა კვლეინდებურად დიდი განსჯის საგანია. რუსეთის თავდაცვის სამინისტრო მხოლოდ 4 თვითმფრინავის დაკარგვას აღიარებს, თუმცა ამის უკვე აღარავის სჯერა. დამოუკიდებელი ექსპერტები სულ სხვა მონაცემებს აქვეყნებენ. ეს დანაკარგი დაახლოებით ასე გამოიყურება: 3-4 მოიერიშე Cy-25, 1 მზვერავი Cy-24MP, 1 საფრენი ბომბდამშენი Cy-24, ერთი შორეული მოქმედების ბომბდამშენი Ty-22M3P და 1-3 შვეულმფრენი. 3 მოიერიშე Cy-25CM მძიმედ დაზარალებულია და რომელიმე მათგანის ჩამოწერა გამოირჩეული არ არის.

ჩენჭებთან შედარებით ქართულ არმიას ბევრად უფრო ძლიერი და თანამედროვე საჰაერო თავდაცვის საშუალებები ჰქონდა, რომელიც აერთიანებდა ისრაელში წარმოებულ „სპაიდერს“, საბჭოურ Оса-АК-სა და Бук-М1-ს, აგრეთვე ხელით გადასატანი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსები „სტრელა 2М“-ს, „იგლასა“ და პოლონურ „გრომსა“ და სხვ.

1999 წლის აგვისტოდან რუსი მფრინავები საქართველოს საჰაერო სივრცეში ფრენას დაწყებენ. მათთვის ქართული საჰაერო თავდაცვის ძალა საკმაოდ მოულოდნელი აღმოჩნდა და „გასივრნება“ ჩაეშალა.

ეს საავიაციო ტურები სამოქალაქო მოსახლეობას უფრო აზიანებდა, ვიდრე სამხედროებს

განსაკუთრებით გამოსაყოფია, რომ ჩამოგდებული თვითმფრინავების ეკიპაჟები ძალიან გამოცდილი მფრინავებისა-გან შედგებოდა.

52-ე მძიმე ბომბდამშენთა პოლკის (აეროდრომი შაიკოვკა) Ty-22M3P-ის ტიპის ბომბდამშენის ეკიპაჟს მეთაურობდა პოლკის მეთაურის მოადგილე, პოდაპოლკი ოფიკი ალექსანდრე კოვენი.

929-ე სამხედრო-საჰაერო ძალების სახელმწიფო საფრენოსნო გამოსაცდელი ცენტრის (აეროდრომი ახტუბინსკი) Cy-24MP-ის ეკიპაჟში შედიოდა იმავე ცენტრის გამანადგურებელი და საფრენი ავიაციის საფრენოსნო გამოცდების სამსახურის მფრინავ-გამოცდელი პოლკოვნიკი ივანე ზინოვი და შტურმან-გამომცდელი პოლკოვნიკი ივანე რეატიტინი.

9 აგვისტოს ჯავის რაიონში თავად რუსებმა ჩამოაგდეს მოიერიშეთა საავიაციო პოლკის რეზოლის მეთაური, მაიორი ვლადიმერ ედამეჩკო. ხოლო თავად მფრინავი პარაშუტით დაშვების დროს პერში დახვრიტეს.

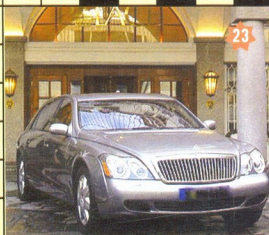
გარდა ამისა, ვრცელდება ინფორმაცია, რომ ჩამოგდებული ერთ-ერთი მოიერიშეთა საავიაციო პოლკის მეთაური.

მოთიანობაში რუსული ავიაციის დანაკარგმა სამხედრო კავკასიურ ომში შეადგინა: 46 Ми-8, 23-24 Ми-24 და 3 Ми-26 ტიპის შვეულმფრენი, 13-14 მოიერიშე Cy-25, 3 მზვერავი Cy-24MP, 2 საფრენი ბომბდამშენი Cy-24 და 1 შორეული მოქმედების ბომბდამშენი Ty-22M3P. ეს დანაკარგი შვეულმფრენთა ერთი პოლკისა და თვითმფრინავების ორი ესკადრილის ტოლფასია.

თემურ ჩაჩანიძე

ჩენჭების საზენიტო ტყვიამფრეკვეი ДШК

ქართული ენის საზოგადოება

თარგმანად 1. არგენტინული რე-
ვოლუცი; 5. იტალიური ღიხელ-ღიქტრე-
ლი წყალქვეშა ნავების ტიპი; 6. ფიფის
წოდება; 8. ბრაზილიური საბურავებიანი
ჯავშნოსანი მანქანა; 10. იტალიური სპორტუ-
ლი ავტომობილი; 13. მარიკოს დედაკლა-
ქ; 15. ისრაელის სამხედრო-სახვადო ფლო-
ტის კატეგორია; 16. იტალიური სახმელეთო
მართილი რაკეტა; 17. ძველბურთი კვლის
სარგვეთი საბრძოლო იარაღი; 19. რამე
მისი, ფაქტის ერთ-ერთი ასხნა; 20. ისლან-
დის წმინდა ქალაქი; 22. სამხრეთ-აფრიკე-
ლი პისტოლეტი; 24. ავსტრიული აბორიგენ-

თა სატყორცნი იარაღი; 26. მდინარე
საქართველოში; 28. ჩეხური პისტოლეტის
„კოხოვტის“ მოდელი; 29. პუნების ბელა-
დი; 30. საკუბუნიკაციო ნაგებობა.
შვალად 1. ძველბურთი პატრუ-
ქანი მსხვილკალიბრანი თოფი; 2. ტანკ-
ის მომსახურე პერსონალი; 3. ესპანური
პისტოლეტის „გაბილინდის“ მოდელი; 4.
ფენიშორ კუბერის რომანი „უკანასკნელი
...“; 5. ლაშქარი; 7. პოლიტიკურ ან კლას-
ობრივ მოწინააღმდეგესთან ანგარიშსწორება
ძალიადობი; 9. საფრანგეთის დიდი რე-
ვოლუციის მოღვაწე; 10. სახალხო ლაშქარი

დასავლეთ ევროპის ზოგ ქვეყანაში, რომელ-
იც იქნებოდა ომანობის დროს განსაკუთრე-
ბული საწიროებისას; 11. ბრიტანული გა-
დასატანი სახმელეთო-სარაკეტო კომპლექ-
სი; 12. ევკიპტის წარმოების ტანკი; 14.
ისტორიულად ჩამოყალიბებული წეს-ჩველე-
ბანი; 16. ისრაელის მსუბუქი სამხედრო-
სატრანსპორტო თვითმფრინავი; 18. ქალაქი
ერაყში; 21. ჩეხური პისტოლეტი; 22.
სამხედრო ფორმის ტრანსცელი; 23. ძვი-
რად ღირებული, პრესტიჟული გერმანული
ავტომობილი; 25. გერმანული პისტოლე-
ტი; 27. ირლანდიის რესპუბლიკის არმია.

ფრანგის წინა ნიშნით გამოყენებული „არსებად“ პასუხები: **თარგმანად** 1. რამიში; 6. ბარია; 7. დრეიზე; 8. რაისი;
9. მარაკანი; 12. ფეარდესი; 16. ტაგარია; 17. ტიტუსი; 18. სეაბი; 19. ფიასკო; 20. ოზარო; 22. კია; 25. ფოკა; 27. არამა; 28. ცეზიუმი;
29. ტულე; 30. მიმინი; 31. გრინი; 32. თელა.
შვალად 1. რადიუმი; 2. შტეირი; 3. ბერია; 4. რაპარა; 5. ლიბია; 10. კატასტროფი; 11.
ნაგაქა; 12. ფორტიფიკაცია; 13. რესურსი; 14. ელიკონი; 15. მარიამობა; 21. რაი; 23. აზნარტი; 24. მუნდერი; 25. ფისტრინი; 26. აგრესია.

არსენალი

AS50

ISSN 0867-5061

გრიზანული მსხვილკალიბრიანი სნაიპერული AS50

უახტეს ინგლისურ სნაიპერულ შაშხანას აშშ-ის სპეციალური ოპერაციების ძალები ცდიან

AS-50-ის არსებული ფაზა

მსოფლიოში მსხვილკალიბრიანი სნაიპერული შაშხანების ზუსტა, ყველაწლოვრად იარაღის მსოფლიო პაზარზე ამ კლასის ახალი იარაღი წარმოადგენს. მსხვილკალიბრიანი, საცდელად იარაღის წარმოების დიდი ტრადიცია არ აქვს მსხვილკალიბრიანი, ხორცეჭედი RT-20 208 კალიბრის გზისზე გათვლილი (რაც დიდი ანთაობაა, რადგან 20 მმ-ის, როგორც წესი, უკვე მსხვილკალიბრიანი ჯარების კალიბრი იწყება). იგიულისთვის 12,7 მმ-ის Cma Strela M93 თუ სხვები M99.

AS50-ზე ნამდვილი ჯერ კიდევ, რომ ის გამოიყენება ფრანგ ზეპირი, რადგან ეს უზღუდის მსხვილკალიბრიანი სნაიპერული შაშხანა კონსტრუქტორულია ლეგენდარული სნაიპერული კომანდო ლიდერი Accur International-ის ლეგენდარული სპეციალისტების მიერ. სწორედ სპეციალისტების კომანდო AWP ტიპის ცნობილ სა-

AS50-ის ფაზა: AS50 ფაზის იარაღი და სნაიპერული გარეშე 14,5-ის იარაღის მსოფლიო სავაჭრო ბაზარზე, სადაც ის 6/288 მმ-ის 12,7X99 88 (508MM) ტიპის 6 კალიბრის იარაღს.

ილიყო სნაიპერული შაშხანის, რომელიც ძალიან მოსწონი კომპლექტური იარაღის მფლობელი წესი იმერტურის.

და აშ. AS50-ით 1,5კმ-ზე ნარბილი 12,788 კალიბრის ტიპის კალიბრის ფრანგ-სნაიპერული შაშხანა, არაბულად შიგნით მტრის თვითმფრინავი ასაფრენად აღარ გამოიყენება და როგორც შიგნით, ის გამოიყენება იმერტურის.

სწორედ ეს უზღუდის ამ სნაიპერული შაშხანის გამოყენება და არა ის, რომ მსხვილკალიბრიანი სნაიპერული შაშხანის გამოყენება იმერტურის (ცოცხალი ძალა განადგურის).

AS50-ის, ისევე როგორც სხვა მსხვილკალიბრიანი სნაიპერული შაშხანის, ძირითადი დანიშნულებაა მსოფლიო დონეზე დასავლეთის სნაიპერული ოპერაციების ძალების მეთაურების და AS50-ის გამოყენება უზუალად სპეციალური ოპერაციების, კერძოდ და ადგილობრივი დანიშნულების.

ირაკელი პალატიკი

AS50-ის ფაზა: მსხვილკალიბრიანი სნაიპერული შაშხანა AS50 თვითმფრინავის მსოფლიო დონეზე დასავლეთის სნაიპერული ოპერაციების ძალების მეთაურების და AS50-ის გამოყენება უზუალად სპეციალური ოპერაციების, კერძოდ და ადგილობრივი დანიშნულების.